

Spørsmål til Skole-Norge høsten 2014

Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere

Cay Gjerustad
Erica Waagene
Kari Veia Salvanes

Rapport 3/2015

NIFU

Spørsmål til Skole-Norge høsten 2014

Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets
spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere

Cay Gjerustad
Kari Veia Salvanes
Erica Waagene

Rapport 3/2015

Rapport 3/2015

Utgitt av Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning
Adresse PB 5183 Majorstuen, NO-0302 Oslo. Besøksadresse: Wergelandsveien 7, 0167 Oslo

Prosjektnr. 12820308

Oppdragsgiver Utdanningsdirektoratet
Adresse Postboks 9359 Grønland, NO-0135 Oslo

Trykk Link Grafisk

ISBN 978-82-327-0072-1
ISSN 1892-2597 (online)

www.nifu.no

Forord

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) har en treårig rammeavtale for 2013 – 2015 med Utdanningsdirektoratet om å gjennomføre halvårlege spørreundersøkelser rettet mot skoler og skoleeiere. Undersøkelsene er kjent som Utdanningsdirektoratets spørringer.

Temaene for de enkelte undersøkelsene avtales fra gang til gang og skal dekke Utdanningsdirektoratets kunnskapsbehov til enhver tid. Resultatene fra undersøkelsene skal offentliggjøres i NIFUs ordinære rapportserie og foreligge nedlastbare i PDF-format på Utdanningsdirektoratets og NIFUs hjemmesider.

I spørringen som ble gjennomført høsten 2014 inngår fire respondentgrupper som er spurt om i alt 10 ulike temaer. Denne rapporten er i første rekke en tabellrapport der det bare i liten grad har vært rom for mer inngående analyser av det foreliggende materialet. Rapporten inneholder til sammen 86 tabeller og 6 figurer. Det er ikke skrevet noe samlet sammendrag for denne rapporten, og leseren henvises til oppsummeringene ved slutten av hvert kapittel.

Prosjektleder for Utdanningsdirektoratets spørringer er Cay Gjerustad. Han har skrevet rapporten i samarbeid med Erica Waagene og Kari Veia Salvanes. Eifred Markussen har kvalitetssikret rapporten. Kontaktperson hos Utdanningsdirektoratet er Thorleif Orre.

Vi takker 588 grunnskoler, 100 videregående skoler, 17 fylkeskommuner og 103 kommuner som har tatt seg tid til å besvare undersøkelsen, i konkurranse med mange andre viktige gjøremål.

Oslo, 15.1.2015

Kyrre Lekve
assisterende direktør

Vibeke Opheim
forskningsleder

Innhold

1	Innledning	7
2	Beskrivelse av utvalgene og gjennomføring	9
2.1	Kommuneutvalget høsten 2014	9
2.1.1	69 prosent godkjente svar og enkelte skjevheter i nettoutvalget.....	9
2.2	Grunnskoleutvalget høsten 2014	11
2.2.1	63 prosent godkjente svar og kun mindre skjevheter i nettoutvalget.....	11
2.3	Utvalget av videregående skoler høsten 2014	13
2.3.1	75 prosent godkjente svar og god representativitet	13
2.4	Gjennomføring av undersøkelsene	15
3	Fylkeskommunens bruk av yrkesopplæringsnemnda	17
3.1	Saksbehandling i yrkesopplæringsnemnda.....	17
3.2	Nemndas arbeid med heving av kvalitet og dimensjonering av fag- og yrkesopplæringen	19
3.3	Yrkesopplæringsnemndas rolle, utviklingsarbeid og samarbeid med det regionale arbeidsliv	21
3.4	Oppsummering	23
4	Nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i gjennomgående fag	25
4.1	Viktig med veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse.....	25
4.1.1	De største kommunene er noe mer enig i at det er viktig	26
4.1.2	Små forskjeller etter skolestørrelse	26
4.1.3	Små forskjeller etter landsdel i skoleeierens svar	26
4.1.4	Skolelederne i Oslo og Akershus er mest uenig i at det er viktig	27
4.2	Veiledningsmaterialet er godt kjent i sektoren	27
4.2.1	Er skoleeier en pådriver for å ta i bruk veiledningsmaterialet?.....	28
4.3	Veiledningene er til nytte når skolene jobber med vurdering	30
4.3.1	Veiledningene er til nytte ved standpunktvurdering	30
4.3.2	Veiledningene er til nytte ved undervisningsvurdering	31
4.4	Skolene bruker også lokalt utarbeidede kjennetegn	32
4.4.1	Skoleledernes svar	32
4.4.2	Skoleeierens svar	33
4.5	Oppsummering	34
5	Valg og bruk av læremidler	35
5.1	Hva slags type læremidler som brukes ved skolen.....	35
5.2	Tilrettelegging for bruk av digitale læremidler ved skolen	37
5.3	Skoleledelsens vektlegging av digitale læremidler	38
5.4	Skoleeiers tilrettelegging.....	39
5.5	Oppsummering	40
6	Lesestimuleringsprosjektet	43
6.1	Store forskjeller mellom videregående og grunnskolen i kjennskap og bruk	43
6.2	Ungdomstrinnet: mange ønsker å fortsette med tiltakene	46
6.3	Videregående: Tiltak for elever i videregående	47
6.4	Klare forskjeller i bibliotekets personalressurser	48
6.5	Mange ønsker flere lesestimulerings tiltak	51
6.6	Oppsummering	51
7	Skolehelsetjenesten	53
7.1	Svært mange skoler har arenaer for dialog	53
7.2	Mindre skoler mest tilfreds – ungdomsskoler minst tilfreds.....	54
7.3	Et flertall får veiledning fra skolehelsetjenesten.....	57
7.4	Oppsummering	58
8	Fleksibilitet i fag- og timefordelingen for 1. - 10. trinn	59
8.1	Kjenner skolene og skoleeierne til ordningen, og har de benyttet seg av den?.....	59
8.1.1	De største skolene omdisponerer minst	60
8.1.2	Noen forskjeller mellom landsdelene	60
8.1.3	Fag- og timefordeling i nokså liten grad fastsatt som lokal forskrift.....	61
8.1.4	Skolenes svar på hvorfor ordningen ikke har vært benyttet	61
8.2	Hvilke fag flyttes det timer til, og hvilke fag flyttes det timer fra?.....	63
8.3	På hvilke trinn omdisponeres det timer?	64
8.4	Ordningen oppleves som positiv av dem som har benyttet seg av den	65
8.5	Oppsummering	65

9	Grunnleggende ferdigheter	67
9.1	Nær halvparten har en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er	67
9.2	Mange skoler jobber systematisk med grunnleggende ferdigheter – særlig lesing	69
9.3	Bruk av kartleggingsprøve i digitale ferdigheter er utbredt.....	72
9.4	Halvparten bruker undervisvurdering i arbeidet med grunnleggende ferdigheter.....	75
9.5	Oppsummering	76
10	Forebygging av alvorlige skolehendelser.....	79
10.1	Økende andel som har møter med politiet	79
10.2	Under halvparten har avholdt beredskapsøvelse	81
10.3	Samarbeidet med politiet oppleves som godt.....	83
10.4	Fire av ti kjenner ikke til veiledningene.....	84
10.5	Oppsummering	85
	Referanser	87
	Tabelloversikt.....	89
	Figuroversikt	93
	Vedlegg.....	95

1 Innledning

Siden 2009 har NIFU gjennomført halvårlige spørreundersøkelser om ulike temaer blant skoler og skoleeiere på vegne av Utdanningsdirektoratet. Høstens undersøkelsen var den ellefte i rekken. Hver undersøkelse er dokumentert med en egen rapport med tittelen «Spørsmål til Skole-Norge». Feltarbeidsperioden for undersøkelsen høsten 2014 var fra 30. september til 14. november. Undersøkelsen har fire målgrupper, nemlig grunnskoler, videregående skoler, kommuner og fylkeskommuner. Spørsmålene i undersøkelsen kan deles inn i ti temaer, hvorav åtte har fått hvert sitt kapittel i denne rapporten. Ikke alle temaer er aktuelle for alle fire målgrupper, noe som illustreres i tabell 1.1. Kryssene viser hvilke målgrupper som har fått spørsmål om de ulike temaene.

Tabell 1.1 Temaer og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørring høsten 2014

Tema	Videregående			
	Grunnskole	skole	Kommune	Fylke
Yrkesopplæringsnemnda				X
Måloppnåelse	X		X	
Skolehelsetjenesten	X	X		
Lesestimulering	X	X		
Valgfag på ungdomstrinnet	X			
Kompetanse for mangfold	X	X	X	X
Læremidler	X	X	X	X
Fleksibilitet i timefordelingen	X		X	
Grunnleggende ferdigheter	X	X		
Forebygging av alvorlige skolehendelser	X	X		

Temaet valgfag på ungdomstrinnet er ikke rapportert her, men i en egen rapport fra NOVA. Kompetanse for mangfold er del av et eget NIFU-prosjekt og rapporteres i en egen rapport. De resterende temaene presenteres i hvert sitt kapittel i rapporten.

2 Beskrivelse av utvalgene og gjennomføring

For å redusere belastningen på sektoren er det lagt til grunn at Utdanningsdirektoratets spørringer skal være utvalgsundersøkelser. Spørringene er halvårslige, og det er laget tre sammenliknbare utvalg slik at skoler og skoleeiere ikke skal kontaktes oftere enn hvert halvannet år. Unntaket fra dette er fylkeskommunene og ti større kommuner, der alle skoleeiere er med i alle spørringer. 17 av 19 fylkeskommuner har besvart undersøkelsen høsten 2014. Østfold og Nord-Trøndelag har ikke gjennomført undersøkelsen.

De videregående skolene er fordelt på tre utvalg med ca. en tredjedel av skolene fra hvert fylke i hvert av utvalgene. 133 videregående skoler var med i bruttoutvalget høsten 2014. Det er laget tre sammenliknbare *kommuneutvalg*, og de 429 kommunene¹ er fordelt på disse utvalgene.

Grunnskoleutvalgene er laget på tilsvarende måte, slik at grunnskolene i hvert enkelt utvalg kommer fra kommunene i det samme utvalget. For 10 større kommuner² har vi imidlertid gjort et unntak. Disse er, i likhet med fylkeskommunene, med i alle tre utvalg. Grunnskolene i disse kommunene er fordelt på de tre utvalgene med en tredjedel i hvert utvalg. I alt 940 grunnskoler var med i utvalget høsten 2014 av en populasjon på 2784. Dette tallet er synkende fra år til år etter hvert som stadig flere små skoler legges ned eller slås sammen til større enheter. Våren 2009 var det 1020 grunnskoler i utvalget av en samlet populasjon av ordinære grunnskoler på 3025. På fem år har dermed antallet grunnskoler sunket med 240, eller åtte prosent. Hvert år har i gjennomsnitt 50 skoler blitt lagt ned i løpet av disse fem årene.

Kommunene og de videregående skolene er i utgangspunktet ikke trukket tilfeldig, men fordelt på utvalgene innenfor fylkene etter kriterier som størrelse, geografi, kommunetype og skoletype. Der det har vært mulig å velge mellom flere kommuner eller videregående skoler som tilfredsstillte de samme kriteriene, er det trukket tilfeldig. I praksis har slik tilfeldig trekking bare vært aktuelt i fylker med særlig mange små kommuner eller mange videregående skoler. I de ti større kommunene som er med hver gang, men der bare en tredjedel av grunnskolene er med, er utvalget av skoler trukket tilfeldig.

2.1 Kommuneutvalget høsten 2014

2.1.1 69 prosent godkjente svar og enkelte skjevheter i nettoutvalget

Tabell 2.1 viser hvordan kommuneutvalget var sammensatt fylkesvis og hvilken svarprosent som ble oppnådd. Svarprosentene beregnes her på basis av hvor mange av besvarelsene vi har mottatt som

¹ Svalbard regnes som egen kommune og regnes å tilhøre Troms fylke

² Arendal, Bergen, Bærum, Fredrikstad, Kristiansand, Oslo, Sandnes, Stavanger, Tromsø og Trondheim.

kan brukes i analysene. De fleste av de besvarelsene som brukes er komplette, men for noen mangler svar på en eller flere av delene av undersøkelsene.

Den samlede svarprosenten ble 69 prosent, eller 103 av de 150 kommunene i utvalget. Seks kommuner nektet aktivt, det vil si at det ble gitt beskjed om at de ikke ønsket å være med. 32 kommuner svarte ikke på henvendelsen og åpnet heller ikke undersøkelsen. Vi har valgt å kalle det for «passiv nekt». I alt 112 kommuner åpnet undersøkelsen, men ni av besvarelsene var så mangelfulle at de ikke kan brukes i analysene.

Tabell 2.1 Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av kommuner fordelt etter fylke.

	Populasjon	Bruttoutvalg	Passiv nekt	Aktiv nekt	Ufullstendig	Godkjent	Godkjent %
Østfold	18	7	2	1	0	4	57 %
Akershus	22	8	0	1	1	6	75 %
Oslo	1	1	0	0	0	1	100 %
Hedmark	22	7	1	0	0	6	86 %
Oppland	26	9	1	0	0	8	89 %
Buskerud	21	6	1	0	0	5	83 %
Vestfold	14	5	1	0	0	4	80 %
Telemark	18	6	1	1	0	4	67 %
Aust-Agder	15	6	1	1	1	3	50 %
Vest-Agder	15	6	0	0	0	6	100 %
Rogaland	26	11	1	0	2	8	73 %
Hordaland	33	11	2	0	1	8	73 %
Sogn og Fjordane	26	9	5	0	0	4	44 %
Møre og Romsdal	36	11	1	0	2	8	73 %
Sør-Trøndelag	25	9	5	0	1	3	33 %
Nord-Trøndelag	23	8	3	0	1	4	50 %
Nordland	44	14	3	1	0	10	71 %
Troms *	25	9	3	0	0	6	67 %
Finnmark	19	7	1	1	0	5	71 %
Sum	429	150	32	6	9	103	69 %
			21 %	4 %	6 %	69 %	100 %

* Inkludert Svalbard

Svarprosenten varierer mellom fylkene. Når vi ser bort fra Oslo, har ett fylke oppnådd full oppslutning, nemlig Vest-Agder. Flere av fylkene mangler bare en eller to kommuner for å ha full deltakelse. Dårligst er oppslutningen i Sør-Trøndelag, hvor tre av ni kommuner deltok.

Vi ser av tabell 2.2 at det er variasjon i svarprosenten etter kommunens folketall; de største kommunene svarer i vesentlig større grad enn de små. Dette har vært tilfelle også i tidligere gjennomføringer av spørringene. Forskjellen i svarprosent etter kommunenes størrelse er mindre i denne undersøkelsen sammenliknet med våren 2014. Svarprosenten varierer også etter landsdel, fra 60 prosent blant kommunene i Midt- og Nord-Norge til 78 prosent på Østlandet.

Tabell 2.2 Svarprosent for kommuner etter geografi og folketall.

Svarprosent		Antall innbyggere			
		Under 3000	3000 - 9999	10000 og mer	Alle
Landsdel	Oslo og Akershus			78 %	78 %
	Østlandet	57 %	83 %	80 %	78 %
	Sør- og Vestlandet	58 %	70 %	80 %	69 %
	Midt- og Nord-Norge	59 %	50 %	75 %	60 %
Alle		58 %	71 %	79 %	69 %

Med hensyn til geografi og folketall, fikk nettoutvalget sammensetningen som er vist i tabell 2.3.

Tabell 2.3 Sammensetning av nettoutvalget av kommuner etter geografi og folketall sammenliknet med populasjonen av kommuner (i parentes). Totalprosent.

Landsdel	Folketall i tre grupper			Alle
	Under 3000	3000 til 9999	10.000 og mer	
Oslo og Akershus	(0,2)	(0,2)	6,8 % (4,9)	6,8 % (5,4)
Østlandet	3,9 % (7,0)	14,6 % (12,1)	11,7 % (8,6)	30,1 % (27,7)
Sør- og Vestlandet	10,7 % (12,4)	13,6 % (14,7)	11,7 % (8,2)	35,9 % (35,2)
Midt- og Nord-Norge	16,5 % (17,9)	4,9 % (8,9)	5,8 % (4,9)	27,2 % (31,7)
Alle	31,1 % (37,5)	33,0 % (35,9)	35,9 % (26,6)	100,0 %

Fordelingen av kommuner på landsdeler avviker noe fra det vi finner i populasjonen av kommuner. Det gjelder i størst grad for folketall. Tabellen viser at store kommuner er overrepresentert, mens det er en viss underrepresentasjon av små kommuner. Det er også en svak overrepresentasjon av kommuner fra Østlandet og en tilsvarende underrepresentasjon av kommuner fra Midt- og Nord-Norge. Etter en totalvurdering har vi kommet fram til at vi ikke vektet utvalget. Hovedårsaken er det lave antallet som er med i denne delen av undersøkelsen. Å gi ekstra vekt til noen få kommuner, og dertil mindre vekt til andre kommuner kan være problematisk da vi ikke kan si at kommunene som er ment å representere en gruppe – for eksempel små kommuner – faktisk gjør det. Dersom antallet kommuner hadde vært høyere hadde dette problemet vært mindre.

2.2 Grunnskoleutvalget høsten 2014

2.2.1 63 prosent godkjente svar og kun mindre skjevheter i nettoutvalget

Grunnskoleutvalget for høsten 2014 ble trukket fra en populasjon på i alt 2784 ordinære grunnskoler, som er registrert i Grunnskolens informasjonssystem (GSI) for skoleåret 2013-2014. Utvalget bestod av 940 skoler. Av disse ble fem skoler tatt ut av utvalget fordi det viste seg at de var lagt ned eller slått sammen med andre skoler. Svarprosenten skal derfor beregnes på basis av 935 skoler.

Tabell 2.4 Populasjon, bruttutvalg og nettoutvalg av grunnskoler fordelt etter fylke.

	Populasjon	Bruttoutvalg	Lagt ned	Passiv			Godkjent	Godkjent %
				nekt	Aktiv nekt	Ufullstendig		
Østfold	119	40	0	10	1	0	29	73 %
Akershus	241	82	0	23	2	2	55	67 %
Oslo	135	47	0	8	1	3	35	74 %
Hedmark	126	37	0	13	0	2	22	59 %
Oppland	128	46	0	11	1	0	34	74 %
Buskerud	142	48	0	20	0	6	22	46 %
Vestfold	115	40	0	13	2	0	25	63 %
Telemark	103	36	3	11	1	0	21	58 %
Aust-Agder	68	22	0	7	0	0	15	68 %
Vest-Agder	102	34	0	7	4	2	21	62 %
Rogaland	230	81	0	30	2	1	48	59 %
Hordaland	297	99	0	39	1	2	57	58 %
Sogn og Fjordane	113	41	0	13	0	1	27	66 %
Møre og Romsdal	199	65	0	19	1	1	44	68 %
Sør-Trøndelag	152	53	0	12	3	0	38	72 %
Nord-Trøndelag	103	37	0	15	1	1	20	54 %
Nordland	204	65	2	19	0	3	41	63 %
Troms*	126	39	0	17	1	2	19	49 %
Finmark	81	28	0	9	0	4	15	54 %
Sum	2784	940	5	296	21	30	588	63 %
				32 %	2 %	3 %	63 %	100 %

*Inkludert Svalbard.

21 skoler nektet aktivt å være med i undersøkelsen. I invitasjonen og påminnelsene gjorde vi oppmerksom på at skoler som ikke sa ifra at de ikke ønsket å delta, ville motta påminnelser. Likevel er det bare en liten andel skoler som gjør dette. 296 skoler, eller 32 prosent, hører til kategorien «passiv nekt», ved at de verken besvarte våre i alt fem henvendelser eller åpnet undersøkelsen. Når bare en håndfull av skolene gir aktivt beskjed om at de ikke ønsker å delta, mens flere hundre lar være å besvare henvendelsene, er dette en indikasjon på at henvendelser av denne typen ikke tas særlig alvorlig ved mange skoler.

618 grunnskoler åpnet undersøkelsen, og vi har brukt 588 av dem. Dermed kunne besvarelsene til 63 prosent av bruttoutvalget brukes i analysene. Det samme utvalget ble også brukt våren 2010 med en svarprosent på 60,6, høsten 2011 med en svarprosent på 71,9 prosent og våren 2013 med 65 prosent deltakelse. Oppland og Oslo har den høyeste deltakelsen denne gangen med 74 prosent, mens den laveste er Buskerud med 46 prosent.

Tabell 2.5 Svarprosent for grunnskoler etter geografi, skoletype og skolestørrelse.

Landsdel og skoletype	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	69	74	70	70
Østlandet	63	53	65	62
Sør- og Vestlandet	63	62	59	62
Midt- og Nord-Norge	63	57	60	60
Hele landet	64	59	63	63
Landsdel og skolestørrelse	Under 100	100 - 299	300 og mer	Total
	%	%	%	%
Oslo og Akershus	70	61	73	70
Østlandet	64	56	75	62
Sør- og Vestlandet	65	65	52	62
Midt- og Nord-Norge	60	56	68	60
Hele landet	63	60	66	63

Tabell 2.5 viser at svarprosenten blant grunnskolene varierer lite etter skoletype, elevtall og geografi, mellom 52 og 70 prosent. Barneskoler og ungdomsskoler har høyere svarprosent enn 1-10 skoler, men forskjellene er små. Oslo og Akershus har noe høyere svarprosent enn de andre landsdelene. Aller høyest svarprosent har store skoler på Østlandet (75 prosent), mens den er lavest blant store skoler på Sør- og Vestlandet (52 prosent).

Tabell 2.6 og 2.7 viser hvordan nettoutvalget er sammensatt etter geografi, skoleslag og skolestørrelse når vi sammenlikner med populasjonen av grunnskoler. Sammenlikningene viser at sammensetningen av nettoutvalget er svært likt med sammensetningen i populasjonen. Dette gjelder både for landsdel, skolestørrelse og skoleslag.

Tabell 2.6 Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Elevtall	Under 100	100-299	300 og over	Alle
Oslo og Akershus	1,2 % (0,8)	3,7 % (4,0)	10,4 % (8,7)	15,3 % (13,5)
Østlandet	5,8 % (5,7)	13,3 % (13,6)	7,0 % (7,0)	26,0 % (26,3)
Sør- og Vestlandet	12,6 % (11,6)	16,2 % (15,3)	7,3 % (9,4)	36,10 % (36,2)
Midt- og Nord-Norge	11,6 % (10,7)	6,8 % (8,7)	4,3 % (4,5)	22,6 % (23,9)
Alle	31,1 % (28,8)	40,0 % (41,6)	28,9 % (29,6)	100,0 %

Når vi tar i betraktning den relativt lave samlede svarprosenten, er ikke avvikene mellom sammensetningen av populasjonen av skoler og sammensetningen av nettoutvalget særlig store. Det tyder på at nettoutvalget representerer populasjonen godt.

Tabell 2.7 Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og trinn, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.

Trinn	Barne- og ungdomstrinn			Alle
	Barnetrinn	ungdomstrinn	Ungdomstrinn	
Oslo og Akershus	9,0 % (8,5)	2,4 % (1,8)	3,9 % (3,2)	15,3 % (13,5)
Østlandet	16,5 % (17,0)	4,1 % (4,0)	5,4 % (5,4)	26,0 % (26,3)
Sør- og Vestlandet	22,6 % (22,6)	8,0 % (8,1)	5,4 % (5,5)	36,1 % (36,2)
Midt- og Nord-Norge	10,50 % (11,0)	10,60% (10,4)	2,0 % (2,6)	22,6 % (23,9)
Alle	58,7 % (59,1)	24,5 % (24,3)	16,8 % (16,6)	100,0 %

Vi har også sett på om driftsansvar og målform har hatt noen betydning for svarprosenten i undersøkelsen og nettoutvalgets representativitet i forhold til populasjonen av skoler. Av grunnskolene i nettoutvalget er 6,8 prosent private, mot 6,4 prosent av bruttoutvalget av grunnskoler og 5,6 prosent av populasjonen. Dette er ingen betydelig forskjell. Mens 21,3 prosent av skolene i bruttoutvalget og 21,8 prosent av populasjonen av grunnskoler har nynorsk som målform, gjelder dette 20,4 prosent av skolene som har besvart undersøkelsen. Denne forskjellen er heller ikke statistisk signifikant.

2.3 Utvalget av videregående skoler høsten 2014

2.3.1 75 prosent godkjente svar og god representativitet

Utvalget av videregående skoler er hentet fra populasjonen på 408 skoler. Kilden er her dels Nasjonalt skoleregister og dels datafiler over søker- og elevinformasjon som NIFU har fått tilgang til i forbindelse med evalueringen av Kunnskapsløftet. Det ble opprinnelig laget tre sammenliknbare utvalg med 144 videregående skoler i hvert utvalg. En del skoler er imidlertid tatt ut fordi de ikke lengre er registrert som egne enheter. Det er en stor utfordring å følge med i de endringene som foregår fra år til år. Skoler legges ned og nye opprettes samtidig som eksisterende skoler slås sammen til større enheter. Det tilstrebes representativitet innenfor landsdeler med hensyn til skoletype, størrelse og geografisk plassering. I høstens bruttoutvalg inngikk 133 skoler etter at sammenslåinger og nedleggelse var tatt hensyn til. I alt kunne besvarelser fra 100 skoler godkjennes for analyseformål. Det tilsvarer en deltakelse på 75 prosent.

Tabell 2.8 Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av videregående skoler fordelt etter fylke.

	Populasjon	Bruttoutvalg	Passiv nekt	Aktiv nekt	Ufullstendig	Godkjent	Godkjent %
Østfold	18	7	1	0		6	86 %
Akershus	35	12	1	1		10	83 %
Oslo	34	10	1	0		9	90 %
Hedmark	16	5	2	1		2	40 %
Oppland	16	6	2	1		3	50 %
Buskerud	18	6	0	0		6	100 %
Vestfold	13	6	2	0		4	67 %
Telemark	15	4	0	0		4	100 %
Aust-Agder	9	2	0	0		2	100 %
Vest-Agder	14	4	0	1		3	75 %
Rogaland	35	12	1	0		11	92 %
Hordaland	55	18	2	3		13	72 %
Sogn og Fjordane	15	4	2	1		1	25 %
Møre og Romsdal	26	9	6	0		3	33 %
Sør-Trøndelag	27	9	0	0		9	100 %
Nord-Trøndelag	13	5	1	0		4	80 %
Nordland	22	7	2	0		5	71 %
Troms*	17	5	2	0		3	60 %
Finmark	10	2	0	0		2	100 %
Sum	408	133	25	8		100	75 %
			19 %	6 %	0 %	75 %	100 %

*Inkludert Svalbard.

Svarprosenten varierer fra 25 prosent til 100 prosent mellom fylkene. I Buskerud, Telemark, Aust-Agder, Sør-Trøndelag og Finnmark har alle skolene besvart undersøkelsen.

Tabell 2.9 Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.

	Under 250	250-599	600 og over	Alle
Oslo og Akershus	2,0 % (2,4)	9,0 % (6,5)	8,0 % (7,7)	19,0 % (16,7)
Østlandet	10,0 % (7,0)	6,0 % (8,0)	9,0 % (8,2)	25,0 % (23,2)
Sør- og Vestlandet	8,0 % (13,3)	15,0 % (16,5)	10,0 % (8,7)	33,0 % (38,5)
Midt- og Nord-Norge	10,0 % (9,0)	9,0 % (7,7)	4,0 % (4,8)	23,0 % (21,5)
Alle	30,0 % (31,7)	39,0 % (38,7)	31,0 % (29,5)	100,0 %

Nettoutvalget avspeiler populasjonen på en ganske god måte både når det gjelder skolestørrelse og geografi (tabell 2.9), med ett unntak. Skoler fra Sør- og Vestlandet er noe underrepresentert.

De tre ulike skoleslagene er godt representert i nettoutvalget, riktignok med en svak overrepresentasjon av rene studieforberedende skoler på bekostning av de rene yrkesfaglige skolene (tabell 2.10). Vi ser også at kombinerte skoler fra Sør- og Vestlandet er noe underrepresentert.

Tabell 2.10 Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og skoleslag, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.

	Ren studieforberedende	Ren yrkesfaglig	Kombinert	Alle
Oslo og Akershus	4,0 % (4,9)	1,0 % (0,7)	14,0 % (11,3)	19,0 % (16,7)
Østlandet	4,0 % (2,9)	1,0 % (1,5)	20,0 % (19,1)	25,0 % (23,2)
Sør- og Vestlandet	9,0 % (7,4)	2,0 % (4,9)	22,0 % (25,5)	33,0 % (38,5)
Midt- og Nord-Norge	2,0 % (2,0)	2,0 % (1,2)	19,0 % (18,6)	23,0 % (21,5)
Alle	19,0 % (17,2)	6,0 % (8,3)	75,0 % (74,5)	100,0 %

22 prosent av de videregående skolene i nettoutvalget er private, mot 20 prosent i bruttoutvalget og 17 prosent i populasjonen av videregående skoler. Alt i alt kan vi konkludere med at nettoutvalget av videregående skoler er lite, men det har god representativitet.

2.4 Gjennomføring av undersøkelsene

Spørringene for Utdanningsdirektoratet ble gjennomført i perioden 30. september til 14. november 2014. Undersøkelsen ble gjennomført elektronisk for alle fire målgrupper. Det ble gitt i alt fem påminnelser om undersøkelsen. Svarprosenten er på nivå med tidligere undersøkelser.

NIFU har mottatt utkast til spørreskjemaer fra Utdanningsdirektoratet og står dessuten selv ansvarlig for spørsmål om satsingen «Kompetanse for mangfold» i forbindelse med et eget prosjekt. Spørsmålene om valgfag på ungdomstrinnet er utarbeidet av NOVA. NIFU har kommet med forslag til forbedringer når det gjelder utformingen av spørsmålene, men har i hovedsak latt oppdragsgiverne selv bestemme innholdet i spørsmålene.

Respondentene fikk, i tillegg til en elektronisk lenke til selve undersøkelsen, også tilsendt en lenke til en pdf-fil som gjenga alle spørsmålene, slik at de kunne bruke denne som kladd før de fylte ut det elektroniske skjemaet. Fordi undersøkelsene er satt sammen av ulike temaer, har det vært nødvendig for skolene og skoleeierne å involvere flere informanter i besvarelsen. Det er særlig i kommunene og fylkene at det er nødvendig å involvere flere i besvarelsen av undersøkelsen, men dette gjelder også for enkelte skoler, særlig de store. Vi har også denne gangen fått svært få direkte henvendelser fra respondentene om tekniske problemer i forbindelse med gjennomføringen.

For å få litt mer kunnskap om belastningen på respondentene, har vi bedt dem om å oppgi hvem som har besvart undersøkelsen.

Tabell 2.11 Personer ved skolene som deltok i besvarelsen av undersøkelsen. Flere svar mulig.

Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av skolen? Flere svar er mulig					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Rektor	94	94	96	85	93
Assisterende rektor	4	5	2	10	5
Inspektør	6	5	2	8	5
Avdelingsleder	2	2	1	3	2
Andre	1	2	0	1	1
Antall	345	144	99	100	688

Ved grunnskolene var rektor involvert i besvarelsen i de aller fleste av tilfellene. Ved noen av skolene var inspektør og assisterende rektor også med, enten i tillegg til eller i stedet for rektor. Ved de videregående skolene var rektor involvert i 85 prosent av tilfellene. Her spiller assisterende rektor og inspektør en større rolle enn ved grunnskolene. Fordelingen avviker lite fra hva vi har funnet ved tidligere undersøkelser. Vi ser ellers at summen overstiger 100 prosent ved alle skoleslag, noe som betyr at flere enn en person har vært involvert ved enkelte skoler.

Tabell 2.12 Personer eller funksjoner hos skoleeier som deltok i besvarelsen av undersøkelsen. Flere svar mulig.

Hvem svarer på undersøkelsen på vegne av kommunen/fylkeskommunen? Flere kryss er mulig.		
	Kommune	Fylkes- kommune
Rådmann, assisterende rådmann og lignende	4	0
Skolefaglig ansvarlig (utdanningsdirektør, fylkesutdanningssjef, skolesjef, oppvekstsjef, seksjonssjef for skole, kommunalsjef for utdanning og lignende)	76	71
Seksjonsleder, avdelingsleder og lignende stillinger på mellomledernivå	5	41
Rådgiver, konsulent, førstesekretær, sekretær og lignende	18	12
Annen funksjon	0	0
Antall	111	17

I både kommunene og fylkeskommunene er det klart vanligste at den skolefaglig ansvarlige besvarer undersøkelsen. Dette gjelder for omtrent syv av ti kommuner og fylkeskommuner. I bare fire prosent av kommunene er det rådmannen som svarer. Vi ser at summen lang overstiger 100 prosent for fylkeskommunene, noe som betyr at flere enn en er involvert i flere av fylkeskommunene.

3 Fylkeskommunens bruk av yrkesopplæringsnemnda

I riksrevisjonens undersøkelse om fagopplæring i bedrift (Riksrevisjonen, 2013) er et av hovedfunnene svakheter i den statlige oppfølgingen av fagopplæringen, og manglende styringsinformasjon. Om yrkesopplæringsnemnda skriver revisjonen følgende: «Det er usikkert om yrkesopplæringsnemndene, som representerer partene i arbeidslivet og elev- og lærlingorganisasjoner på fylkesnivå, fungerer som forutsatt.» Yrkesopplæringsnemnda er et rådgivende organ for fylkeskommunen. Dersom direktoratet skal få informasjon om hvordan yrkesopplæringsnemndene ivaretar sine forpliktelser må kontakten skje gjennom fylkeskommunen.

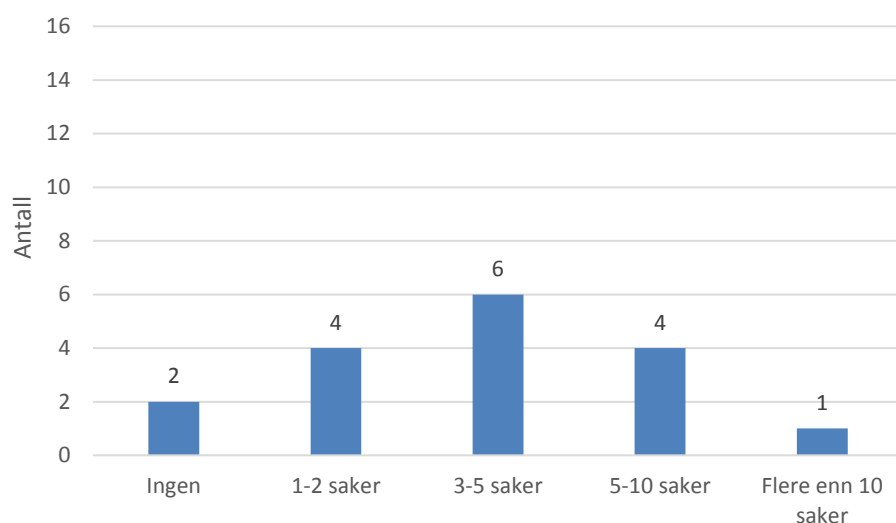
I dette kapitlet presenterer vi fylkeskommunenes svar på spørsmål om yrkesopplæringsnemndenes virksomhet og funksjon. Kapitlet består av tre deler: a) saksbehandling, b) bidrag til å heve kvalitet og dimensjonering av utdanningstilbud, c) bidrag til samarbeid mellom fylkeskommunen og det regionale arbeidsliv. Dette er første gang spørsmål om yrkesopplæringsnemnda blir stilt til fylkeskommunen. Det er dermed ikke mulig å sammenligne med tidligere års undersøkelser.

3.1 Saksbehandling i yrkesopplæringsnemnda

Saksbehandlingen i yrkesopplæringsnemnden ble undersøkt gjennom spørsmål om hvor ofte nemnda møtes, i hvilken grad de tar opp saker på egenhånd, om de har utnevnt rådgivende yrkesutvalg og om de foretar en faglig vurdering av bedrifter før de godkjennes som lærebedrift.

På spørsmål om hvor ofte yrkesopplæringsnemnda møtes oppgir 10 av 17 fylkeskommuner at yrkesopplæringsnemnda i fylket møtes kvartalsvis og 7 av 17 svarer at de møtes månedlig.

Fylkeskommunens svar på hvor mange saker nemnda har fremmet på eget initiativ det siste året vises i figur 3.1. De aller fleste svarte at yrkesopplæringsnemnda hadde fremmet saker på eget initiativ. 11 av 17 krysser av på at nemnda hadde fremmet mer enn 3 saker. Bare 2 av 17 svarer at nemnda ikke hadde fremmet noen saker.

Figur 3.1 Hvor mange saker har nemnda fremmet på eget initiativ det siste året? Antall besvarelser: 17.

Spørsmålet om hvor mange saker nemnda fremmet på eget initiativ ble fulgt opp av et åpent spørsmål der fylkeskommunen ble bedt om å gi eksempler på saker som har blitt fremmet av yrkesnemnda. 13 av 17 fylker oppgir eksempler på saker. Eksempelene er listet i tabell 3.1.

Tabell 3.1 Eksempler på saker som nemnda har fremmet på eget initiativ:

Oversikter over bedrifter med mange hevinger - se på utvalgte bransjer.	Flere læreplasser
Evaluering av You-møtene	PPT sakkyndig vurdering
Lærlingeløftet	Nye opplæringstilbud
Rådgivningstjenesten/karriereenhetene	Vekslingsmodellen
Praksisbrev	TAF ordning/Flere TAF tilbud
Bedre samspill mellom ulike læringsarenaer	Motivasjon hos lærlinger
Tilskudd til særskilte fag.	Nye opplæringstilbud, forsøk
Status for frisørfaget.	Prosjekt- omdømme
Fagopplæring i skole	Samfunnskontrakten
Yrkesfagkonkurranser	Fjerne flaskehalsen i prøvenemndssystemet.
Beste lærling, instruktør eller lærebedrift	Oppfølging av arbeidet med Samfunnskontrakten
Lærlinger i offentlig sektor	Oppfølging av lærlinger/lærekandidater i bedrift.
Prosjekt til fordypning	Søknad om midler fra Utdanningsdirektoratet
Dimensjonering	Tilbudsstruktur
Fleksible modeller	

Fylkene ble bedt om å gi sin vurdering av i hvilken grad yrkesopplæringsnemnda tar opp saker på egen hånd. De får tre svaralternativ å velge mellom. 13 av 17 svarer at nemnda *i liten grad* tar opp saker på egen hånd, mens 4 av 17 svarer at nemnda *i stor grad* og ingen svarer at nemnda *i svært stor grad* tar opp saker på egen hånd.

På spørsmålet om nemnda har oppnevnt et rådgivende yrkesutvalg oppgir 5 av 17 at dette er tilfellet, mens 12 av 17 svarer at nemnda ikke har oppgitt et rådgivende yrkesutvalg.

På spørsmål om yrkesopplæringsnemnda gir en faglig vurdering av bedrifter før fylkeskommunen kan godkjenne dem som lærebedrifter, svarer 9 av 17 *Nei, aldri*. 2 av 17 svarer *Ja, noen ganger* og 6 av 17 svarer *Ja, alltid*.

3.2 Nemndas arbeid med heving av kvalitet og dimensjonering av fag- og yrkesopplæringen

Hvordan yrkesopplæringsnemnda jobber med dimensjonering av fag- og yrkesopplæringen og å heve kvaliteten ble dekket gjennom tre sett av spørsmål. Det første settet handler om yrkesopplæringsnemndas arbeid, det andre handler om hvordan yrkesopplæringsnemnda bidrar til å heve kvaliteten, mens det tredje handler om hvordan yrkesopplæringsnemnda er involvert i dimensjoneringsprosessen. Svarene vises i tabell 3.2 og figurene 3.2 og 3.3.

Fylkeskommunen ble bedt om å ta stilling til seks utsagn om yrkesopplæringsnemndas arbeid. Svarene ble avgitt på en tredelt skala. Svarfordelingen vises i tabell 3.2. Svarene peker på at arbeid med dimensjonering er sentralt. 12 av 17 har krysset av for at dette er noe nemnda jobber med *i stor grad* eller *i svært stor grad*. Videre viser tabellen at rådgivning om fag- og yrkesfag, og rutiner i fylkeskommunen for å sikre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen er områder det ikke jobbes like mye med. 10 av 17 har krysset av for at fylkesopplæringsnemnda har jobbet med dette *i liten grad*.

Tabell 3.2 Fylkeskommunens vurdering av i hvilken grad nemnda har arbeidet med sakene listet nedenfor. Antall besvarelser: 17.

Har yrkesopplæringsnemnda...	I liten grad	I stor grad	I svært stor grad	Total
.. arbeidet for å heve hele kvaliteten av fag- og yrkesopplæringen i fylket.	7	8	2	17
..arbeidet for en best mulig dimensjonering av den videregående opplæring.	5	9	3	17
..arbeidet for at rådgivningen om fag- og yrkesfag blir best mulig.	10	6	1	17
..kommet med innspill til hvordan samarbeidet mellom skoler og lærebedrifter kan bli bedre?	9	6	2	17
.. uttalt seg om de rutinene i fylkeskommunen som skal sikre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen?	10	4	3	17
.. gitt råd om hvordan utvikling av fag- og yrkesopplæring kan medvirke til regional utvikling og nye arbeidsplasser	7	8	2	17

Yrkesopplæringsnemndas bidrag til å heve kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen ble undersøkt ved hjelp av syv utsagn. Fylkeskommunene skulle krysse av ved alle utsagnene som stemte. I alt 16 fylkeskommuner har svart på spørsmålet. Det var mulig å krysse av på flere alternativ. Resultatet vises i figur 3.2. Vi ser at utsagnet om at nemnda jobber for å heve kvalitet ved å vurdere og uttale seg om de rutinene i fylkeskommunen som skal sikre kvalitet er det som de fleste av fylkeskommunene er enig i. Hele 12 av 16 krysser av på dette. 11 av 16 krysser også av på at nemnda jobber for å heve kvaliteten ved å komme med forslag til hvordan partene i arbeidslivet kan bidra til kvalitetsutvikling og sikring i fag- og yrkes opplæringen. 9 av 16, krysser av på at nemnda jobber med å heve kvaliteten ved komme med forslag til forbedring av samarbeid mellom skoler og lærebedrifter. 8 av 16 krysser av på at nemnda jobber for å heve kvaliteten ved å komme med forslag til organisering, strategier og nye arbeidsmåter. 5 av 16 svarer at de jobber for å heve kvaliteten ved å komme med forslag til

hvordan kompetanseutvikling kan sikres. Bare 1 av 16 oppgir at nemnda ikke bidrar i nevneverdig grad til å heve kvaliteten.

På hvilke måter jobber yrkesopplæringsnemnda for å heve kvaliteten på fag- og yrkesopplæringen?

Figur 3.2 Hvilke måter jobber yrkesopplæringsnemnda for å heve kvaliteten på fag- og yrkesopplæringen? Antall besvarelser: 16.

3 av 16 oppgir at nemnda bidrar på andre måter enn de oppgitte alternativene. Disse kommer med følgende beskrivelser av hva som inngår i annet:

- *Gir årlig råd om dimensjonering på bakgrunn av framtidig behov for lærlinger i yrkesfagene.*
- *Gjennomgang av lister av det som ikke er formidlet- informasjon utad om lærlingeordningen – foredrag. Framsnakker yrkesopplæring.*
- *Dialogmøte med opplæringskontor, rektorer, hovedutvalg for opplæring, elever og lærlinger.*

Hvordan yrkesopplæringsnemnda er involvert i dimensjoneringsprosessen ble undersøkt på tilsvarende måte som arbeidet med å heve kvaliteten. Fylkeskommunene ble presentert for seks utsagn, og skulle krysse av for de som stemte. Også her var det mulig å sette flere kryss. Figur 3.3 viser svarfordelingen. 15 av 17, krysser av på at yrkesopplæringsnemnda får forslag til dimensjonering av utdanningstilbudet til uttalelse i god tid før beslutninger gjøres. 14 av 17, er enig i at nemnda kommer med endringsforslag til det utsendte forslag til dimensjonering. 7 av 17 er enig i at nemnda bidrar med informasjon om kapasitet i det lokale arbeidslivet til å ta inn lærlinger i ulike fag. 7 av 17 er enig i at nemnda er i dialog med fylkeskommunen om justering av det første dimensjoneringsforslaget. Og bare 5 av 17 oppgir at nemnda tar initiativ til og bidrar med analyser, prognoser og uttalelser som viser behovene i det lokale arbeidslivet. 2 av 17 oppgir at nemnda er involvert i dimensjoneringen på andre måter.

På hvilke måter er yrkesopplæringsnemnda involvert i dimensjoneringsprosessen?

Figur 3.3 På hvilke måter er yrkesopplæringsnemnda involvert i dimensjoneringsprosessen. Antall besvarelser: 17.

De to fylkeskommunene som oppga at nemnda bidrar på andre måter skriver følgende i fritekstfeltet:

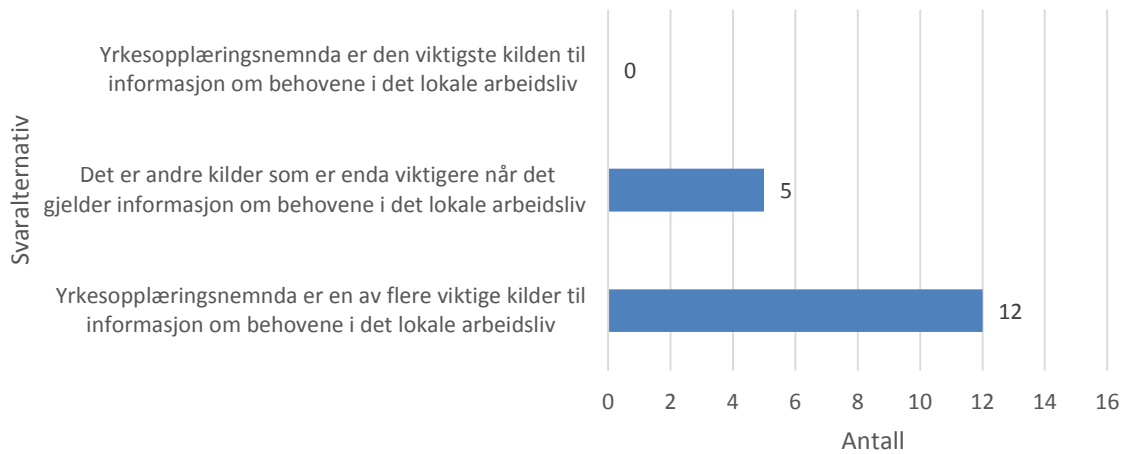
- *Ulike forsøk*
- *På grunn av møtetidspunkt kan beslutning i enkelte år være tatt.*

3.3 Yrkesopplæringsnemndas rolle, utviklingsarbeid og samarbeid med det regionale arbeidsliv

Til sist i spørreskjemaet ble fylkeskommunen bedt om å svare på tre overordnede spørsmål om yrkesopplæringsnemnda og fag- og yrkesopplæringen i fylket. Spørsmålene handlet om yrkesopplæringsnemndas rolle, samarbeid mellom fylkeskommunen og regionalt arbeidsliv og utviklingsarbeid i fag- og yrkesopplæringen. Svarene vises i figurene 3.4 – 3.6.

Fylkeskommunen ble spurt om hvordan de vurderer yrkesopplæringsnemndas rolle, og fikk forelagt tre svaralternativ. De kunne bare krysse av på ett av alternativene. 12 av 17 oppgir at yrkesopplæringsnemnda er en av flere viktige kilder til informasjon om behovene i det lokale arbeidsliv. Ingen av deltakerne i krysser av for at yrkesopplæringsnemnda er den viktigste kilden til dette. 5 av 17 svarer at det finnes andre kilder som er enda viktigere når det gjelder informasjon om behovene i det lokale arbeidsliv.

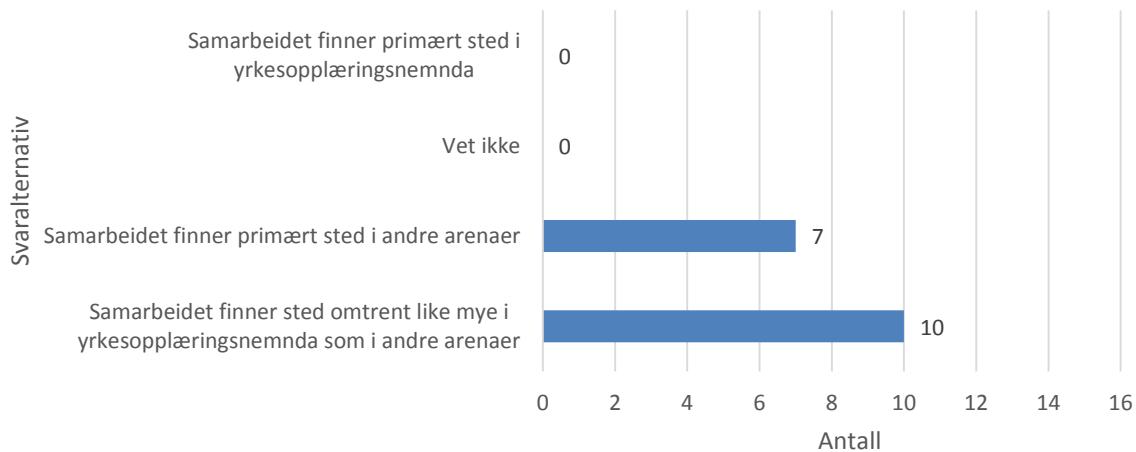
Hvordan vurderer fylkeskommunen yrkesopplæringsnemndas rolle?

Figur 3.4 Hvordan vurderer fylkeskommunen yrkesopplæringsnemndas rolle? Antall besvarelser: 17.

Figur 3.5 viser svarfordelingen på spørsmålet om hvordan fylkeskommunen samarbeider med det regionale arbeidsliv om videregående opplæring. De fikk 4 svaralternativ. 10 av 17 svarer at samarbeidet finner sted omtrent like mye i yrkesopplæringsnemnda som i andre arenaer. Det er ingen som svarer at det primært finner sted i nemnda. 7 av 17, oppgir at samarbeidet finner primært sted i andre arenaer.

Hvordan samarbeider fylkeskommunen med det regionale arbeidsliv om videregående opplæring?

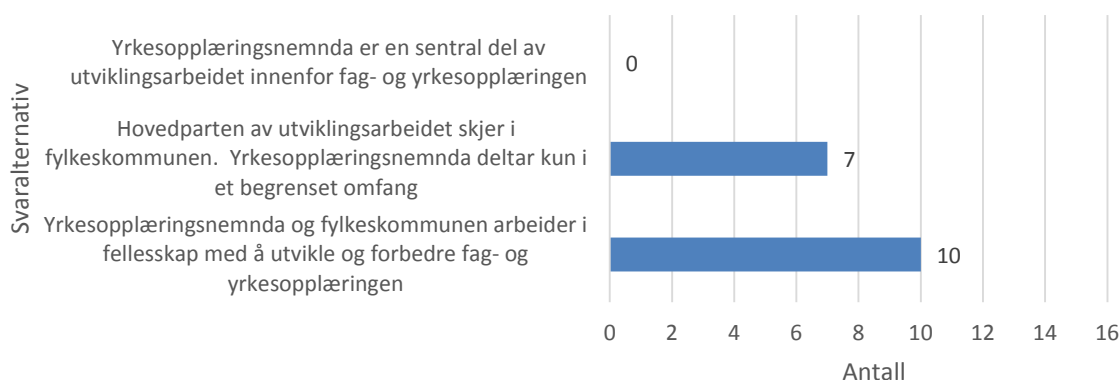

Figur 3.5 Hvordan samarbeider fylkeskommunen med det regionale arbeidsliv om videregående opplæring? Antall besvarelser: 17.

For å undersøke utviklingsarbeid innenfor fag- og yrkesopplæringen ble fylkeskommunen forelagt tre utsagn. De skulle krysse av for det utsagnet som best beskriver situasjonen. Figur 3.6 viser svarfordelingen. 10 av 17 oppgir at nemnda og fylkeskommunen arbeider i fellesskap med å utvikle og forbedre fag- og yrkesopplæringen. Ingen svarer at nemnda er en sentral del av utviklingsarbeidet, og

7 av 17, oppgir at hovedarbeidet foregår i fylkeskommunen og at nemnda deltar i et begrenset omfang.

Hvilket av de følgende utsagnene beskriver situasjonen i fylket best når det gjelder utviklingsarbeid innenfor fag- og yrkesopplæringen?

Figur 3.6 Hvilket av de følgende utsagnene beskriver situasjonen i fylket best når det gjelder utviklingsarbeid innenfor fag- og yrkesopplæringen?

3.4 Oppsummering

Yrkesopplæringsnemnda er et rådgivende organ for fylkeskommunen. Riksrevisjonens har uttrykt bekymring om yrkesopplæringsnemndene fungerer som forutsatt. For å få informasjon om hvordan yrkesopplæringsnemndene ivaretar sine forpliktelser fikk fylkeskommunene spørsmål om nemndenes virksomhet og funksjon.

Spørsmålene i undersøkelsen kan deles inn i tre ulike tema: 1) saksbehandling, 2) kvalitet og dimensjonering og 3) samarbeid med fylkeskommunen og det lokale arbeidsliv

10 av 17 fylkeskommuner oppgir at yrkesopplæringsnemnda møtes kvartalsvis og at de tar opp saker på eget initiativ. Samtidig svarer 13 av 17 fylkeskommuner at nemndene *i liten grad* tar opp saker på eget initiativ. Det kan bety at det er ønskelig at yrkesopplæringsnemnda tar opp saker på eget initiativ i enda større grad enn de gjør i dag. 12 av 17 svarer at nemnda ikke har oppgitt et rådgivende yrkesutvalg. Det kommer også fram at yrkesopplæringsnemnda i 9 av 17 fylker aldri foretar faglig vurdering av bedrifter før de godkjennes som lærebedrifter av fylkeskommunen.

På spørsmål om kvalitet og dimensjonering oppgir 10 av 17 at de er enig i påstanden om at nemnda har arbeidet for å heve kvaliteten. 12 av 17 er enig i at nemnda har arbeidet for best mulig dimensjonering. 10 av 17 er enig i at nemnda har gitt råd om hvordan utvikling av fag- og yrkesopplæring kan medvirke til regional utvikling og nye arbeidsplasser. 7 av 17 er enig i at nemnda har arbeidet for at rådgivningen om fag- og yrkesopplæringen blir best mulig. 8 av 17 er enig i at den har kommet med innspill til hvordan samarbeidet mellom skoler og lærebedrifter kan bli bedre. 7 av 17 er enig i påstanden om at nemnda har uttalt seg om de rutinene i fylkeskommunen som skal sikre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen.

Når det gjelder hvilke måter nemnda arbeider for å heve kvalitet på fag- og yrkesopplæringen viser undersøkelsen at 12 av 17 fylker oppgir at nemnda arbeider for å heve kvaliteten ved å uttale seg om rutinene i fylkeskommunen som skal sikre kvalitet i fag- og yrkesopplæringen. 11 av 17 oppgir at nemnda kommer med forslag til hvordan partene i arbeidslivet kan bidra.

15 av 17 fylkeskommuner sier seg enig i at nemnda får tilsendt forslag til dimensjonering og 14 av 17 oppgir at de kommer med endringsforslag før beslutninger tas av fylkeskommunen. 7 av 17 oppgir at nemnda bidrar med informasjon om kapasitet i det lokale arbeidslivet, 7 av 17 oppgir at nemnda er i dialog med fylkeskommunen om justeringer av det første dimensjoneringsforslaget og 5 av 17 oppgir at nemnda tar initiativ til og bidrar med analyser.

Fylkeskommunene ble spurt om yrkesopplæringsnemndens rolle når det gjelder samarbeid mellom fylkeskommunen og det lokale arbeidslivet. Yrkesopplæringsnemnden er ikke den viktigste kilden til informasjon om behovene i det regionale arbeidsliv, ei heller finner samarbeid mellom fylkeskommunen og det lokale arbeidsliv primært sted i nemnden. Det kommer frem at yrkesopplæringsnemnda likevel har en sentral rolle i samarbeidet mellom videregående opplæring og det lokale arbeidsliv ved at de er en av flere viktige kilder til informasjon om behovene i det lokale arbeidsliv. Fylkeskommunene oppgir også at samarbeidet mellom fylkeskommunene og det regionale arbeidsliv om videregående opplæring finner like mye sted i nemnda som i andre arenaer. 10 av 17 fylker oppgir at fylkeskommunen og nemnda arbeider i fellesskap med å utvikle og forbedre fag- og

4 Nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i gjennomgående fag

Fra skoleåret 2013/2014 kunne skolene ta i bruk nytt støtte- og veiledningsmaterieell fra Utdanningsdirektoratet som omhandler veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fagene naturfag, samfunnsfag, norsk, engelsk og matematikk på 10. trinn. Fagene er gjennomgående, det vil si at de er til stede på alle klassetrinn. De nasjonale kjennetegnene og bruken av dem beskrives slik på Utdanningsdirektoratets nettsider:

Kjennetegn på måloppnåelse er beskrivelser av kvaliteten på kompetanse i fag. Kjennetegnene tar utgangspunkt i kompetansemålene slik de er beskrevet i læreplanene. Kjennetegnene er utformet på tvers av hovedområdene i fagene for å uttrykke kompetanse i faget som helhet. Kjennetegnene må derfor brukes sammen med læreplanene.

Kjennetegn på måloppnåelse er ment å være en støtte for standpunktvurderingen og skal gi en felles nasjonal retning for vurderingsarbeidet. Kjennetegnene på måloppnåelse er utformet slik at de skal gi muligheter for lokal konkretisering og tilpasning. Samarbeid mellom kolleger om kompetansemål og kjennetegn kan bidra til en felles forståelse og et felles språk om hva elevene skal lære, og hva som kjennetegner ulik grad av måloppnåelse. Et slikt tolkningsfellesskap innebærer ikke at all vurdering skal gjøres på en bestemt måte, men at felles drøfting og forståelse av vurderingsgrunnlaget kan fremme rettferdig vurdering av kompetansen til hver enkelt elev. (<http://www.udir.no/Vurdering/Standpunktvurdering-i-fag/>)

Utdanningsdirektoratet ønsker blant annet å vite om de veiledende nasjonale kjennetegnene på måloppnåelse er tatt i bruk og om de er til nytte, om det anses som viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse, og i hvilken grad skoleeier er en pådriver for å ta de i bruk.

Spørsmålene om måloppnåelse ble stilt til kommuner, samt til skoleledere på ungdomstrinnet.

4.1 Viktig med veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse

Alt i alt er både skoleledere og skoleeiere positive til nasjonale kjennetegn på måloppnåelse. Svært få i begge grupper svarer at de er uenig i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet» (tabell 4.1). For kommunene sin del oppgir ingen at de er helt uenig i dette, og bare to prosent svarer at de er litt uenig. For skolelederne sin del er tre prosent litt uenig i påstanden, og tre prosent helt uenig.

Noen flere av skoleeierne (76 prosent) enn av skolelederne (65 prosent) svarer også at de er helt enig i påstanden.

Tabell 4.1 Grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter kommune og skole.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Skoleeiere	76	21	2	0	101
Skoleledere	65	30	3	3	233

4.1.1 De største kommunene er noe mer enig i at det er viktig

Ser vi bare på kommunene (tabell 4.2), og skiller mellom størrelsen på dem, ser vi at andelen som svarer at de er helt enig i påstanden om at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet stiger med størrelsen på kommunen. I de største kommunene svarer 86 prosent at de er helt enig i denne påstanden. Tilsvarende andel for de mellomstore er 74 prosent, og for de minste kommunene 69 prosent.

Tabell 4.2 Skoleeiers grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?". Etter innbyggertall.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Under 3.000	69	28	3	0	32
3.000 - 9.999	74	26	0	0	34
10.000 eller mer	86	11	3	0	35
Alle	76	22	2	0	101

4.1.2 Små forskjeller etter skolestørrelse

Tilsvarende fordeling etter størrelse finner vi ikke når vi ser på svarene til skolelederne (tabell 4.3). De største skolene har en noe lavere andel (60 prosent) enn de små og mellomstore skolene som svarer at de er helt enig i påstanden om at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet. Forskjellen mellom de minste og de største skolene er imidlertid relativt liten.

Tabell 4.3 Skoleleders grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter elevtall.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Under 100	68	27	5	0	59
100 - 299	67	29	2	2	107
300 og mer	60	33	1	6	67
Alle	65	30	3	3	233

4.1.3 Små forskjeller etter landsdel i skoleeierens svar

Tabell 4.4 viser i hovedsak at andelen som mener det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse er høy i alle landsdelene. Det er enkelte forskjeller. Andelen som er helt enig er noe høyere i Oslo og Akershus (86 prosent) enn i resten av landet, mens Midt- og Nord-Norge har den

laveste andelen (71 prosent). Tallene peker likevel på at andelen som er litt eller helt enig i at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse er gjennomgående høy. Videre ser vi at det er små forskjeller mellom de ulike landsdelene når det gjelder andelen som svarer at de er uenige i påstanden.

Tabell 4.4 Skoleeiers grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter landsdel.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Oslo og Akershus	86	14	0	0	7
Øst-Norge	81	19	0	0	31
Sør- og Vest-Norge	74	23	3	0	35
Midt- og Nord-Norge	71	25	4	0	28
Alle	76	22	2	0	101

4.1.4 Skolelederne i Oslo og Akershus er mest uenig i at det er viktig

Tabell 4.5 viser hvordan skoleledernes svar varierer mellom landsdelene. Oslo og Akershus har den laveste andelen (49 prosent) som er helt enig i at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse. En betydelig andel i denne gruppen, 43 prosent, svarer imidlertid at de er litt enig i påstanden. Østlandet for øvrig og Midt- og Nord-Norge har de høyeste andelen som svarer at de er helt enig i påstanden (69 prosent i begge grupper). Det er også interessant å merke seg at Oslo og Akershus har den høyeste andelen (9 prosent) som svarer at de er *helt uenig* i at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet.

Tabell 4.5 Skoleleders grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter landsdel.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Oslo og Akershus	49	43	0	9	35
Østlandet	69	26	5	0	58
Sør- og Vestlandet	66	29	4	1	77
Midt- og Nord-Norge	69	27	1	3	67
Alle	65	30	3	3	237

4.2 Veiledningsmaterialet er godt kjent i sektoren

Både skoleledere (91 prosent) og skoleeiere (99 prosent) er godt kjent med at det finnes veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i matematikk, norsk, engelsk, samfunnsfag og naturfag på 10. trinn. Andelen som opplever at skoleeier er en pådriver for å ta i bruk de nasjonale kjennetegnene er imidlertid lavere. Ca. to av tre i begge grupper svarer at skoleeier er en pådriver, mens omtrent én av tre mener at skoleeier ikke har vært en pådriver for å ta i bruk de veiledende nasjonale kjennetegnene på måloppnåelse (tabell 4.6).

Tabell 4.6 Andel skoleledere og skoleeiere som har svart ja på spørsmål om de er kjent med at det finnes veiledende nasjonale tiltak for måloppnåelse, og hvorvidt skoleeier har vært en pådriver for å ta disse i bruk.

	Skoleledere %	Skoleeiere %
Er skoleleder/skoleeier kjent med at det finnes veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i matematikk, norsk, engelsk, samfunnsfag og naturfag på 10. trinn?	91	99
Antall (=100 %)	235	102
Er skoleeier en pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse?	65	66
Antall (=100 %)	214	100

Ser vi nærmere på svarene fra skolelederne (tabell 4.7), ser vi at andelen som oppgir at de kjenner de veiledende nasjonale kjennetegnene ikke varierer vesentlig etter elevtall. Det er heller ikke store forskjeller mellom landsdelene.

Tabell 4.7 Er skoleleder kjent med at det finnes veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i matematikk, norsk, engelsk, samfunnsfag og naturfag på 10. trinn? Andel som svarer ja etter elevtall og landsdel.

	Ja %	Antall (= 100 %)
Under 100	85	60
100 - 299	93	107
300 og mer	94	68
Oslo og Akershus	94	36
Østlandet	93	58
Sør- og Vestlandet	88	77
Midt- og Nord-Norge	88	68
Alle	90	239

Som vi husker, var så godt som alle skoleeierne (99 prosent) kjent med at det finnes veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i matematikk, norsk, engelsk, samfunnsfag og naturfag på 10. trinn (tabell 4.6). Når en så høy andel oppgir at de kjenner til de nasjonale kjennetegnene betyr det at det ikke er vesentlige forskjeller mellom kommuner av ulike størrelse eller mellom de ulike landsdelene.

4.2.1 Er skoleeier en pådriver for å ta i bruk veiledningsmaterialet?

Som vist i tabell 4.6 svarer ca. 2 av 3 skoleledere og skoleeiere at skoleeiere er en pådriver for å ta i bruk de veiledende nasjonale kjennetegnene på måloppnåelse i de gjennomgående fagene på 10. trinn. Når svarene fra skolelederne deles inn etter skolestørrelse (tabell 4.8), finner vi at de minste skolene har en noe høyere andel (73 prosent) som svarer bekreftende på dette, sammenliknet med de mellomstore skolene (65 prosent) og de største skolene (61 prosent).

Tabell 4.8 viser også at skolelederne i Midt- og Nord-Norge litt sjeldnere enn skolelederne i de andre landsdelene svarer ja på spørsmålet om skoleeier har vært en pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse i de gjennomgående fagene.

Tabell 4.8 Skoleleders enighet i at skoleeier en pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse. Andel som svarer ja etter elevtall og landsdel.

	Skoleleder %	Antall (= 100 %)
Under 100	73	51
100 - 299	65	99
300 og mer	61	64
Oslo og Akershus	71	34
Østlandet	66	53
Sør- og Vestlandet	73	67
Midt- og Nord-Norge	54	61
Alle	66	215

Ser vi på svarene fra skoleeierne på spørsmålet om de selv opplever at de er en pådriver for å ta i bruk de veiledende nasjonale kjennetegnene på måloppnåelse (tabell 4.9), ser vi at det også her er visse forskjeller mellom de ulike gruppene. De minste kommunene (61 prosent) har den laveste andelen skoleeiere som svarer Ja.

Vi ser også at Øst-Norge (61 prosent) og Midt-Norge (64 prosent) har en noe lavere andel skoleeiere som oppgir at de har vært en pådriver for å ta i bruk de veiledende nasjonale kjennetegnene på måloppnåelse i de gjennomgående fagene. Tilsvarende andeler for Sør- og Vest-Norge og Oslo og Akershus er henholdsvis 76 prosent og 71 prosent.

Tabell 4.9 Skoleeier svar på om de har vært en pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse, etter innbyggertall og landsdel. Andel som svarer ja.

	Skoleeier %	Antall (=100 %)
Under 3.000	61	31
3.000 - 9.999	73	33
10.000 eller mer	69	36
Oslo og Akerhus	71	7
Øst-Norge	61	31
Sør- og Vest-Norge	76	34
Midt- og Nord-Norge	64	28
Alle	68	100

4.3 Veiledningene er til nytte når skolene jobber med vurdering

De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse i de gjennomgående fagene på 10. trinn oppleves i stor grad å være til nytte i skolenes vurderingsarbeid. Tabell 4.10 viser at 96 prosent av skolelederne svarer at de er helt eller litt enig i at de veiledende kjennetegnene er til nytte når de jobber med standpunktvurdering. Videre svarer 95 prosent at de er helt eller litt enig i at de er til nytte når de jobber med underveisvurdering.

Tabell 4.10 Skoleleders grad av enighet i påstander om at de veiledende kjennetegnene er til nytte når de jobber med vurdering

Hvor enig er du i påstanden:	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
«De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med standpunktvurdering»?	59	38	4	0	216
«De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med underveisvurderingen»?	51	44	5	1	216

4.3.1 Veiledningene er til nytte ved standpunktvurdering

Tabell 4.11 viser hvorvidt det er forskjeller etter skolestørrelse i skolelederes vurdering av nytten av de veiledende kjennetegnene for måloppnåelse ved standpunktvurdering. Vi ser at skoleledere ved de minste skolene (49 prosent) i noe mindre grad enn de mellomstore (63 prosent) og de store skolene (61 prosent) svarer at de er helt enig i at veiledningene er til nytte. Innenfor alle gruppene er imidlertid andelene som er uenig i at veiledningene er til nytte i forbindelse med standpunktvurdering lave og tilnærmet like.

Tabell 4.11 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med standpunktvurdering». Etter elevtall.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Under 100	49	45	6	0	51
100 - 299	63	34	3	0	100
300 og mer	61	36	3	0	64
Alle	59	37	4	0	215

Når vi sammenlikner svarene fra skolelederne i de ulike landsdelene, finner vi at skolelederne på Østlandet er mest positive til nytten av de veiledende kjennetegnene for måloppnåelse i forbindelse med standpunktvurdering. 68 prosent av skolelederne på Østlandet oppgir at de er helt enig i utsagnet. Oslo og Akershus (50 prosent) har den laveste andelen som svarer at de er helt enig i at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når de jobber med standpunktvurdering. Ellers er andelene som har svart at de er uenig i at veiledningene har vært til nytte i forbindelse med standpunktvurdering liten i alle grupper, og det er tilnærmet ingen forskjell mellom de ulike landsdelene (tabell 4.12).

Tabell 4.12 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med standpunktvurdering». Etter landsdel.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Oslo og Akershus	50	47	3	0	34
Østlandet	68	30	2	0	53
Sør- og Vestlandet	60	34	6	0	68
Midt- og Nord-Norge	54	43	3	0	61
Alle	59	38	4	0	216

Skolelederne som hadde krysset av for at de var litt eller helt uenige i at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når de jobber med standpunktvurdering, fikk spørsmål om hvorfor de var uenig i dette. De kunne krysse av for alle aktuelle alternativer som var listet opp (tabell 4.13). Færre enn 10 skoleledere har oppgitt at de var litt eller helt uenig i påstanden, og tabell 4.13 viser hvilke begrunnelser én eller flere av skoleledere har krysset av for. Ingen har krysset av for at de er uenige i nivået på karakterbeskrivelsene, ellers oppgis alt annet som forklaringer.

Tabell 4.13 Skoleledernes begrunnelser for at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse ikke er til nytte når de jobber med standpunktvurdering, etter om alternativet er krysset av for (N=færre enn 10)

Utsagn	Krysset av
Kjennetegnene er for generelle	Ja
Kjennetegnene gjenspeiler ikke kompetansen i faget	Ja
Beskrivelse av måloppnåelse på tvers av hovedområdene gjør det vanskelig å bruke kjennetegnene	Ja
Vi har allerede utviklet egne kjennetegn for standpunktvurdering	Ja
Vi er uenige i nivået på karakterbeskrivelsene	Nei
Annet	Ja

4.3.2 Veiledningene er til nytte ved underveisvurdering

Som nevnt, svarer en svært stor andel av skolelederne at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte også når de jobber med underveisvurdering. Sammenlikner vi skolene etter størrelse, ser vi at andelen som er helt enig i dette er høyere blant de største skolene (56 prosent) enn blant de mellomstore (48 prosent) og de minste skolene (48 prosent) (tabell 4.14) De største skolene har imidlertid også en noe større andel (10 prosent) enn de andre skolene som svarer at de er uenig i at de er til nytte. Det er med andre ord større bredde i svarene fra skolelederne ved de største skolene sammenliknet med ledere ved de mellomstore og de minste skolene.

Tabell 4.14 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med underveisvurdering». Etter elevtall.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	N (= 100 %)
Under 100	48	48	4	0	50
100 – 299	48	49	3	0	100
300 og mer	56	34	8	2	64
Alle	50	44	5	0	214

Vi har også her sammenliknet svarmønstrene mellom de ulike landsdelene, og **Feil! Fant ikke referanse kilden.** viser at Oslo og Akershus har den minste andelen skoleledere (38 prosent) som svarer at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når de jobber med undervisvurdering. Oslo og Akershus har også den største andelen som svarer at de er uenig i at veiledningene er til nytte.

Østlandet for øvrig har den største andelen (67 prosent) som svarer at de er helt enig i at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med undervisvurdering.

Tabell 4.15 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med undervisvurdering». Etter landsdel.

	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Antall
Oslo og Akershus	38	47	12	3	34
Østlandet	67	31	2	0	54
Sør- og Vestlandet	43	52	4	0	67
Midt- og Nord-Norge	51	46	3	0	61
Alle	50	44	5	0	216

Svært få av skolelederne krysser av for at de er uenig i at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når de jobber med undervisvurdering. Tabell 4.16 viser hvordan disse begrunner sine svar. Skolelederne kunne krysse av for alle aktuelle alternativer. Også når det gjelder undervisvurdering, i likhet med standpunktvurdering, krysser ingen av for at de er uenige i nivået på karakterbeskrivelsene. Alle de andre forklaringene oppgis som begrunnelser (tabell 4.16).

Tabell 4.16 Skoleledernes begrunnelser for at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse ikke er til nytte når de jobber med undervisvurdering, etter om alternativet er krysset av for (N=11).

Utsagn	Krysset av
Kjennetegnene er for generelle	Ja
Kjennetegnene gjenspeiler ikke kompetansen i faget	Ja
Beskrivelse av måloppnåelse på tvers av hovedområdene gjør det vanskelig å bruke kjennetegnene	Ja
Vi har allerede utviklet egne kjennetegn for standpunktvurdering	Ja
Vi er uenige i nivået på karakterbeskrivelsene	Nei
Annet	Ja

4.4 Skolene bruker også lokalt utarbeidede kjennetegn

Skolelederne og skoleeierne fikk også spørsmål om i hvilken grad skolene brukte lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse i de gjennomgående fagene.

4.4.1 Skoleledernes svar

Tabell 4.17 viser i hvilken grad skolelederne bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse. Alt i alt ser vi at de fleste svarer at de i noen grad eller i stor grad bruker slike kjennetegn (95 prosent).

Tabellen viser også at det er enkelte forskjeller i svarmønstrene på dette spørsmålet etter skolestørrelse og landsdel. De minste skolene oppgir sjeldnere (22 prosent) enn de mellomstore (49

prosent) og de største skolene (47 prosent) at de i stor grad bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse.

Av tabell 4.17 ser vi også at Midt- og Nord-Norge har den minste andelen (33 prosent) som oppgir at de i stor grad bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse. I de andre landsdelene er andelen som oppgir at de i stor grad bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse mellom 43 og 48 prosent.

Tabell 4.17 Skoleleders vurdering av i hvilken grad de bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse, etter skolestørrelse og landsdel.

	I stor grad %	I noen grad %	I liten grad %	Vet ikke %	Antall
Under 100	22	71	3	3	59
100 – 299	49	49	3	0	107
300 og mer	47	47	3	3	68
Oslo og Akershus	47	47	3	3	36
Østlandet	48	52	0	0	58
Sør- og Vestlandet	43	52	3	3	75
Midt- og Nord-Norge	33	59	6	1	69
Alle	42	53	3	2	238

4.4.2 Skoleeierens svar

Tabell 4.18 viser at andelen som svarer at deres skoler i noen grad bruker lokale kjennetegn på måloppnåelse er noe høyere i de største kommunene (83 prosent) enn i de mellomstore (71 prosent) og de små kommunene (72 prosent).

Vi ser også at Oslo og Akershus (86 prosent) har en noe høyere andel enn de andre landsdelene (71 til 77 prosent) som oppgir at deres skoler i noen grad bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse. Ingen oppgir at skoler i deres kommune ikke bruker lokale kjennetegn på måloppnåelse i det hele tatt.

Tabell 4.18 Skoleeiers vurdering av i hvilken grad deres skoler bruker lokale kjennetegn på måloppnåelse, etter innbyggertall og landsdel.

	I noen grad %	I liten grad %	Ikke i det hele tatt %	Antall
Under 3.000	72	28	0	32
3.000 - 9.999	71	29	0	34
10.000 eller mer	83	17	0	36
Oslo og Akershus	86	14	0	7
Øst-Norge	77	23	0	31
Sør- og Vest-Norge	75	25	0	36
Midt- og Nord-Norge	71	29	0	28
Alle	75	25	0	102

4.5 Oppsummering

Fra skoleåret 2013/2014 kunne skolene ta i bruk nytt støtte- og veiledningsmaterieell fra Utdanningsdirektoratet som omhandler veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i de gjennomgående fagene naturfag, samfunnsfag, norsk, engelsk og matematikk på 10. trinn. Hensikten med spørsmålene var blant annet å finne ut om de veiledende nasjonale kjennetegnene på måloppnåelse er tatt i bruk, om de er til nytte, om det anses som viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse, og i hvilken grad skoleeier er en pådriver for å ta i bruk disse. Spørsmålene gikk til skoleeiere og til skoleledere på ungdomstrinnet.

Skoleledere og skoleeiere er positive til nasjonale kjennetegn på måloppnåelse. Svært mange er enig i utsagnet "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet». Andelen skoleledere som er helt enig i utsagnet varierer noe mellom landsdelene. Oslo og Akershus har den laveste andelen (49 prosent) som er helt enig i at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse. En betydelig andel i denne gruppen, 43 prosent, svarer imidlertid at de er litt enig i påstanden. Østlandet for øvrig og Midt- og Nord-Norge har de høyeste andelen som svarer at de er helt enig i påstanden (69 prosent i begge grupper). Oslo og Akershus har også den høyeste andelen (9 prosent) som svarer at de er *helt uenig* i at det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet.

Veiledningsmaterialet for nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i de gjennomgående fagene på 10. trinn er godt kjent i sektoren. Nesten alle skoleledere (91 prosent) og skoleeiere (99 prosent) svarer at de kjenner til disse veiledningene. Omtrent to av tre skoleledere og skoleeiere oppgir at skoleeier er pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse. Andelen skoleledere som svarer slik er noe høyere ved de minste skolene enn ved de mellomstore og de største skolene. Videre er andelen skoleledere som ser på skoleeier som pådriver i dette arbeidet lavere i Midt- og Nord-Norge sammenliknet med de andre landsdelene.

De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse i de gjennomgående fagene på 10. trinn oppleves i stor grad å være til nytte i skolenes vurderingsarbeid. I alt 96 prosent av skolelederne er helt eller litt enig i at disse er til nytte når de jobber med standpunktvurdering. Videre sier 95 prosent at de er helt eller litt enig i at de er til nytte når de jobber med underveisvurdering.

Bruk av lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse er utbredt. Nesten alle skoleledere (95 prosent) og alle skoleeiere (100 prosent) oppgir at skolene bruker slike kjennetegn i sitt vurderingsarbeid.

5 Valg og bruk av læremidler

Det gjennomføres for tiden et større forskningsprosjekt om læremidler på oppdrag for Utdanningsdirektoratet. Det pågående forskningsprosjektet Ark&App er i regi av Institutt for pedagogikk ved Universitetet i Oslo. Ark&App omhandler valg og bruk av trykte og digitale læremidler. Hensikten er å få kunnskap om hvordan læremidler brukes i undervisningen, og hvordan de brukes sammen med andre typer kilder og læringsressurser. Spørsmålene her til skoleledere og skoleeiere omhandler spørsmål og hva slags læremidler som er i bruk. Ark&App omfatter imidlertid i hovedsak i klasseromsanalyser, men også en spørreundersøkelse til et utvalg lærere i samfunnsfag, naturfag, matematikk og engelsk i grunn- og videregående skole høsten 2014.

I dette kapitlet presenterer vi svarene fra en spørreundersøkelse til skoleledere og skoleeiere om valg av læremidler innenfor fire områder:

- Hva slags type læremidler som brukes generelt og i spesialundervisning
- Tilrettelegging ved skolene for bruk av digitale læremidler
- Skoleledernes vektlegging av bruk av digitale læremidler
- Skoleeieres tilrettelegging for bruk av læremidler.

Det første punktet handler om skolens bruk av læremidler. Det er skoleeiere og skoleledere som besvarer undersøkelsen. Det er ikke nødvendigvis fullt samsvar mellom hva skoleledere/eier har oversikt over at lærerne bruker og hva som faktisk foregår i praksis i undervisningssituasjoner. Lærernes bruk av læremidler blir imidlertid belyst i andre rapporter i Ark&App.

Skolelederne og skoleeiere ble sist spurt om valg og bruk av læremidler også våren 2013 (Vibe og Hovdhaugen 2013). I de tilfellene hvor det er mulig, vil vi sammenligne svar fra årets undersøkelsen med den fra 2013.

5.1 Hva slags type læremidler som brukes ved skolen

Tabell 5.1 viser skoleledernes svar på spørsmål om bruk av papirbaserte og digitale læremidler. For alle typer skoler oppgir et stort flertall, 83 prosent, at de i hovedsak bruker papirbaserte lærebøker supplert med digitale læremidler. Ved 14 prosent av skolene oppgir de at de bruker omtrent like mye papirbaserte som digitale læremidler. Svært få, til sammen 2 prosent, svarer at de kun eller i hovedsak bruker digitale lærebøker og læremidler. Det er også få, 2 prosent, som oppgir at de kun bruker papirbaserte lærebøker og læremidler. Dette spørsmålet ble ikke stilt på samme måte i 2013 og vi kan dermed ikke sammenligne med den undersøkelsen.

Når vi ser hvordan skoleledere ved ulike skoleslag svarer på spørsmålet skiller videregående seg noe ut. Andelen som oppgir at de i hovedsak bruker papirbaserte lærebøker med digitale læremidler som

supplement er litt lavere her enn ved de andre skoleslagene. Derimot er andelen som oppgir at de i hovedsak eller kun bruker digitale læremidler høyere i videregående enn i de andre skoleslagene. Tabellen tyder på at digitale læremidler i noe større grad brukes i videregående enn ved de andre skoleslagene.

Tabell 5.1 Hva slags type læremidler som brukes totalt sett og brutt ned på skoletype. Prosent.

	Skoleslag				
	Barneskole %	1-10 skole %	Ungdoms- skole %	Videre- gående %	Alle skoletyper %
Vi bruker kun papirbaserte lærebøker og læremidler	1	3	3	2	2
Vi bruker i hovedsak papirbaserte lærebøker, men supplerer med noe bruk av digitale læremidler	85	86	81	74	83
Vi bruker omtrent like mye papirbaserte som digitale læremidler	14	10	16	18	14
Vi bruker i hovedsak digitale læremidler	0	1	0	3	1
Vi bruker kun digitale lærebøker og læremidler	0	0	0	3	1
Total	100	100	100	100	100
Antall	320	131	93	97	652

Tabell 5.2 viser i hvilken grad skolen bruker ulike læremidler i spesialundervisningen. Flertallet på 59 prosent oppgir at de *i ganske stor grad/ i meget stor grad* bruker særskilt tilrettelagte læremidler. Andelen som krysser av for *ikke i det hele tatt* er veldig liten. Tilsvarende, oppgir 63 prosent at de *i ganske stor grad/ i meget stor grad* bruker ordinære læremidler som de tilpasser. Når det gjelder i hvilken grad de selv utvikler særskilt tilrettelagte læremidler svarer 52 prosent at de gjør dette *i noen grad*. 41 prosent oppgir at de gjør dette *i meget stor grad/ i ganske stor grad*. Bare 5 prosent oppgir at de *ikke i det hele tatt* gjør dette.

Tabell 5.2 Bruk av ulike læremidler til spesialundervisning. Prosentandeler

I hvilken grad benytter skolen ulike læremidler til spesialundervisning? Sett ett kryss per rad							
	I meget stor grad %	I ganske stor grad %	I noen grad %	Ikke i det hele tatt %	Vet ikke %	Sum %	Antall
Vi bruker særskilte tilrettelagte læremidler	15	44	39	2	1	100	639
Vi utvikler selv særskilt tilrettelagte læremidler for å tilpasse dem våre elever	10	31	52	5	1	100	636
Vi bruker ordinære læremidler, men tilpasser bruken av dem	13	50	35	1	0	100	642

I spørreundersøkelsen fra 2013 ble ikke skolelederne spurt spesifikt om i hvilken grad de brukte ulike læremidler i spesialundervisningen. Det var imidlertid et spørsmål om hvilke type læremidler som brukes for å skape progresjon i elevenes arbeid. De skulle da vurdere på samme skala som i tabell 5.2 påstanden om at «Vi utvikler selv læremidler for våre elever med spesialundervisning». Dette kan sammenlignes med påstanden i tabell 5.2 om at de selv utvikler særskilt tilrettelagte læremidler. I 2013 oppga 34 prosent at de *i meget stor/ganske stor grad* selv utviklet læremidler. 10 prosent krysset av for *ikke i det hele tatt*. Til sammenligning er det 41 prosent, og dermed en litt større andel, i denne undersøkelsen som oppgir at de *i meget stor/ganske stor grad* selv utvikler læremidler til spesialundervisningen.

5.2 Tilrettelegging for bruk av digitale læremidler ved skolen

Tabell 5.3 viser hvor enig skolelederne er i ulike utsagn om tilrettelegging for bruk av digitale læremidler ved skolen. Skolelederne er mest enig i påstanden om at de oppfordrer lærerne til økt bruk av IKT, og i påstanden om at de skolen arbeider aktivt for å forebygge ulovlig og uetisk IKT bruk. Omtrent to av tre skoleledere sier seg *helt enig* i disse to utsagnene, og nesten ingen er uenig i dette. Videre er det mange som svarer at ledelsen og lærerne har dialog angående pedagogisk bruk av IKT og digitale læringsressurser, og at skolens nettverk har tilstrekkelig kapasitet til aktiviteter der elevene benytter internett. Omtrent halvparten av skolelederen sier seg *helt enig* i disse to utsagnene. Tabellen viser imidlertid at omtrent en av fire skoleledere er uenig i at skolens nettverk har tilstrekkelig kapasitet.

Påstanden færrest er enig i er at biblioteket/mediateket bidrar aktivt i utviklingen av digitale læremidler og læringsressurser. Kun 5 prosent sier seg *helt enig* i dette, samtidig som 41 oppgir at de er *helt uenig* i dette. Det er også relativt mange som krysser av for at de er uenig i at arbeidstiden for læreren er organisert slik at de har tid til å utvikle felles digitale læremidler til undervisningen. Omtrent en av tre krysser av for at de er enten *litt* eller *helt uenig* i dette, mens 21 prosent svarer at de er *helt enig*.

Noen av påstandene var også med i 2013-undersøkelsen. Svarfordelingen fra den gang oppgis i parentes. Som vi ser av tabellen er det enkelte forskjeller mellom 2013 og 2014. Andelen som er helt enig i at skolens ledelse oppfordrer lærerne til økt bruk av IKT er noe lavere i årets undersøkelse enn i 2014. De andre forskjellene mellom de to undersøkelsene er relativt små.

Tabell 5.3 Tilrettelegging for digitale læremidler ved skolen. Tall fra 2013 i parentes.

Hvor enig er du i de følgende beskrivelsene av situasjonen ved skolen? Ta stilling til utsagnene nedenfor						
	Helt enig	Litt enig	Litt uenig	Helt uenig	Sum	Antall
	%	%	%	%	%	
Skolens ledelse oppfordrer lærerne til økt bruk av IKT	66 (80)	31 (18)	2 (1)	0 (0)	100	646 (682)
Skolen arbeider aktivt for å forebygge ulovlig og uetisk bruk av IKT	62 (71)	36 (28)	2 (1)	0 (0)	100	653 (683)
Ledelsen og lærerne har dialog angående pedagogisk bruk av IKT og digitale læringsressurser (i planlegging, i møter, og/eller i tilknytning til elevvurdering)	51 (43)	44 (46)	4 (9)	0 (1)	100	652 (680)
Skolens nettverk har tilstrekkelig kapasitet til de aktivitetene hvor elevene benytter internett	47	28	15	11	100	656
Lærerne ved skolen deler digitale læremidler og andre digitale ressurser for undervisningen	42 (34)	48 (50)	10 (13)	1 (3)	100	655 (680)
IKT-ressursene på vår skole legger godt til rette for at lærerne kan benytte digitale læremidler slik som vi ønsker	38	36	20	7	100	652
IKT-ressursene på vår skole legger godt til rette for at vi kan benytte digitale læremidler slik som vi ønsker	34	33	21	12	100	654
Arbeidstiden for lærerne er organisert slik at de har tid til å utvikle felles digitale læremidler til undervisningen	21 (23)	47 (46)	25 (23)	6 (8)	100	653 (681)
Biblioteket/mediateket bidrar aktivt i utviklingen av digitale læremidler og læringsressurser	5 (7)	22 (20)	32 (36)	41 (37)	100	644 (675)

5.3 Skoleledelsens vektlegging av digitale læremidler

Tabell 5.4 viser i hvilken grad skoleledelsen vektlegger at lærerne skal bruke ulike digitale læremidler. Størst oppslutning er det om at ledelsen vektlegger bruk av skolens læringsplattform, med over 80 prosent som krysser av for *i meget stor grad* eller *i ganske stor grad*. Det er også et stort flertall som oppgir at bruk av interaktive tavler i undervisningen, e-post i planlegging og internett i forbindelse med undervisningen vektlegges *i meget stor/i ganske stor grad*.

Tre svaralternativ skiller seg særlig ut ved at skolen i liten grad vektlegger at lærerne skal bruke dette. 58 prosent oppgir at sosiale medier *ikke i det hele tatt* brukes i undervisningsøyemed, mens 48 prosent oppgir at det *ikke i det hele tatt* vektlegges at lærerne skal bruke nettbrett. Kun en liten andel oppgir at disse tingene vektlegges *i meget stor/i ganske stor grad*. Der det er mulig har vi inkludert resultatene fra spørreundersøkelsen i 2013 i parentes.

Videre oppgir hele 59 prosent at skolen *ikke i det hele tatt* vektlegger at lærerne skal bruke chat, skype, google talk og lignende til skolearbeid. Andelen som svarer slik er likevel lavere i årets undersøkelse enn i 2013-undersøkelsen. Det tyder på at det har skjedd en endring i bruken av denne typen digitale læremidler mellom de to undersøkelsene. Bortsett fra denne endringen er det ikke store forskjeller mellom årets spørreundersøkelse og den i 2013.

Tabell 5.4 Skoleledelsens vektlegging av bruk av ulike digitale læremidler. Tall fra 2013 i parentes. Prosent.

I hvilken grad vektlegger ledelsen ved skolen at lærerne skal bruke...	I meget stor grad %	I ganske stor grad %	I noen grad %	Ikke i det hele tatt %	Vet ikke %	Sum %	Antall
...skolenes læringsplattform (f.eks Fronter eller It's Learning)	54 (59)	30 (24)	10 (10)	6 (6)	0 (1)	100	652 (680)
...interaktive tavler i undervisningen (f.eks Smartboard)?	45 (41)	27 (22)	15 (19)	13 (18)	0 (1)	100	647 (676)
... e-post i planlegging, gjennomføring, vurdering, og kontakt med foreldre?	35 (34)	35 (27)	24 (29)	6 (9)	0 (1)	100	650 (681)
...internett i forbindelse med undervisningen?	33	45	21	1	1	100	653
...nettbrett?	6	11	33	48	1	100	648
...sosiale medier i undervisningsøyemed (facebook, twitter eller lignende)?	2	7	30	58	2	100	653
...chat, skype, google talk og lignende til skolearbeid?	1 (2)	5 (5)	31 (20)	59 (71)	4 (2)	100	646 (680)

5.4 Skoleeiers tilrettelegging

Tabell 5.5 viser skoleeierne (kommunene og fylkeskommunene) vurdering av hvordan de tilrettelegger for bruk av læremidler.

Et klart flertall av skoleeierne er enig i at de har delegert innkjøp av læremidler til skolene. 67 prosent oppgir at de er *helt enig*, mens 27 prosent oppgir at de er *litt enig* i dette. I tråd med dette oppgir bare en liten andel at de legger sterke føringer på hva deres skoler kan kjøpe inn.

Samtidig er de også i stor grad enig i at de inngår rammeavtaler om kjøp av papirbaserte læremidler, hvor 56 prosent oppgir at de er *helt enig* i dette og 25 prosent oppgir at de er *litt enig*. 45 prosent er *helt enig* i utsagnet om at de inngår rammeavtaler og kjøper lisenser for digitale læremidler og 43 prosent er *litt enig*. Det er dermed slik at flertallet av skoleeierne oppgir at de har delegert innkjøp av læremidler til skolene, mens nesten like mange inngår rammeavtaler for innkjøp.

I parentes er det oppgitt prosentandel som krysset av for de ulike alternativene ved forrige spørreundersøkelse. Det er stort sett kun mindre forskjeller i hvordan skoleeierne svarte i 2013

sammenliknet med i 2014, med ett unntak. Andelen som krysser av for helt enig på utsagnet om rammeavtaler og kjøp av lisenser for digitale læremidler er klart lavere i 2014 enn hva den var i 2013.

Tabell 5.5 Skoleledernes tilrettelegging for bruk av læremidler. Prosentandeler. Tall fra 2013 i parentes.

Hvor enig er du i følgende beskrivelse på virksomheten i kommunen/fylkeskommunen? Sett ett kryss per rad						
	Helt enig %	Litt enig %	Litt uenig %	Helt uenig %	Sum %	Antall
Vi har delegert innkjøp av læremidler til skolene	67 (74)	27 (17)	4 (6)	2 (3)	100	118
Vi inngår rammeavtaler om kjøp av papirbaserte læremidler av forlag og andre aktører	56 (64)	25 (20)	9 (9)	11 (7)	100	117 (124)
Vår IKT-satsning legger godt til rette for bruk av digitale læremidler i våre skoler	49	41	8	2	100	119
Vi inngår rammeavtaler og kjøper lisenser for digitale læremidler av forlag og andre aktører	45 (71)	43 (20)	6 (5)	6 (4)	100	117 (125)
Vi gjennomfører regelmessig strategiske tiltak for å forbedre skolenes bruk av digitale læremidler	37 (38)	43 (42)	14 (15)	6 (5)	100	118 (125)
Vi legger sterke føringer på hva våre skoler kan kjøpe inn	8	24	34	34	100	119

5.5 Oppsummering

I dette kapitlet presenterer vi svarene fra en spørreundersøkelse til skoleledere og skoleeiere om valg av læremidler innenfor fire områder:

- Hva slags type læremidler som brukes generelt og i spesialundervisning
- Tilrettelegging ved skolene for bruk av digitale læremidler
- Skoleledernes vektlegging av bruk av digitale læremidler
- Skoleeieres tilrettelegging for bruk av læremidler.

De fleste skolelederne svarer at de bruker en kombinasjon av papirbaserte og digitale læremidler ved skolen. Svært få oppgir at de kun bruker bare papirbaserte eller bare digitale læremidler. Digitale læremidler brukes i noe større grad på videregående skoler enn på de andre skoleslagene.

Når det gjelder bruk av læremidler i spesialundervisningen oppgir de fleste skoler at de i stor grad bruker særskilt tilrettelagte læremidler. Videre oppgir flertallet at de i noen grad utvikler særskilt tilrettelagte læremidler. Flertallet oppgir også at de bruker ordinære læremidler som de tilpasser til spesialundervisningen *i ganske stor/meget stor grad*, mens nesten ingen oppgir at dette ikke er tilfellet i det hele tatt.

På spørsmål om skolens tilrettelegging for bruk av digitale læremidler er skolelederne i stor grad enig i at ledelsen oppfordrer lærerne til økt bruk av IKT, og i at skolen arbeider for å forebygge ulovlig og uetisk bruk av IKT. Omtrent to av tre skoleledere sier seg *helt enig* i disse to utsagnene, og nesten ingen er uenig i dette. Videre er det mange som svarer at ledelsen og lærerne har dialog angående pedagogisk bruk av IKT og digitale læringsressurser, og at skolens nettverk har tilstrekkelig kapasitet til aktiviteter der elevene benytter internett. Omtrent halvparten av skolelederen sier seg *helt enig* i

disse to utsagnene. Tabellen viser imidlertid at omtrent en av fire skoleledere er uenig i at skolens nettverk har tilstrekkelig kapasitet.

Påstanden færrest er enig i handler om at biblioteket/mediateket bidrar aktivt i utviklingen av digitale læremidler og læringsressurser. Kun 5 prosent sier seg *helt enig* i dette, samtidig som 41 prosent oppgir at de er *helt uenig* i dette. Det er også relativt mange som krysser av for at de er uenig i at arbeidstiden for læreren er organisert slik at de har tid til å utvikle felles digitale læremidler til undervisningen. Omtrent en av tre krysser av for at de er enten *litt* eller *helt uenig* i dette, mens 21 prosent svarer at de er *helt enig*.

På spørsmål om i hvilken grad skolelederne vektlegger at lærerne skal bruke ulike digitale verktøy kommer det fram at skolens læringsplattform, interaktive tavler i undervisningen, e-post bruk og internettforbindelse særlig vektlegges. Bruk av nettbrett, sosiale medier i undervisningsøyemed og chat/skype/google talk og lignende til skolearbeid vektlegges i liten grad.

Skoleeiere ble stilt spørsmål om deres tilrettelegging for bruk av læremidler ved deres skoler. De er i stor grad enig i utsagnene om at de har delegert innkjøp av læremidler til skolene, og samtidig i stor grad enig i at de inngår rammeavtaler for kjøp av papirbaserte- og digitale læremidler. Skoleeierne er også i stor grad enig i at de har en IKT-satsing som legger godt til rette for bruk av digitale læremidler i skolene og at de gjennomfører regelmessig strategiske tiltak for å forbedre skolens bruk av digitale læremidler.

En del av spørsmålene som inngikk i årets undersøkelse ble også stilt skoleledere og skoleeiere i 2013. Vi finner i liten grad betydelige forskjeller mellom de to undersøkelsene, med enkelte unntak. Innenfor temaet tilrettelegging for bruk av digitale læremidler ser vi at andelen som er helt enig i at skolens ledelse oppfordrer lærerne til økt bruk av IKT er noe lavere i årets undersøkelse enn i 2014. Når det gjelder skoleeiers tilrettelegging for bruk av læremidler finner vi at andelen skoleeiere som oppgir at de inngår rammeavtaler og kjøper lisenser for digitale læremidler er lavere i 2014 enn i 2013. Innenfor temaet vektlegging av digitale læremidler finner vi at andelen som svarer at ledelsen ved skolen *ikke i det hele tatt* vektlegger at lærerne skal bruke chat, skype, google talk og lignende til skolearbeid har gått ned fra 2013 til høstens undersøkelse.

6 Lesestimuleringsprosjektet

Fra 2010 til 2014 har norske skolemyndigheter gjennomført en satsing på lesing. Plan for lesesatsing 2010-2014 består av to deler: kompetanseutvikling og lesestimuleringstiltak. Lesesenteret og Foreningen !les har hatt ansvar for lesestimuleringstiltakene. Dette kapitlet presenterer informasjon om deltakelse i tiltakene til Foreningen !les.

Tiltakene har vært rettet mot elever på ungdomstrinnet og i videregående. Det er norsklærere som har meldt klasser på tiltakene. Undersøkelsen gir informasjon om hvilke tiltak skoleledelsen kjenner til, og hvordan de vurderer disse. Spørreskjemaet inneholdt spørsmål om følgende tiltak:

- tXt-aksjonen, et tilbud der skolene kan bestille en antologi med litterære tekster. Det følger også med et undervisningsopplegg som lærerne står fritt til å bruke. Tilbudet er rettet mot ungdomstrinnet.
- Faktafyk, et tilbud der skolene kan bestille et magasin med sakprosa-tekster. Tilbudet er rettet mot ungdomstrinnet.
- Rein tekst-aksjonen er et tilbud der skolene kan bestille en antologi med litterære tekster. Det følger også med et undervisningsopplegg som lærerne står fritt til å bruke. Tilbudet er rettet mot videregående skoler.
- Ungdommens kritikerpris er en pris der syv klasser leser åtte kritikerroste nye bøker mellom november og april og kårer den de liker best. Klassene får besøk av kritiker underveis. Tilbudet er rettet mot videregående skoler.

I tillegg til de nevnte tiltakene inneholdt spørreskjemaet også spørsmål om skolebiblioteket. Svarene på disse spørsmålene presenteres til slutt i kapitlet.

6.1 Store forskjeller mellom videregående og grunnskolen i kjennskap og bruk

Det første spørsmålet i denne delen av undersøkelsen handlet om ledelsen kjenner til Foreningen !les og om de har brukt materiale derfra. Svarene presenteres i tabellene 6.1 til 6.4.

Tabell 6.1 Kjennskap til Foreningen !les og deltakelse i aksjonene deres.

	Kjenner ledelsen på skolen til Foreningen !les?			
	1-10 skole	Ungdoms- skole	Videre- gående	Total
	%	%	%	%
Nei, vi har aldri hørt om dem	19	12	34	21
Ja, vi har hørt om dem, men aldri deltatt på aksjonene deres	36	28	49	38
Ja, vi har hørt om dem og har brukt materiale fra dem	45	60	16	41
Sum	100	100	100	100
Antall	135	97	99	331

Tabell 6.1 viser at videregående skoler skiller seg fra 1-10 skoler og ungdomsskoler både når det gjelder kjennskap til Foreningen !les og når det gjelder deltakelse. Sammenliknet med grunnskolen er det færre fra videregående skole som oppgir at de har hørt om foreningen og at de har benyttet seg av materiale fra dem.

Tabell 6.2 Kjennskap til Foreningen !les og deltakelse i aksjonene deres etter skolestørrelse

	Kjenner ledelsen på skolen til Foreningen !les?					
	1-10 skoler og ungdomsskoler			Videregående skoler		
	Under 100	100 - 299	300 og mer	De minste (< 250)	Mellomstore (250 -599)	De største (600 og over)
	%	%	%	%	%	%
Nei, vi har aldri hørt om dem	18	21	6	37	36	30
Ja, vi har hørt om dem, men aldri deltatt på aksjonene deres	35	32	32	57	46	47
Ja, vi har hørt om dem og har brukt materiale fra dem	47	47	62	7	18	23
Total	100	100	100	100	100	100
Antall	57	107	68	30	39	30

Tabell 6.2 viser noe variasjon i kjennskap til Foreningen !les etter skolestørrelse. Blant grunnskolene, det vil si ungdomsskoler og 1-10 skoler, er det de store skolene som skiller seg ut. Sammenliknet med de mellomstore og de minste skolene er andelen som oppgir at de har deltatt på aksjonene høyere blant de store skolene. Andelen som ikke har hørt om Foreningen !les er også lavere blant de store skolene sammenliknet med de mindre.

Når det gjelder videregående er det de minste skolene som skiller seg ut. Det er liten variasjon i andelen som ikke har hørt om Foreningen !les. Derimot er andelen som har brukt materiale fra dem lavest blant de små skolene.

Alt i alt tyder tabell 6.2 på at store skoler har hørt om Foreningen !les og deltatt på aksjonene deres i større grad enn mindre skoler.

Tabell 6.3 Kjennskap til Foreningen !les og deltakelse i aksjonene etter landsdel

	Kjenner ledelsen på skolen til Foreningen !les?			
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge
	%	%	%	%
Nei, vi har aldri hørt om dem	17	29	18	21
Ja, vi har hørt om dem, men aldri deltatt på aksjonene deres	31	41	40	36
Ja, vi har hørt om dem og har brukt materiale fra dem	52	30	41	43
Total	100	100	100	100
Antall	52	79	109	91

Det er visse variasjoner i kjennskap og deltakelse etter landsdel. Sammenliknet med Oslo og Akershus er det en klart lavere andel av skolelederne på Østlandet som oppgir at de har hørt om Foreningen !les og brukt materiale fra dem. Videre er andelen som sier at de ikke har hørt om foreningen høyere på Østlandet enn i de andre landsdelene.

De som svarte at de hadde hørt om foreningen, men aldri deltatt på aksjonene deres (se tabell 6.1) fikk et oppfølgingsspørsmål om hvorfor de ikke hadde deltatt. Tabell 6.4 viser hvordan svarene fordeler seg på de ulike svarkategoriene de kunne velge mellom.

Tabell 6.4 Årsaker til at skoler ikke har vært med på aksjonene til Foreningen !les. Flere svar mulig.

	Hvorfor har dere ikke deltatt på aksjonene?			
	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%
Har ikke fått informasjon/mulighet	18	11	16	16
Materiellet passer ikke inn i vårt pensum	2	0	14	6
Vi har egne leseprosjekter som vi prioriterer	63	63	41	54
Vi synes materiellet er for dårlig	0	4	0	1
Annet	14	11	18	15
Vet ikke	8	15	16	13
Antall	49	27	49	125

Det svaralternativet som flest velger er at de har egne leseprosjekter som de prioriterer. Omtrent 60 prosent av lederne ved 1-10 skoler og ungdomsskoler har krysset av for dette, mens omtrent 40 prosent av lederne i videregående oppgir det samme. På de andre svaralternativene er det kun mindre forskjeller mellom grunnskoler og videregående skoler. Totalt 16 prosent forteller at de ikke har fått informasjon/mulighet til å delta. Det kan bety at informasjon om tiltakene ikke har nådd fram til alle i målgruppa. Svært få, en prosent av de spurte, oppgir at dårlig materiale er årsaken til at de ikke har deltatt.

6.2 Ungdomstrinnet: mange ønsker å fortsette med tiltakene

Ledere ved 1-10 skoler og ungdomsskoler som svarte at de hadde deltatt i aksjonene til Foreningen !les (se tabell 6.1) ble spurt om de hadde deltatt i to tiltak rettet mot ungdomsskoleelever – txt-aksjonen og Faktafyk. Svarene vises i tabell 6.5.

Tabell 6.5 Ungdomsskoleers deltakelse i txt-aksjonen og Faktafyk

Deltar din skole på tXt-aksjonen i 2014?			
	1-10 skole	Ungdomsskole	Total
	%	%	%
Ja, og vi vil gjerne delta til neste år også	59	75	67
Ja, men vi ønsker ikke å delta videre	0	0	0
Nei, men vi vil gjerne delta neste år	17	18	17
Nei, og vi kommer sannsynligvis ikke til å delta til neste år heller	24	7	16
Total	100	100	100
Antall	59	57	116

Har skolen benyttet seg av tilbudet om Faktafyk i 2014?			
	1-10 skole	Ungdomsskole	Total
	%	%	%
Ja, og vi vil gjerne benytte oss av dette tilbudet til neste år også	34	40	37
Ja, men vi ønsker ikke å benytte oss av dette tilbudet videre	0	2	1
Nei, men vi vil gjerne benytte oss av dette tilbudet til neste år	44	44	44
Nei, og vi kommer sannsynligvis ikke til å benytte oss av dette tilbudet til neste år	22	14	18
Total	100	100	100
Antall	59	57	116

Tilbudet som flest skoler har benyttet seg av er txt-aksjonen. 59 prosent av 1-10 skolene og 75 prosent av ungdomsskolene har deltatt i dette tilbudet. De tilsvarende tallene for deltakelse i Faktafyk er 34 og 40 prosent. Nesten alle skolene som har deltatt i år ønsker å være med til neste år. Videre viser tabellen at svært få, mellom null og to prosent, oppgir at de har deltatt på et av tilbudene, men at de ikke ønsker å delta til neste år. Tabellen viser også at det er potensiale for høyere deltakelse i begge tilbudene. Omtrent 20 prosent sier at de ikke har deltatt i txt-aksjonen, men at de gjerne deltar neste år. 40 prosent svarer det samme for Faktafyk.

Foreningen !Les opplyser at det er omtrent den samme andelen skoler som har deltatt på de to tiltakene. Grunnen til at færre skoleledere oppgir at skolen har benyttet seg av Faktafyk enn av tXt-aksjonen kan være at deltakelsen er noe norsklærerne først og fremst kjenner til og administrerer.

Tabell 6.6 Skolenes bruk av samtidslitteratur

Bruker skolen samtidslitteratur i undervisningen?			
	1-10 skole	Ungdomsskole	Total
	%	%	%
Ja	97	96	97
Nei	3	4	3
Total	100	100	100
Antall	58	57	115

Ungdomsskolene fikk også spørsmål om de bruker samtidslitteratur i undervisningen. Tabell 6.6 viser at nesten alle ungdomsskolene som har vært med i aksjonene til Foreningen !les oppgir at skolen bruker samtidslitteratur i undervisningen.

6.3 Videregående: Tiltak for elever i videregående

Videregående skoler som oppga at de hadde deltatt i aksjonene til Foreningen !les (se tabell 6.1) ble spurt om deres deltakelse i Rein tekst-aksjonen. I tillegg ble videregående skoler som oppga at de kjente til Foreningen !les (se tabell 6.1) spurt om de kjente til ungdommens kritikerpris og om de har deltatt i den. Denne gruppen fikk også spørsmål om skolens egne satsinger for å få elevene til å lese mer.

Tabell 6.7 Videregående skolars deltakelse i Rein tekst-aksjonen.

Deltar din skole i Rein tekst-aksjonen?	
	Antall
Ja, og vi vil gjerne delta til neste år også	8
Ja, men vi ønsker ikke å delta videre	1
Nei, men vi vil gjerne delta neste år	6
Nei, og vi kommer sannsynligvis ikke til å delta til neste år heller	1
Total	16

Antallet skoler som fikk spørsmålet er relativt lavt, siden det bare gikk til videregående skoler som sa at de hadde deltatt i aksjoner fra Foreningen !les. Halvparten av de 16 skolene som fikk spørsmålet oppgir at de deltok i Rein tekst aksjonen. Ytterligere seks sier at de gjerne deltar til neste år. Et lite mindretall svarer at de ikke ønsker å delta videre. Dette utgjør to skoler. Disse ble bedt om å fortelle hvorfor de ikke ønsket dette. Svaralternativene var de samme som de som ble presentert i tabell 6.2. Begge skolene svarer at egne leseprosjekter er grunnen til at de ikke ønsket å bestille Rein tekst i framtiden.

Tabell 6.8 Videregående skolars deltakelse i ungdommens kritikerpris

Har skolen hørt om ungdommens kritikerpris før nå?	
	%
Ja	60
Nei	40
Total	100
Antall	65

Har din skole søkt om å være med på Ungdommens kritikerpris?	
	%
Ja, og vi har vært med	28
Ja, men vi har ikke vært med	8
Nei, men vi vil gjerne søke	35
Nei, og vi vil sannsynligvis ikke søke heller	30
Total	100
Antall	40

Tabell 6.8 viser at 40 prosent ikke kjenner til ungdommens kritikerpris. Dette er en relativt høy andel, tatt i betraktning at de som svarer på spørsmålet er videregående skoler som tidligere har krysset av for at de kjenner til Foreningen !les. Det kan bety at informasjon om denne satsingen ikke har nådd fram til aktuelle skoler i stor nok grad.

De 40 skolene som oppga at de kjente til ungdommens kritikerpris fikk spørsmål om skolen deres hadde søkt om å være med på denne satsingen. Omtrent en av tre skoler svarer at de har søkt og vært med. Det er også omtrent en av tre som svarer at de gjerne vil søke om å være med. Den siste tredelen oppgir at de sannsynligvis ikke vil søke.

Tabell 6.9 Egne satsinger for å stimulere elevene til å lese mer

Har skolen en egen satsing for å stimulere elevene til å lese mer?	
	%
Ja, vi har utviklet en egen plan/satsing	32
Nei, men vi jobber med å utvikle en plan/satsing	14
Nei, det faller inn under den enkelte norsklæreren sitt ansvar	55
Total	100
Antall	66

Spørsmålet om skolene har en egen satsing, som vises i tabell 6.9, gikk til videregående skoler som oppga at de kjente til Foreningen !les. Omtrent en av tre skoler i denne gruppen forteller at de har utviklet en egen plan/satsing for å stimulere elevene til å lese mer. Flertallet av de videregående skolene oppgir at de ikke har en slik plan/satsing, og den enkelte norsklærer har ansvar for å stimulere elevene til å lese mer.

6.4 Klare forskjeller i bibliotekets personalressurser

I undersøkelsen inngikk enkelte spørsmål om skolebiblioteket ved skolen – om det var en plan for skolebiblioteket, hvilke personalressurser som inngikk og hvilke områder de opplevde som tilfredsstillende. Disse spørsmålene gikk til alle ungdomsskoler og videregående som deltok i undersøkelsen.

Tabell 6.10 Plan for skolebiblioteket

		Har ditt bibliotek en plan for skolebiblioteket?			
		Ja	Nei	Total	Antall
		%	%	%	
Skoleslag	1-10 skole	51	49	100	131
	Ungdomsskole	62	38	100	93
	Videregående	74	26	100	99
	Total	61	39	100	323
Landsdel	Oslo og Akershus	59	41	100	51
	Østlandet	61	39	100	76
	Sør- og Vestlandet	63	37	100	106
	Midt- og Nord-Norge	61	39	100	90
Elevtall GSK	Under 100	44	56	100	55
	100 - 299	60	40	100	102
	300 og mer	60	40	100	67
	Total	56	44	100	224
Elevtall VGS	De minste (< 250)	63	37	100	30
	Mellomstore (250 -599)	68	32	100	38
	De største (600 og over)	90	10	100	31
	Total	74	26	100	99

Tabell 6.10 viser at det er forskjeller etter skoleslag når det gjelder plan for skolebiblioteket. Forskjellen er størst mellom 1-10 skoler og videregående. Omtrent tre av fire videregående skoler sier at deres bibliotek har en plan for skolebiblioteket, mens det samme gjelder for omtrent halvparten av 1-10 skolene. Videre viser tabellen at det er mer utbredt å ha en plan for skolebiblioteket blant store skoler enn blant små. Dette gjelder både for grunnskoler og for videregående. Analysene viser i liten grad forskjeller mellom landsdelene når det gjelder å ha en plan for skolebiblioteket.

Tabell 6.11 Skolebibliotekenes ressurser

Hvilke personalressurser har skolebiblioteket på din skole?				
	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%
Skolebibliotekansvarlig med bibliotekfaglig utdannelse 15 t eller mer i uken	8	13	58	25
Skolebibliotekansvarlig med bibliotekfaglig utdannelse mindre enn 15 t i uken	16	13	4	11
Skolebibliotekansvarlig uten bibliotekfaglig utdannelse 15 t eller mer i uken	3	8	10	7
Skolebibliotekansvarlig uten bibliotekfaglig utdannelse mindre enn 15 t i uken	53	42	11	37
Vi har ingen skolebibliotekansvarlig	20	24	17	20
Sum	100	100	100	100
Antall	133	95	100	328

Tabell 6.11 viser at det ikke er særlig store forskjeller mellom 1-10 skoler og ungdomsskoler når det gjelder hvilke personalressurser de har og hvilke områder de er fornøyd med. Derimot er det klare forskjeller mellom disse skoleslagene og videregående.

Mens det vanligste i grunnskolen er å ha skolebiblioteksansvarlig uten bibliotekfaglig utdanning i mindre enn 15 timer i uka er det vanligste på videregående å ha en skolebiblioteksansvarlig med utdanning mer enn 15 timer i uka. Det vil si at grunnskolen og videregående plasserer seg i hver sin ende av de oppgitte svaralternativene, der videregående har mest ressurser og også det best utdannede personalet.

Både blant grunnskolene og blant videregående skoler er det rundt 20 prosent som oppgir at de ikke har en skolebiblioteksansvarlig. Her er ikke forskjellen mellom skoleslagene stor.

Tabell 6.12 Hva skolelederne er mest fornøyd med ved skolebiblioteket

Hva er dere mest fornøyd med ved skolebiblioteket?				
	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%
Personalets utdanning	14	14	40	22
Timeressurser i personalet	6	8	13	9
Bøker og tidsskrifter	36	29	25	31
Datamaskiner og IT-utstyr	12	7	7	9
Lokaler	32	42	15	30
Sum	100	100	100	100
Antall	117	86	87	290

På spørsmålet som presenteres i tabell 6.12 skulle deltakerne egentlig ha mulighet til å krysse av for flere svaralternativ. Ved en feiltakelse ble spørsmålet satt opp slik at det bare var mulig å krysse av for ett alternativ. De som har forsøkt å krysse av for mer enn ett alternativ har trolig oppdaget at det ikke var mulig, fordi markøren som angir at et alternativ er valgt flyttet seg når de forsøkte å krysse av for flere. I alt 18 skoleledere kommenterte dette i spørreskjemaet. Det betyr at noen av deltakerne ikke fikk krysset av for alle alternativ de ønsket. Når 18 stykker kommenterer tyder det ikke på at svært mange av de i alt 290 som har besvart spørsmålet ble berørt av feilen. Dette kan vi imidlertid ikke vite med sikkerhet.

Vår vurdering er at spørsmålet uansett gir informasjon om hvilke områder ved skolebibliotekene skolelederne er mest fornøyd med, selv om opplysningene ikke er like utfyllende som de kunne ha vært. Vi har derfor valgt å presentere svarene.

Den opprinnelige spørsmålsteksten var *På hvilke områder vil du si at skolebiblioteket ditt er tilfredsstillende?* For å få fram at spørsmålet, slik det framsto i undersøkelsen, egentlig måler det ene området ved skolebiblioteket som skolelederne er mest fornøyd med har vi forandret spørsmålsteksten i tabellen til *Hva er dere mest fornøyd med ved skolebiblioteket?*

Forskjellen i personalressurser (se tabell 6.11) gjenspeiles i svarene på spørsmålet om hva de er mest fornøyd med. Mens 14 prosent fra grunnskolen oppgir at de er mest fornøyd med personalets utdanning, gjør 40 prosent av de fra videregående det samme. Det som trekkes fram som

mest positivt fra grunnskolene er lokalene. 32 – 42 prosent oppgir at lokalene til biblioteket er det de er mest fornøyd med, mens 15 prosent av de videregående skolene svarer det samme. Når vi ser skoleslagene under ett er bøker og tidsskrifter det området som flest er fornøyd med. I alt 31 prosent mener at det er det mest positive ved ved biblioteket deres.

6.5 Mange ønsker flere lesestimuleringstiltak

Det siste spørsmålet skolelederne fikk handlet om de ønsket flere lesetiltak utenfra. Spørsmålet gikk til alle 1-10 skoler, ungdomsskoler og videregående skoler. Resultatet vises i tabell 6.13.

Tabell 6.13 Flere lesetiltak utenfra.

	Ønsker skolen flere lesetiltak utenfra? Flere kryss er mulig			
	1-10 skole %	Ungdomsskole %	Videregående %	Total %
Ja, vi ønsker å få hele klassesett av bøker	59	68	48	58
Ja, vi ønsker antologier med lærerveiledning	67	59	75	67
Ja, vi ønsker kompetanseheving av lærerne	44	36	48	43
Nei	10	12	22	14
Antall	144	99	100	343

En stor andel av skolelederne ønsker lesestimuleringstiltak utenfra. Ved alle skoleslagene er det en relativt høy andel som er positive til alle de tre lesetiltakene som nevnes. Videre er det et mindretall av skolelederne som sier nei til lesetiltak utenfra. Andelen som sier nei er høyest for videregående, men likevel ikke høyere enn 22 prosent. Tallene i tabellen tyder på stor interesse for lesestimuleringstiltak. Det er særlig ønske om å få antologier med lærerveiledning, men mange ønsker også hele klassesett av bøker og kompetanseheving av lærerne.

Videre analyser viste at det ikke var vesentlige forskjeller i synet på lesetiltak utenfra etter landsdel eller skolestørrelse. Analysene vises ikke.

6.6 Oppsummering

Fra 2010 til 2014 har norske skolemyndigheter gjennomført en satsing på lesing. Plan for lesesatsing 2010-2014 består av to deler: kompetanseutvikling og lesestimuleringstiltak. Foreningen !les har hatt mange lesestimuleringstiltak i satsingen. Tiltakene har vært rettet mot elever på ungdomstrinnet og i videregående. Undersøkelsen gir informasjon om hvilke tiltak skoleledelsen kjenner til, og hvordan de vurderer disse.

Det er klare forskjeller mellom videregående skoler og grunnskoler i kjennskap til og bruk av Foreningen !les. 45-60 prosent av skolelederne ved 1-10 skoler og ungdomsskoler kjenner til Foreningen !les og har brukt materiale fra dem. Det tilsvarende tallet for videregående skoler er 16 prosent. Å bruke materiale fra Foreningen !les er vanligere blant store skoler enn blant små. Rundt 30 prosent av 1-10 skolene og ungdomsskolene og omtrent halvparten av de videregående skolene svarer at de kjenner til Foreningen !les, men at de ikke har deltatt i aksjonene deres. Skolene oppgir egne leseprosjekter som den viktigste grunnen til å ikke delta.

Blant skoler med ungdomstrinn som har vært med på satsingene til Foreningen !les har to av tre deltatt i tXt-aksjonen og omtrent en av tre deltatt i Faktafyk. Nesten samtlige skoler som har deltatt i disse satsingene i 2014 ønsker å delta også neste år.

Blant videregående skoler som er med i satsingene deltar halvparten i Rein-tekst aksjonen. Dette utgjør imidlertid bare 8 skoler i undersøkelsen, siden andelen videregående skoler som har brukt materiale fra Foreningen !les er lav. Omtrent en tredel av de videregående skolene som kjente til Ungdommens kritikerpris oppgir at de har vært med, mens ytterligere en tredel gjerne vil søke om å være med. Halvparten av de videregående skolene som kjenner til Foreningen !les forteller at de ikke har egen satsing for å stimulere elevene til å lese mer, og at det faller inn under den enkelte lærers ansvar.

Omtrent tre av fire videregående skoler sier at deres bibliotek har en plan for skolebiblioteket, mens det samme gjelder for omtrent halvparten av 1-10 skolene og ungdomsskolene. Det er mer utbredt å ha en plan for skolebiblioteket blant store skolen enn blant små. Videregående skoler har oftere en skolebiblioteksansvarlig med utdanning enn grunnskoler. I tillegg har de skolebiblioteksansvarlige på videregående flere timer tilgjengelig til å gjøre jobben sin enn de med tilsvarende stilling i grunnskolen. Omtrent 20 prosent av skolene oppgir at de ikke har en skolebiblioteksansvarlig. Tallet er omtrent likt for videregående skoler og grunnskoler.

En stor andel av skolelederne ønsker lesestimuleringstiltak utenfra. Ved alle skoleslagene er det en relativt høy andel som er positive til tiltak som antologier med lærerveiledning, hele klassesett av bøker og kompetanseheving av lærerne.

7 Skolehelsetjenesten

Regjeringen satses på tidlig forebyggende arbeid, med et særlig fokus på barn og unges helse, både gjennom kosthold og bevegelse. Det er etterspurt mer kunnskap om hvordan skolehelsetjenesten fungerer. I dette kapitlet presenterer vi resultatene fra en spørreundersøkelse til skolelederne om skolehelsetjenesten. Skolelederne fikk spørsmål om samarbeid med helsetjenesten og om skolehelsetjenesten oppfylte skolenes og elevenes behov. Vi presenterer resultatene etter et utvalg kjennetegn ved skolene: Skoleslag (barneskole, 1-10 skole, ungdomsskole og videregående skole), elevtall (minste, mellomstore, største), landsdel (Oslo og Akershus, Østlandet, Sør- og Vestlandet, Midt- og Nord-Norge), innbyggertall i kommunen (under 3.000, 3.000-9.999, 10.000 og mer) og eierforhold (offentlig og privat). Siden videregående skoler eies av fylkeskommuner er ikke dette skoleslaget med når vi viser svarfordeling etter innbyggertall i kommunen.

7.1 Svært mange skoler har arenaer for dialog

Hvorvidt det er utviklet arenaer for samarbeid mellom skolehelsetjenesten og skolene, eller ikke, vil kunne være en indikasjon på om skolen ivaretar elevenes helhetlige behov. Ivaretagelsen av elevenes psykiske og fysiske helse er sentralt for å legge til rette for at elevene får mest mulig ut av skolehverdagen. I første spørsmål ble derfor skolelederne spurt om det er utviklet arenaer for dialog og samarbeid mellom skolen (ledelse, pedagogisk personalet) og skolehelsetjenesten. Ved 93 prosent av alle skolene svarer skolelederne *Ja* på dette spørsmålet.

Tabell 7.1 viser svarfordelingen for alle skoler og brutt ned på fem kjennetegn ved skolene. Det er enkelte forskjeller etter skoleslag, landsdel og innbyggertall. Disse forskjellene er imidlertid ikke særlig store. Ved 1-10 skoler er det 87 prosent som svarer *Ja* på dette spørsmålet mens ved barneskoler, ungdomsskoler og videregående skoler er det henholdsvis 95, 93 og 96 prosent som svarer det samme. I Midt- og Nord-Norge er det 87 prosent som svarer *Ja*, mens det i Oslo- og Akershus, på Østlandet, i Sør- og Vestlandet er henholdsvis 95, 97 og 95 prosent som svarer det samme. Ved skoler som ligger i kommuner med under 3.000 innbyggere er det 86 prosent som svarer *Ja*, mens ved skoler i kommuner med 3.000-9.999 og over 10.000 innbyggere er det henholdsvis 96 og 94 prosent som svarer det samme. Det er små forskjeller i hvordan skolelederne svarer basert på skolestørrelse (elevtall) og eierforhold.

Resultatet tyder på at det i mindre grad er utviklet arenaer for dialog og samarbeid mellom skolen og skolehelsetjenesten ved 1-10 skoler, skoler i Midt- og Nord-Norge og skoler lokalisert i små kommuner, men disse forskjellene er ikke særlig store. Det er stor grad av overlapp mellom 1-10 skoler, skoler i små kommuner og skoler i Midt- og Nord-Norge ettersom 41 prosent av 1-10 skolene og 62 prosent av skoler i kommuner med få innbyggere befinner seg i Midt- og Nord-Norge.

Tabell 7.1 Prosentandel som oppgir at det er/ikke er utviklet arenaer for dialog og samarbeid mellom skolen (ledelse, pedagogiske personalet) og skolehelsetjenesten etter fem kjennetegn ved skolen.

Er det utviklet arenaer for dialog og samarbeid mellom skolen (ledelse, pedagogiske personalet) og skolehelsetjenesten?		Ja	Nei	Sum	Antall
		%	%	%	
Skoleslag	Barneskole	95	5	100	333
	1-10 skole	87	13	100	142
	Ungdomsskole	93	7	100	96
	Videregående skole	96	4	100	99
Elevtall, Videregående	De minste (<250)	97	3	100	30
	De mellomstore (250-599)	97	3	100	39
	De største (600 og over)	93	7	100	30
Elevtall, Grunnskolen	De minste (under 100)	91	9	100	182
	De mellomstore (100-299)	93	7	100	233
	De største (300 og mer)	95	5	100	168
Landsdel	Oslo og Akershus	95	5	100	107
	Østlandet	97	3	100	177
	Sør- og Vestlandet	95	5	100	242
	Midt- og Nord-Norge	87	13	100	156
Innbyggertall	Under 3.000	86	14	100	84
	3.000-9.999	96	4	100	148
	10.000 og over	94	6	100	348
Eier	Offentlig	94	6	100	621
	Privat	92	8	100	61
Alle skoler		93	7	100	682

7.2 Mindre skoler mest tilfreds – ungdomsskoler minst tilfreds

Skolelederne ble spurt om dagens tilbud om skolehelsetjeneste tilfredsstillende skolens reelle behov. De fikk tre svaralternativ og tabell 7.2 viser svarfordelingen etter kjennetegn ved skolen. På landsbasis svarer de fleste *Ja, delvis*, mens like mange svarer *Ja, helt* og *Nei*. Uansett hvordan vi bryter ned tallene etter skoleslag ser vi at det alltid er mest oppslutning om *Ja, delvis*.

Det er tydelige forskjeller mellom hvor stor andel som svarer *Nei*, særlig når vi ser på skoleslag og elevtall. Det er 19 prosent av skolelederne ved barneskoler som svarer *Nei* på dette spørsmålet, 27 prosent på 1-10 skoler, 36 prosent på ungdomsskoler og 21 prosent på videregående skoler. Dette tyder på at skolelederne på ungdomstrinnet er mindre fornøyd med tilbudet enn skoleledere ved de andre skoleslagene. Årsaken til dette kan enten være at ungdomsskoletrinnet har dårligere tilbud enn andre trinn, eller at det er større behov ved ungdomsskolen enn for eksempel ved barneskolen og videregående. Når vi deler de videregående skolene inn etter skolestørrelse ser vi at det ved de minste skolene er 10 prosent som svarer *Nei*, mens det ved de mellomstore og store skolene er henholdsvis 24 og 30 prosent. Når vi deler inn grunnskolene etter skolestørrelse ser vi at ved de

minste skolene er det 13 prosent som svarer nei, mens det ved de mellomstore og største skolene er henholdsvis 31 og 24. Det også litt forskjeller etter hvilken landsdel skolene er lokalisert i og etter innbyggertall i kommunen. I Midt- og Nord- Norge svarer 28 prosent *Nei*, mens det på Sør- og Vestlandet er 18 prosent. I Oslo og Akershus og på Østlandet ellers er det 25 prosent. Det er færrest som svarer *Nei* i små kommuner, med 17 prosent som oppgir det der. Mens det i kommuner med 3.000-9.999 og med over 10.000 innbyggere er henholdsvis 21 prosent og 26 prosent som krysser av for *Nei*. Det er liten forskjell mellom andel som svarer *Nei* etter skolens eierforhold, med 24 prosent som oppgir dette ved offentlige skoler og 20 prosent som oppgir det ved private skoler.

Tabell 7.2 Skoleledernes svar på om dagens tilbud av skolehelsetjeneste tilfredsstillter skolens reelle behov. Prosentandel.

Tilfredsstillter dagens tilbud om skolehelsetjeneste skolens reelle behov?		Ja, helt	Ja, delvis	Nei	Sum	Antall
		%	%	%	%	
Skoleslag	Barneskole	27	55	19	100	332
	1-10 skole	19	54	27	100	142
	Ungdomsskole	13	51	36	100	96
	Videregående skole	23	55	21	100	98
Elevtall, Videregående	De minste (<250)	33	57	10	100	30
	De mellomstore (250-599)	13	63	24	100	38
	De største (600 og over)	27	43	30	100	30
Elevtall, Grunnskolen	De minste (under 100)	37	50	13	100	181
	De mellomstore (100-299)	18	50	31	100	233
	De største (300 og mer)	13	63	24	100	168
Landsdel	Oslo og Akershus	22	54	25	100	106
	Østlandet	24	51	25	100	177
	Sør- og Vestlandet	24	58	18	100	242
	Midt- og Nord-Norge	20	52	28	100	155
Innbyggertall	Under 3.000	30	53	17	100	83
	3.000-9.999	34	45	21	100	148
	10.000 og over	16	58	26	100	348
Eier	Offentlig	21	55	24	100	619
	Privat	36	44	20	100	61
Alle skoler		23	54	23	100	680

Det blir også spurt om dagens tilbud om skolehelsetjeneste tilfredsstillter elevenes reelle behov (tabell 7.3). På landsbasis er det 26 prosent som svarer *Nei* på dette spørsmålet mens det er 19 prosent og 54 prosent som svarer henholdsvis *Ja, helt* og *Ja, delvis*. Måten skolelederne svarer på i denne delen samsvarer godt med hvordan de svarte på spørsmålet som handlet om tilbud om skolehelsetjeneste samsvarer med skolens behov. Det er verdt å merke seg at det er jevnt over litt større andel som svarer *Nei* på at tilbud av skolehelsetjeneste tilfredsstillter elevenes behov enn skolens behov (som vist i tabell 7.2).

Også her er det tydelig forskjell etter skoleslag og elevtall. 42 prosent svarer *Nei* ved ungdomsskolen, mens det er 22 prosent ved barneskolen, 31 prosent ved 1-10 skoler og 22 prosent ved videregående skoler. Ved de minste videregående skolene er det 14 prosent som krysser av for *Nei*, mens 23 prosent svarer dette ved de mellomstore skolene og 30 prosent svarer dette ved de største skolene. For de minste grunnskolene er det 15 prosent som krysser av på *Nei*, mens ved de mellomstore og store skolene er det henholdsvis 36 og 28 prosent. Det er også her størst andel som svarer *Nei* i Midt- og Nord-Norge, med 32 prosent som oppgir dette. Til sammenligning er det 28 prosent i Oslo og Akershus, 27 prosent på Østlandet ellers og 21 prosent på Sør- og Vestlandet. Etter innbyggertall i kommunen er det 18 prosent som svarer dette i de minste kommunene (under 3.000 innbyggere), mens det er 27 prosent og 29 prosent i kommuner med 3.000-9.999 innbyggere og der hvor det er over 10.000 innbyggere. Det er litt færre som svarer *Nei* ved offentlige skoler enn ved private skoler.

Tabell 7.3 Skoleledernes svar på om dagens tilbud av skolehelsetjeneste tilfredsstillere elevenes reelle behov. Prosentandel.

		Tilfredsstillere dagens tilbud om skolehelsetjenesten elevenes reelle behov?				
		Ja, helt	Ja, delvis	Nei	Sum	Antall
		%	%	%	%	
Skoleslag	Barneskole	23	55	22	100	331
	1-10 skole	15	54	31	100	142
	Ungdomsskole	9	49	42	100	96
	Videregående skole	20	57	22	100	98
Elevtall, Videregående	De minste (<250)	34	52	14	100	29
	De mellomstore (250-599)	8	69	23	100	39
	De største (600 og over)	23	47	30	100	30
Elevtall, Grunnskolen	De minste (under 100)	33	52	15	100	182
	De mellomstore (100-299)	13	51	36	100	232
	De største (300 og mer)	12	60	28	100	167
Landsdel	Oslo og Akershus	14	58	28	100	106
	Østlandet	22	51	27	100	176
	Sør- og Vestlandet	19	59	21	100	242
	Midt- og Nord-Norge	19	49	32	100	155
Innbyggertall	Under 3.000	27	55	18	100	84
	3.000-9.999	28	45	27	100	148
	10.000 og over	13	58	29	100	346
Eier	Offentlig	18	55	27	100	618
	Privat	28	49	23	100	61
Alle skoler		19	54	26	100	679

7.3 Et flertall får veiledning fra skolehelsetjenesten

Ettersom lærerne ikke har helsefaglig kompetanse i sin utdanning kan det være en stressfaktor at de ikke skjønner/ har tilstrekkelig helsefaglig innsikt. I den grad skolehelsetjenesten er tilgjengelig for rådgivning, vil dette kunne understøtte lærernes undervisning og bidra til å skape et godt læringsmiljø. I siste spørsmål om skolehelsetjenesten blir skolelederne spurt om skolehelsetjenesten tilbyr skoleleder og lærere støtte og veiledning i medisinskfaglige spørsmål. For hele landet er det 10 prosent som oppgir at skolehelsetjenesten aldri tilbyr skoleleder og lærere støtte og veiledning av denne typen. Ved 67 prosent av alle skolene skjer dette av og til og ved 23 prosent av skolene oppgir skoleleder at dette skjer ofte.

Tabell 7.4 Spørsmål 14: Tilbyr skolehelsetjenesten skoleleder og lærere støtte og veiledning i medisinskfaglige spørsmål til skoleleder og lærere?

Tilbyr skolehelsetjenesten skoleleder og lærere støtte og veiledning i medisinskfaglige spørsmål?		Ja, ofte	Ja, av og til	Nei, aldri	Sum	Antall
		%	%	%	%	
Skoleslag	Barneskole	24	69	7	100	331
	1-10 skole	21	65	14	100	142
	Ungdomsskole	24	65	11	100	95
	Videregående skole	20	65	15	100	99
Elevtall, Videregående	De minste (<250)	30	53	17	100	30
	De mellomstore (250-599)	23	62	15	100	39
	De største (600 og over)	7	80	13	100	30
Elevtall, Grunnskolen	De minste (under 100)	24	64	12	100	180
	De mellomstore (100-299)	19	72	9	100	232
	De største (300 og mer)	27	65	7	100	168
Landsdel	Oslo og Akershus	29	64	7	100	107
	Østlandet	22	69	9	100	176
	Sør- og Vestlandet	22	68	9	100	241
	Midt- og Nord-Norge	19	65	15	100	155
Innbyggertall	Under 3.000	23	67	10	100	83
	3.000-9.999	22	68	9	100	148
	10.000 og over	23	68	9	100	346
Eier	Offentlig	22	68	10	100	619
	Privat	23	63	13	100	60
Alle skoler		23	67	10	100	679

Tabell 7.4 viser prosentandel som krysser av på de ulike svaralternativene etter forskjellige kjennetegn ved skolene. I alle tilfeller oppgir flertallet at skolehelsetjenesten tilbyr støtte og veiledning i medisinskfaglige spørsmål. Det er primært etter skoleslag og landsdel vi ser at det er forskjell i andel

som oppgir at dette aldri skjer. Det er høyest andel som svarer *Nei, aldri* ved videregående skoler, med 15 prosent som oppgir dette. Ved barneskolen er det 7 prosent som krysser av for *Nei, aldri*, mens det ved 1-10 skoler og ungdomsskoler er henholdsvis 14 og 11 prosent som gjør det samme. Det er størst andel i Midt- og Nord-Norge som krysser av for *Nei, aldri*, hvor det er 15 prosent som oppgir dette. Mens det i Oslo og Akershus, Østlandet ellers og Sør- og Vestlandet er henholdsvis 7, 9 og 9 prosent som krysser av for dette. Det er små forskjeller etter størrelsen på skolen, innbyggertall i kommunen og etter skolens eierforhold.

7.4 Oppsummering

Det er etterspurt mer kunnskap om hvordan skolehelsetjenesten fungerer i skolen. I dette kapittelet presenterer vi svarene fra skoleledere. De fikk spørsmål om samarbeid med helsetjenesten og om skolehelsetjenesten oppfylte skolens og elevenes behov.

Et klart flertall av skolelederne, 93 prosent, oppgir at det er utviklet arenaer for dialog og samarbeid mellom skolen og skolehelsetjenesten. Det er enkelte forskjeller etter skoleslag, landsdel og kommunestørrelse i andelen skoleledere som oppgir at det er utviklet slike arenaer. Andelen er lavest ved 1-10 skoler, skoler i Midt- og Nord-Norge og skoler i små kommuner. Forskjellene er imidlertid ikke store.

Omtrent tre av fire skoleledere oppgir at skolehelsetjenesten helt eller delvis tilfredsstillter skolens og elevenes behov. Skoleledernes svar varierer særlig etter skoleslag og elevtall. Andelen som mener at skolehelsetjenesten tilfredsstillter skolens og elevenes behov er høyere på barneskoler, 1-10 skoler og på videregående skoler enn på ungdomsskoler. Videre er andelen høyere på mindre skoler enn på større.

Det siste spørsmålet til skolelederne handlet om skolehelsetjenesten tilbyr støtte og veiledning til skoleleder og lærere i medisinskfaglige spørsmål. Flertallet oppgir at dette skjer av og til. Kun et mindretall svarer at dette aldri skjer. Andelen som svarer at de får veiledning ofte eller av og til er noe høyere ved barneskolene enn ved de andre skoleslagene, og noe høyere i Oslo og Akershus enn i de andre landsdelene.

8 Fleksibilitet i fag- og timefordelingen for 1. - 10. trinn

Fra og med skoleåret 2013-2014 har skoleeier hatt mulighet til å omdisponere inntil fem prosent av timene i fagene til andre fag. Det innebærer at den nasjonale fag- og timefordelingen for 1.-10.trinn er veiledende for inntil 5 prosent av timene. Minstetimetallet i det enkelte fag er 95 prosent, mens inntil 5 prosent av timene kan omdisponeres fra et fag til ett eller flere andre fag.

Det er opp til skoleeier å bestemme hvordan fordelingen av de fleksible timene på årstrinn skal være. Omdisponering av timer mellom fag kan likevel bare skje innenfor de enkelte hovedtrinnene. Med hovedtrinn menes 1. – 4. trinn, 5. – 7. trinn og 8. – 10. trinn.

Hvis skoleeier benytter seg av muligheten til å omdisponere inntil 5 prosent av timene i fagene, skal den endrede fag- og timefordelingen fastsettes som en lokal forskrift.

I dette kapitlet ser vi nærmere på om og hvordan denne ordningen har blitt benyttet av skoler og skoleeiere. Vi kommer blant annet inn på i hvilken grad det har blitt omdisponert timer, hvilke fag det har blitt flyttet timer til og fra, hvilke trinn det gjerne omdisponeres timer, i hvilken grad de som har benyttet seg av ordningen opplever den som positiv, og hvorfor mange ikke har omdisponert timer.

Spørsmålene ble stilt til skoleledere med elever på grunnskoletrinn, og til kommunene.

8.1 Kjenner skolene og skoleeierne til ordningen, og har de benyttet seg av den?

De aller fleste, både blant skolene og skoleeierne kjenner til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen. Tabell 8.1 viser at 94 prosent av skolene svarer at de kjenner til denne ordningen, og 96 prosent av skoleeierne svarer det samme.

Til tross for at ordningen er godt kjent er det relativt få som har benyttet seg av den. Barneskolene har den laveste andelen (18 prosent) som har benyttet seg av ordningen, mens tilsvarende andel for de rene ungdomsskolene er 26 prosent. 1-10 skolene har den høyeste andelen som oppgir at de har benyttet ordningen med fleksibilitet i fag- og timefordelingen. Innenfor denne gruppen svarer 33 prosent at de har omdisponert timer.

Tabell 8.1 Kjenner du til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen? Og har du benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag? Etter skoleslag og kommune.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Alle skoler	Kommunene
Kjenner til ordningen	93 %	96 %	92 %	94 %	96 %
Antall (100 %)	332	130	93	555	102
Har omdisponert timer	18 %	33 %	26 %	23 %	-
Antall (100 %)	329	129	92	550	-

8.1.1 De største skolene omdisponerer minst

Tabell 8.2 viser at de største skolene i noe mindre grad (16 prosent) benytter seg av muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag. De minste skolene har den høyeste andelen (28 prosent) som oppgir at de har benyttet seg av ordningen. Blant de mellomstore skolene svarer 24 prosent at de har benyttet muligheten til å omdisponere timer.

Tabell 8.2 Kjenner du til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen? Og har du benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag? Etter skolestørrelse.

	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Kjenner til ordningen	95 %	93 %	94 %	94 %
Antall (100 %)	175	219	161	555
Har omdisponert timer	28 %	24 %	16 %	23 %
Antall (100 %)	173	217	160	550

8.1.2 Noen forskjeller mellom landsdelene

Sammenlikner vi de ulike delene av landet, ser vi at Midt- og Nord-Norge har den høyeste andelen som har oppgitt at de kjenner til ordningen (96 prosent), samtidig som de har den minste andelen som faktisk har benyttet seg av den (16 prosent) (tabell 8.3).

Tabell 8.3 viser også at Østlandet har den høyeste andelen (31 prosent) skoler som har benyttet seg av muligheten til å omdisponere timer. I Oslo og Akershus har 26 prosent av skolene omdisponert inntil fem prosent av timene, mens tilsvarende andel for skolene på Vestlandet er 20 prosent.

Tabell 8.3 Kjenner du til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen? Og har du benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag? Etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Kjenner til ordningen	94 %	95 %	91 %	96 %	94 %
Antall (100 %)	88	146	198	125	557
Har omdisponert timer	26 %	31 %	20 %	16 %	23 %
Antall (100 %)	88	143	196	125	552

8.1.3 Fag- og timefordeling i nokså liten grad fastsatt som lokal forskrift

Skoleeier fikk også spørsmål om det var skoler i deres kommune som hadde benyttet muligheten til å omdisponere timer (tabell 8.4). Vi ser at de minste kommunene (22 prosent) i mindre grad enn de mellomstore (35 prosent) og de største (34 prosent) har svart at skoler i deres kommune har benyttet muligheten til å omdisponere timer.

Tabell 8.4 viser også at Oslo og Akershus har høyest andel (43 prosent) kommuner som oppgir at skoler i deres kommune har benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene. Østlandet for øvrig har også en betydelig andel (39 prosent) som har svart ja på dette spørsmålet, mens Midt- og Nord-Norge (22 prosent) og Sør- og Vest-Norge (28 prosent) har lavere andel kommuner som svarer at de kjenner til skoler i deres kommune som har omdisponert timer.

Tabell 8.4 Er det skoler i din kommune som har benyttet muligheten til å omdisponere timer? Og er fag- og timefordelingen i deres kommune/fylkeskommune fastsatt som en lokal forskrift? Etter kommunestørrelse og landsdel.

	Skoler i deres kommune har omdisponert timer	Fag- og timefordeling fastsatt som lokal forskrift	Antall (100 %)
Under 3.000	22 %	22 %	32
3.000-9.999	35 %	29 %	34
10.000 og over	34 %	19 %	35
Oslo og Akershus	43 %	14 %	7
Østlandet	39 %	23 %	31
Sør- og Vest-Norge	28 %	33 %	36
Midt- og Nord-Norge	22 %	14 %	27
Alle	31 %	24 %	101

Tabell 8.4 viser at fag- og timefordelingen i relativt liten grad er fastsatt som en lokal forskrift. Videre peker tabellen på noe avvik mellom andelen som svarer at det er skoler i deres kommune som har omdisponert timer og andelen som oppgir at fag- og timefordelingen er fastsatt som en lokal forskrift. Særlig i de største kommunene er det en viss differanse mellom å ha oppgitt at skoler har benyttet muligheten til å omdisponere timer (34 prosent), og at fag- og timefordelingen i kommunen er fastsatt som en lokal forskrift (19 prosent).

Også innen de ulike landsdelene finner vi en tilsvarende differanse. I Oslo og Akershus svarer 43 prosent av kommunene at skoler i deres kommune har benyttet seg av fleksibilitetsordningen, mens 14 prosent svarer at fag- og timefordelingen i deres kommune er fastsatt som en lokal forskrift. Tilsvarende andeler for Øst-Norge er 39 og 23 prosent, og for Midt- og Nord-Norge 22 prosent og 14 prosent. Når det gjelder Sør- og Vestlandet er situasjonen motsatt: 33 prosent oppgir at fag- og timefordelingen er fastsatt som en lokal forskrift, mens 28 prosent svarer at skoler i deres kommuner har benyttet seg av fleksibilitetsordningen (tabell 8.4).

Som nevnt innledningsvis i kapitlet, skal den eventuelle endrede fag- og timefordelingen fastsettes som en lokal forskrift dersom skoleeier benytter seg av muligheten til å gjøre det mulig å omdisponere inntil fem prosent av timene i fagene. Tabell 8.4 tyder på at det ikke alltid gjøres.

8.1.4 Skolenes svar på hvorfor ordningen ikke har vært benyttet

Totalt 77 prosent av skolene svarer at de ikke har benyttet muligheten til å omdisponere timer fra ett eller flere fag til andre fag. Skolelederne som ikke hadde omdisponert timer fikk spørsmål om hvorfor de ikke hadde benyttet seg av denne muligheten. Av tabell 8.5 ser vi at det store flertallet (78 prosent) forklarer dette med at det ikke er *behov* for å forandre timetallene. De resterende (22 prosent) svarer at det er fordi de ikke *ønsker* å forandre timetallene.

Tabell 8.5 viser at det er enkelte forskjeller mellom skolenivåene når det gjelder hvorfor muligheten til å omdisponere timer ikke har vært benyttet. De rene ungdomsskolene (35 prosent) har den største andelen som svarer at de ikke har ønsket å omdisponere. Tilsvarende andeler for barneskolene og 1-10 skolene er henholdsvis 18 prosent og 24 prosent. Barneskolene (82 prosent) har derimot den største andelen som svarer at årsaken til at de ikke har omdisponert er fordi det ikke har vært behov for å forandre timetallene. Ved 1-10 skolene oppgir 76 prosent dette som grunn, mens tilsvarende andel for de rene ungdomsskolene er 65 prosent.

Tabell 8.5 Hvorfor benyttes ikke muligheten for fleksibilitet? Etter skoleslag.

	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Alle
Ikke behov for å forandre timetallene	82 %	76 %	65 %	78 %
Ikke ønskelig å forandre timetallene	18 %	24 %	35 %	22 %
Antall (100 %)	265	87	66	418

Tabell 8.6 ser vi om skoleledernes svar på hvorfor ordningen med mulighet til omdisponere timer ikke har vært benyttet varierer etter skolestørrelse. Vi finner mindre forskjeller i svarmønstrene her enn vi gjorde da vi sammenliknet etter skolenivå. Alt i alt tyder tabellen på at årsakene til å ikke omdisponere timer ikke varierer etter antall elever ved skolen, men de minste skolene (81 prosent) har den største andelen som oppgir at dette skyldes at det ikke har vært *behov* for å omdisponere timer. Tilsvarende andeler for de mellomstore skolene og de største skolene er henholdsvis 77 prosent og 76 prosent.

Tabell 8.6 Hvorfor benyttes ikke muligheten for fleksibilitet? Etter skolestørrelse.

	De minste	De mellomstore	De største	Alle
Ikke behov for å forandre timetallene	81 %	77 %	76 %	78 %
Ikke ønskelig å forandre timetallene	19 %	23 %	24 %	22 %
Antall (100 %)	126	164	128	418

Tabell 8.7 viser forskjeller mellom landsdelene i hvorfor ordningen med å omdisponere ikke har vært benyttet. Også her er forskjellene mellom de ulike gruppene små. Vi ser at Sør- og Vest-Norge har den høyeste andelen (81 prosent) som svarer at det ikke har blitt omdisponert timer på grunn av at det ikke har vært *behov* for det. Oslo og Akershus har derimot den høyeste andelen (27 prosent) som forklarer dette med at det ikke har vært *ønskelig* å forandre timetallene.

Tabell 8.7 Hvorfor benyttes ikke muligheten for fleksibilitet? Etter landsdel.

	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Alle
Ikke behov for å forandre timetallene	73 %	78 %	81 %	77 %	78 %
Ikke ønskelig å forandre timetallene	27 %	22 %	19 %	23 %	22 %
Antall (100 %)	63	99	155	102	419

8.2 Hvilke fag flyttes det timer til, og hvilke fag flyttes det timer fra?

Skoleledere som svarte at de hadde omdisponert timer fikk spørsmål om hvilke fag de hadde flyttet timer til og hvilke fag de hadde flyttet timer fra. Tabell 8.8 viser hvor stor andel av disse skolelederne som har omdisponert timer til og fra det aktuelle faget. Den siste kolonnen viser differansen (i prosentpoeng) mellom andelen som har flyttet til og andelen som har flyttet fra det aktuelle faget.

Enkelte fag undervises bare på ungdomsskolenivå, mens andre bare undervises på barneskolenivå. Disse er markert med henholdsvis én og to stjerner i tabellen, og de prosentvise andelenene som har oppgitt å ha flyttet timer i disse fagene er beregnet med utgangspunkt kun i det skolenivået som har faget. Vi har tatt utgangspunkt i dokumentet *Fag- og timefordeling og tilbudsstruktur for Kunnskapsløftet* (Utdanningsdirektoratet, 2014) for å finne ut hvilke fag som undervises på hvilke nivå.

Tabell 8.8 I hvilke fag har du flyttet på timer? Til, fra og prosentpoeng differanse mellom til og fra (N=128).

	Til (%)	Fra (%)	%-poeng diff. (til - fra)
Religion, livssyn og etikk (RLE)	6	24	-18
Norsk	20	18	2
Matte	26	9	17
Naturfag	6	12	-6
Engelsk	27	7	20
Fremmedspråk/språklig fordypning*	6	12	-6
Samfunnsfag	6	21	-15
Kunst og håndverk	6	17	-11
Musikk	6	13	-7
Mat og helse	6	13	-7
Kroppsøving	7	8	-1
Elevrådsarbeid	5	5	0
Utdanningsvalg*	5	21	-16
Fysisk aktivitet**	12	6	6
Valgfag*	5	3	2
Annet	7	6	1

Note: * = Kun skoler som har timer i dette faget (ungdomsskoler og 1.- 10. skoler) er inkludert i analysen. N=67. ** = Kun skoler som har timer i dette faget (barneskoler og 1.- 10. skoler) er inkludert i analysen. N=103.

I den sistnevnte kolonnen ser vi at RLE har den største negative differansen mellom til og fra, og er altså det faget som størst andel har oppgitt at de har tatt timer fra i forhold til å ha gitt timer til. I kolonnen før ser vi at 24 prosent av dem som har omdisponert timer sier at de har tatt timer fra RLE, mens 6 prosent svarer at de har flyttet timer til RLE.

I likhet med RLE har også samfunnsfag en relativt stor negativ differanse (-15 prosentpoeng). Mens 21 prosent svarer at de har flyttet timer fra samfunnsfag, svarer 6 prosent at de har flyttet timer til dette faget (tabell 8.8).

Utdanningsvalg, som det kun undervises i på ungdomsskolenivå, har også en betydelig negativ differanse (-16 prosentpoeng). Her svarer 5 prosent at de har gitt timer til dette faget, mens 21 prosent svarer at de har tatt timer fra faget (tabell 8.8).

Kunst og håndverk (-11 prosentpoeng) har også en negativ differanse mellom å ha flyttet timer til og flyttet timer fra. Det samme gjelder musikk (-7 prosentpoeng), mat og helse (-7 prosentpoeng),

naturfag (-6 prosentpoeng) fremmedspråk (-6 prosentpoeng) og kroppsøving (-1 prosentpoeng). Det vil si at det er flere som oppgir at de har flyttet timer fra disse fagene, enn som har flyttet timer til (tabell 8.8).

På den annen side ser vi av tabell 8.8 at engelsk (20 prosentpoeng) er faget med den største positive differansen mellom andelen som har flyttet timer til og andelen som har flyttet timer fra. Av de som har benyttet muligheten til å omdisponere timer oppgir 27 prosent at de har flyttet timer til engelsk, og 7 prosent oppgir at de har flyttet timer fra dette faget. Matematikk (17 prosentpoeng) har også en betydelig positiv differanse mellom andelen som har svarer at de har flyttet timer til dette faget (26 prosent) og andel som oppgir at de har flyttet timer fra dette faget (9 prosent).

Fysisk aktivitet, som det bare undervises i på barneskolenivå, (6 prosentpoeng) har også en liten positiv differanse mellom til og fra. Det samme har valgfag (2 prosentpoeng), som det kun undervises i på ungdomsskolenivå.

Når det gjelder samlekategorien «annet» oppgir 7 prosent at de har flyttet timer til, mens 6 prosent oppgir at de har flyttet timer fra, noe som gir en mer eller mindre ubetydelig differanse på 1 prosentpoeng. Skolelederne ble bedt om å skrive kort om hvilke fag som inngår i «annet». Svarene deres vises i vedlegg 8A.

Elevrådsarbeid er et fag det generelt flyttes lite timer. Dette er også fag som en god del av skolene ikke har. I disse fagene er andelen som oppgir å ha flyttet timer til like stor som andelen som sier at de har flyttet timer fra (tabell 8.8).

8.3 På hvilke trinn omdisponeres det timer?

Skolene skulle også oppgi hvilke trinn de benyttet seg av ordningen med fleksibilitet i fag- og timefordelingen. Tabell 8.9 viser at ordningen er noe mer benyttet ved skoler med ungdomstrinn enn på skoler med barneskoletrinn. Blant dem som har elever på ungdomstrinnet har 15 prosent omdisponert timer på 8. trinn, 17 prosent har omdisponert på 9. trinn, og 14 prosent har omdisponert timer på 10. trinn.

På de resterende trinnene ligger andelen på mellom 8 og 10 prosent (tabell 8.9).

Tabell 8.9 For hvilke trinn har du omdisponert timer? Prosent.

	Andel av skoler som har dette trinnet ved skolen
1. trinn (N=479)	8 %
2. trinn (N=479)	7 %
3. trinn (N=479)	8 %
4. trinn (N=479)	9 %
5. trinn (N=476)	10 %
6. trinn (N=476)	9 %
7. trinn (N=476)	10 %
8. trinn (N=242)	15 %
9. trinn (N=242)	17 %
10. trinn (N=242)	14 %

8.4 Ordningen oppleves som positiv av dem som har benyttet seg av den

Blant dem som svarer at de har benyttet seg av ordningen med fleksibilitet i fag- og timefordelingen oppgir de aller fleste at de opplever ordningen som positiv. Totalt 89 prosent svarer at de i svært stor grad eller i stor grad opplever ordningen som positiv. Tabell 8.10 viser at ingen oppgir at de i svært liten grad opplever ordningen som positiv, mens 12 prosent oppgir at de i liten grad opplever ordningen som positiv.

Ungdomsskolene (17 prosent) har en noe høyere andel som svarer at de i liten grad opplever fleksibilitetsordningen som positiv, mens barneskolene (7 prosent) har den laveste andelen som svarer det samme (tabell 8.10). Forskjellen bør imidlertid tolkes med forsiktighet i og med at antallet skoleledere som fikk spørsmålet er relativt lavt.

Tabell 8.10 I hvilken grad opplever dere ordningen som positiv? Etter skoleslag.

	I svært stor grad	I stor grad	I liten grad	I svært liten grad	Antall (100 %)
Barneskole	31 %	62 %	7 %	0 %	55
1-10 skole	43 %	45 %	12 %	0 %	42
Ungdomsskole	35 %	48 %	17 %	0 %	23
Alle	36 %	53 %	12 %	0 %	120

8.5 Oppsummering

Fra og med skoleåret 2013-2014 har skoleeier hatt mulighet til å omdisponere inntil fem prosent av timene i fagene til andre fag. Det er opp til skoleeier å bestemme hvordan fordelingen av de fleksible timene på årstrinn skal være. Hvis skoleeier benytter seg av muligheten til å omdisponere inntil 5 prosent av timene i fagene, skal den endrede fag- og timefordelingen fastsettes som en lokal forskrift.

I dette kapittelet ser vi nærmere på om og hvordan denne ordningen har blitt benyttet av skoler og skoleeiere. Spørsmålene ble stilt til skoleledere med elever på grunnskoletrinn, og til skoleeierne på disse trinnene (kommunene).

De aller fleste skoleledere (94 prosent) og skoleeiere (96 prosent) kjenner til ordningen med mulighet til å omdisponere inntil fem prosent av timene i fagene til andre fag. 23 prosent av skolene svarer at de har omdisponert timer. Andelen som har omdisponert timer er høyere blant 1-10 skoler enn blant rene barneskoler og rene ungdomsskoler. Videre finner vi noe variasjon etter skolestørrelse og mellom landsdelene. Andelen som har omdisponert er høyere blant de minste skolen enn blant de største. Østlandet er den landsdelen med høyest andel skoler som har omdisponert.

Omtrent en tredel av skoleeierne oppgir at skoler i deres kommune har omdisponert timer. En noe lavere andel av skoleeierne, omtrent en firedel, svarer at fag- og timefordelingen er fastsatt som en lokal forskrift. Vi finner lite samsvar mellom andelen av skoleeiere som svarer at det er skoler i deres kommune som har omdisponert timer, og andelen som svarer at fag- og timefordelingen er fastsatt som en lokal forskrift. Dette tyder på at ikke alle kommuner hvor skoler omdisponerer timer har fastsatt fag- og timefordelingen som en lokal forskrift.

I alt 77 prosent av skolene svarer at de ikke har omdisponert timer. De fleste (78 prosent) begrunner dette med at det ikke har vært behov for å forandre timetallene. De resterende (22 prosent) oppgir at de ikke har flyttet på timer fordi dette ikke har vært ønskelig. Analyser etter skolestørrelse og landsdel viser små forskjeller mellom de ulike gruppene når det gjelder begrunnelser for hvorfor det ikke har blitt omdisponert timer.

Fagene engelsk (20 prosentpoeng) og matematikk (17 prosentpoeng) har de største positive differansene mellom timer flyttet til og fra fagene. RLE (-18 prosentpoeng) og samfunnsfag (-16 prosentpoeng) har de største negative differansene mellom timer flyttet til og fra fagene. Når det gjelder hvilke trinn det omdisponeres mest på, ser vi at det er en noe høyere andel av skolene med elever på ungdomstrinnene som har omdisponert timer, sammenliknet med de som har elever på lavere klassetrinn.

Et klart flertall av skolelederne svarer at de opplever ordningen med fleksibilitet i fag- og timefordelingen som positiv.

9 Grunnleggende ferdigheter

I Kunnskapsløftet er det definert fem ferdigheter som utgjør grunnleggende forutsetninger for læring og utvikling i skole, arbeid og samfunnsliv. Ferdighetene er:

- Å kunne lese
- Å kunne regne
- Å kunne uttrykke seg muntlig
- Å kunne uttrykke seg skriftlig
- Å kunne bruke digitale verktøy

De fem ferdighetene er avgjørende redskaper for læring i alle fag, og en forutsetning for at eleven skal kunne vise sin kompetanse. De fem grunnleggende ferdighetene er integrert i kompetansemålene i læreplanene for fag, avhengig av fagets egenart og hvilken funksjon ferdigheten har som del av kompetansen i faget.

Utdanningsdirektoratet ønsker mer kunnskap om hvordan skolene arbeider med de grunnleggende ferdighetene. Skolelederne fikk derfor spørsmål om dette. Kapitlet består av fire deler. I den første delen presenterer vi i hvilken grad skolene har en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er. I del to ser vi nærmere på skolenes arbeid med de fem ferdighetene. I del tre undersøker vi skolenes bruk av kartleggingsprøve i digitale ferdigheter. Til sist undersøker vi skolenes bruk av underveisvurdering i arbeidet med grunnleggende ferdigheter.

Skolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter har blitt undersøkt tidligere i spørringene, våren 2012 (Vibe, 2012). Den gang inngikk spørsmålene som presenteres i del to og fire i dette kapitlet. Tallene fra 2012 inkluderes i tabeller der det er mulig å sammenlikne. Skolene som deltok den gang er fra et annet utvalg enn de som deltar i høstens undersøkelse. Det vil si at det ikke er de samme skolene som har deltatt i de to undersøkelsene som sammenliknes.

9.1 Nær halvparten har en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er

Det første spørsmålet innenfor temaet grunnleggende ferdigheter handlet om i hvilken grad skolen har etablert en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er. Skolelederne skulle svare ved hjelp av en tredelt skala med svaralternativene *i stor grad*, *i noen grad* og *i liten eller ingen grad*.

Svarfordelingen totalt og etter ulike kjennetegn ved skolen vises i tabell 9.1.

Tabell 9.1 Felles forståelse av grunnleggende ferdigheter ved skolene

Skolen har etablert en felles forståelse for hva grunnleggende ferdigheter etter Kunnskapsløftet innebærer		I stor grad	I noen grad	I liten eller ingen grad	Sum	Antall
		%	%	%	%	
Alle skoler		44	53	3	100	649
Skoleslag	Småskole (1. - 4.)	42	58	0	100	12
	Barneskole	49	50	1	100	319
	1-10 skole	47	49	4	100	132
	Ungdomsskole	37	59	4	100	92
	Videregående	31	61	9	100	94
Elevtall grsk.	Under 100	47	50	2	100	175
	100 - 299	45	53	2	100	218
	300 og mer	47	51	2	100	162
Elevtall VGS	De minste (< 250)	44	52	4	100	27
	Mellomstore (250 -599)	32	54	14	100	37
	De største (600 og over)	17	77	7	100	30
Landsdel	Oslo og Akershus	54	40	6	100	104
	Østlandet	40	57	3	100	168
	Sør- og Vestlandet	42	55	2	100	231
	Midt- og Nord-Norge	44	53	3	100	146
Innbyggertall	Under 3000	49	48	3	100	79
	3000 til 9999	43	56	1	100	143
	10.000 og mer	48	50	2	100	330

Når vi ser alle skoler under ett er det noe under halvparten av skolelederne som oppgir at skolen i stor grad har etablert en felles forståelse for hva grunnleggende ferdigheter innebærer. Videre oppgir litt over halvparten av skolene at de i noen grad har etablert en felles forståelse. Kun et mindretall av skolelederne, tre prosent, sier at de i liten eller ingen grad har en slik forståelse.

Andelen skoleledere som oppgir at skolene har en felles forståelse av grunnleggende ferdigheter er lavere på ungdomsskolen og i videregående enn i de andre skoleslagene. Omtrent en tredel av de videregående skolene svarer *i stor grad* på spørsmålet, mens det tilsvarende tallet for barneskolen er omtrent halvparten.

Videre ser vi at for videregående er det en klar sammenheng mellom skolestørrelse og det å etablere en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er. Høyere elevtall henger sammen med mindre grad av felles forståelse av grunnleggende ferdigheter. Det er ingen tilsvarende sammenheng for grunnskolene.

Det er også visse forskjeller etter landsdel. Oslo og Akershus skiller seg ut ved at flere herfra oppgir at de har etablert en felles forståelse av grunnleggende ferdigheter. Innbyggertall i kommunen der skolene ligger ser ikke ut til å være av vesentlig betydning. Riktignok er det forskjeller etter innbyggertall, men tallene tyder ikke på en systematisk sammenheng mellom innbyggertall og graden av felles forståelse ved skolen.

9.2 Mange skoler jobber systematisk med grunnleggende ferdigheter – særlig lesing

Skolelederne ble bedt om å ta stilling til fem utsagn som handlet om hvordan lærerne ved skolen jobbet med de grunnleggende ferdighetene. Utsagnene og den totale svarfordelingen vises i tabell 9.2.

Tabell 9.2 Skolenes arbeid med de fem grunnleggende ferdighetene. Tall fra 2012 i parentes.

Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes...	I stor grad			I noen grad		I liten eller ingen grad	
	%			%		Sum	Antall
muntlige ferdigheter	54 (55)			44 (44)		2 (2)	100 648
skriftlige ferdigheter	54 (59)			44 (40)		2 (2)	100 648
leseferdigheter	71 (75)			28 (24)		1 (1)	100 646
regneferdigheter	44 (45)			51 (50)		5 (5)	100 643
digitale ferdigheter	31 (36)			64 (59)		5 (5)	100 647
... som redskap for læring i alle fag							

Tabellen viser at skolene jobber med de fem grunnleggende ferdighetene i ulik grad. Lesing er den ferdigheten som flest oppgir at de arbeider systematisk med. Hele 71 prosent oppgir at dette gjøres i stor grad. Det er også en relativt høy andel, litt over halvparten, som oppgir at elevenes muntlige og skriftlige ferdigheter utvikles som redskap for læring i alle fag.

Regneferdigheter og digitale ferdigheter er de grunnleggende ferdighetene som skolene i minst grad arbeider med å utvikle som redskap i alle fag. Litt under halvparten oppgir at de arbeider systematisk med regneferdigheter som grunnleggende ferdighet, mens det tilsvarende tallet for digitale ferdigheter er en av tre.

De fem grunnleggende ferdighetene er integrert i kompetansemål i alle fag, på fagenes premisser. I flere av kompetansemålene har skolene mulighet til å vektlegge hvilke ferdigheter de vil ta i bruk for at eleven skal nå målet. Når skolene totalt sett jobber mye med å utvikle elevenes språklige ferdigheter, og i noe mindre grad jobber med regning og digitale ferdigheter, kan det handle om skolens vurdering av hva som fører til måloppnåelse.

Tallene fra høsten 2014 skiller seg ikke vesentlig fra tallene forrige gang dette ble undersøkt. Også i 2012 var leseferdigheter det som flest skoler jobbet systematisk med, mens færre svarte det samme for digitale ferdigheter og regneferdigheter. Alt i alt ser det ikke ut til å ha skjedd betydelig endringer fra 2012 til 2014.

For å finne ut om skolens arbeid med de fem grunnleggende ferdighetene varierer etter ulike kjennetegn ved skolene ble svarene på de fem utsagnene som er vist i tabell 9.2 analysert etter skoleslag og elevtall ved skolen. Resultatene av analysene vises i tabellene 9.3 til 9.5.

Tabell 9.3 Skolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter etter skoleslag

Utsagn	Skoleslag	I stor	I noen	I liten	Total	N
		grad	grad	eller		
		%	%	ingen	%	
				grad		
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes muntlige ferdigheter som redskap for læring i alle fag	Småskole (1. - 4.)	67	33	0	100	12
	Barneskole	58	42	1	100	320
	1-10 skole	57	41	2	100	130
	Ungdomsskole	47	48	4	100	93
	Videregående	41	53	6	100	93
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes skriftlige ferdigheter som redskap for læring i alle fag	Småskole (1. - 4.)	64	36	0	100	11
	Barneskole	63	37	1	100	320
	1-10 skole	52	45	3	100	130
	Ungdomsskole	40	56	4	100	93
	Videregående	40	54	5	100	94
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes leseferdigheter som redskap for læring i alle fag	Småskole (1. - 4.)	73	27	0	100	11
	Barneskole	83	17	0	100	317
	1-10 skole	70	29	2	100	132
	Ungdomsskole	63	37	0	100	93
	Videregående	37	57	6	100	93
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes regneferdigheter som redskap for læring i alle fag	Småskole (1. - 4.)	55	45	0	100	11
	Barneskole	53	46	2	100	318
	1-10 skole	46	50	4	100	131
	Ungdomsskole	33	56	11	100	91
	Videregående	23	67	10	100	92
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes digitale ferdigheter som redskap for læring i alle fag	Småskole (1. - 4.)	9	82	9	100	11
	Barneskole	33	65	2	100	317
	1-10 skole	30	64	6	100	132
	Ungdomsskole	28	67	5	100	93
	Videregående	30	60	11	100	94

Tabell 9.3 viser en sammenheng mellom skoleslag og det å jobbe med grunnleggende ferdigheter. Det er en tendens til at småskoler og barneskoler jobber med dette i større grad enn ungdomsskoler og videregående skoler. Dette ser vi for fire av de fem grunnleggende ferdighetene. Dette til tross for at grunnleggende ferdigheter skal jobbes med fra 1. til 13. trinn. Det tyder på at arbeidet med grunnleggende ferdigheter ikke står like sterkt på de høyere trinnene som de lavere.

Også i 2012 undersøkelsen ble det funnet at videregående skoler arbeidet mindre med de grunnleggende ferdighetene enn grunnskoler. I 2014 er tendensen den samme, med den endringen at også ungdomsskolene jobber noe mindre med dette enn skoler på lavere trinn.

Tabell 9.3 tyder ikke på en sterk sammenheng mellom skoleslag og det å jobbe med digitale ferdigheter i alle fag. Bortsett fra skoleledere på småskoletrinnet oppgir omtrent en av tre at lærerne i stor grad jobber med å utvikle digitale ferdigheter som redskap for læring i alle fag.

Tabell 9.4 Grunnskolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter etter elevtall

Utsagn	Elevtall grsk.	I stor grad	I noen grad	I liten eller ingen grad	Total	N
		%	%	%	%	
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes muntlige ferdigheter som redskap for læring i alle fag	Under 100	61	37	2	100	174
	100 - 299	54	43	2	100	219
	300 og mer	52	47	1	100	162
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes skriftlige ferdigheter som redskap for læring i alle fag	Under 100	63	34	2	100	174
	100 - 299	53	45	2	100	219
	300 og mer	53	46	1	100	161
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes leseferdigheter som redskap for læring i alle fag	Under 100	82	17	1	100	175
	100 - 299	74	26	0	100	217
	300 og mer	73	27	0	100	161
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes regneferdigheter som redskap for læring i alle fag	Under 100	56	41	3	100	172
	100 - 299	43	52	5	100	218
	300 og mer	47	51	2	100	161
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes digitale ferdigheter som redskap for læring i alle fag	Under 100	32	65	3	100	173
	100 - 299	27	68	5	100	218
	300 og mer	36	62	2	100	162

Det er visse forskjeller i grunnskolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter etter skolestørrelse. Andelen skoleledere som krysser av for at de jobber med de ulike ferdighetene i stor grad er høyest blant de små skolene. Dette gjelder for muntlige-, skriftlige-, lese- og regneferdigheter, men ikke for digitale ferdigheter.

Videregående skolars arbeid med grunnleggende ferdigheter etter elevtall vises i tabell 9.5. Også for dette skoleslaget er det slik at skolelederne ved små skoler oppgir å arbeide systematisk med de grunnleggende ferdighetene i større grad enn skolelederen ved store skoler. Dette gjelder for alle de fem grunnleggende ferdighetene, men i mindre grad for regneferdigheter enn for de andre.

Tabellene 9.4 og 9.5 tyder på at mindre skoler jobber mer systematisk med grunnleggende ferdigheter enn større skoler.

Tabell 9.5 Videregående skolars arbeid med grunnleggende ferdigheter etter elevtall

Utsagn	Elevtall VGS	I stor	I noen	I liten	Total	N
		grad	grad	eller ingen		
		%	%	grad	%	
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes muntlige ferdigheter som redskap for læring i alle fag	De minste (< 250)	56	41	4	100	27
	Mellomstore (250 -599)	33	58	8	100	36
	De største (600 og over)	37	57	7	100	30
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes skriftlige ferdigheter som redskap for læring i alle fag	De minste (< 250)	52	48	0	100	27
	Mellomstore (250 -599)	35	57	8	100	37
	De største (600 og over)	37	57	7	100	30
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes leseferdigheter som redskap for læring i alle fag	De minste (< 250)	44	48	7	100	27
	Mellomstore (250 -599)	36	56	8	100	36
	De største (600 og over)	30	67	3	100	30
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes regneferdigheter som redskap for læring i alle fag	De minste (< 250)	27	58	15	100	26
	Mellomstore (250 -599)	22	69	8	100	36
	De største (600 og over)	20	73	7	100	30
Lærerne arbeider systematisk med å utvikle elevenes digitale ferdigheter som redskap for læring i alle fag	De minste (< 250)	41	44	15	100	27
	Mellomstore (250 -599)	27	59	14	100	37
	De største (600 og over)	23	73	3	100	30

Tilsvarende analyser som de i tabell 9.3 – 9.5 ble også gjort for innbyggertall i kommunen og landsdel. Analysene viste kun mindre forskjeller etter innbyggertall, mens det var noe variasjon mellom de ulike landsdelene. Oslo og Akershus skilte seg fra de andre landsdelene ved at skolelederne herfra i større grad sier at skolene deres arbeider med å utvikle de grunnleggende ferdighetene som redskap i alle fag. Sett i sammenheng med at Oslo og Akershus også var den landsdelen hvor flest skoleledere oppga at skolen har etablert en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er, peker dette på at Oslo og Akershus arbeider mer med grunnleggende ferdigheter enn de andre landsdelene.

9.3 Bruk av kartleggingsprøve i digitale ferdigheter er utbredt

Skolelederne fikk tre spørsmål om skolenes bruk av Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter. Prøven er rettet mot 4. trinn, og disse spørsmålene gikk derfor til skoler som tidligere hadde krysset av for at de har dette trinnet. Det er frivillig for skolene å gjennomføre prøven. Tabell 9.6 viser andelen skoler som bruker denne kartleggingsprøven, totalt og etter ulike kjennetegn ved skolen og kommunen skolen ligger i.

Tabell 9.6 Skolenes bruk av Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter

Bruker skolen Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter for 4. trinn?		Ja	Nei	Total	N
		%	%	%	
Alle skoler		76	24	100	449
Skoleslag	Småskole (1. - 4.)	58	42	100	12
	Barneskole	83	17	100	315
	1-10 skole	57	43	100	122
Elevtall grsk.	Under 100	67	33	100	163
	100 - 299	78	22	100	165
	300 og mer	84	16	100	121
Innbyggertall	Under 3000	64	36	100	66
	3000 til 9999	75	25	100	121
	10.000 og mer	78	22	100	262
Landsdel	Oslo og Akershus	83	17	100	63
	Østlandet	79	21	100	115
	Sør- og Vestlandet	76	24	100	166
	Midt- og Nord-Norge	67	33	100	105

Tabellen viser at en høy andel av skoler med 4. trinn bruker Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter. Omtrent tre av fire skoler oppgir at de bruker prøven. Når andelen brytes ned etter skoleslag ser vi at kartleggingsprøven er mer utbredt blant barneskoler enn blant småskoler og 1-10 skoler. Det er også en tendens til at større skoler bruker kartleggingsprøvene mer enn mindre skoler.

Videre viser tabellen en viss variasjon etter landsdel. I Midt- og Nord-Norge er det færre skoler som bruker kartleggingsprøvene enn i de andre landsdelene.

De som svarte ja på spørsmålet fikk to oppfølgingsspørsmål. Det første handlet om hvordan informasjon fra kartleggingsprøven ble brukt videre, og det andre handler om i hvilken grad skoleleder etterspør oppfølging av elever som var under bekymringsgrensen på kartleggingsprøven. Svarene vises i tabell 9.7 og 9.8.

Tabell 9.7 Skolenes bruk av informasjon fra Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter

Bruker skolen informasjonen fra Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter for 4. trinn til å følge opp elevens digitale ferdigheter?					
		Ja	Nei	Total	Antall
		%	%	%	
Alle skoler		89	11	100	335
Skoleslag	Småskole (1. - 4.)	86	14	100	7
	Barneskole	90	10	100	259
	1-10 skole	88	12	100	69
Elevtall GSK	Under 100	84	16	100	107
	100 - 299	92	8	100	126
	300 og mer	91	9	100	102
Innbyggertall	Under 3000	79	21	100	42
	3000 til 9999	90	10	100	90
	10.000 og mer	91	9	100	201
Landsdel	Oslo og Akershus	92	8	100	51
	Østlandet	90	10	100	91
	Sør- og Vestlandet	88	12	100	124
	Midt- og Nord-Norge	88	12	100	69

Svært mange av skolene bruker informasjonen fra Utdanningsdirektoratets kartlegginger for å følge opp elevenes digitale ferdigheter. Omtrent ni av ti skoleledere svarer ja på spørsmålet. Andelen varierer i liten grad etter skoleslag, landsdel og elevtall.

Tabell 9.8 Skolenes bruk av Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter

Etterspør skoleleder hvordan lærere følger opp elever som kom under bekymringsgrensen på utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter for 4. trinn?					
		Ja	Nei	Total	Antall
		%	%	%	
Alle skoler		79	21	100	335
Skoleslag	Småskole (1. - 4.)	43	57	100	7
	Barneskole	80	20	100	260
	1-10 skole	76	24	100	68
Elevtall GSK	Under 100	76	24	100	106
	100 - 299	79	21	100	127
	300 og mer	81	19	100	102
Innbyggertall	Under 3000	71	29	100	41
	3000 til 9999	76	24	100	91
	10.000 og mer	82	18	100	201
Landsdel	Oslo og Akershus	84	16	100	51
	Østlandet	76	24	100	91
	Sør- og Vestlandet	79	21	100	126
	Midt- og Nord-Norge	78	22	100	67

Andelen skoleledere som svarer at de etterspør hvordan lærere følger opp elever som kom under bekymringsgrensen på kartleggingsprøven er også høy. Omtrent åtte av ti skoleledere svarer ja på spørsmålet. Andelen varierer relativt lite etter kjennetegn ved skolen. Det er en viss variasjon i andelen etter skoleslag. Skoleledere ved småskolene svarer ja i mindre grad enn skolelederne ved barneskoler og 1-10 skoler. På grunn av det lave antallet skoleledere fra dette skoleslaget er det imidlertid nødvendig å tolke forskjellen med litt forsiktighet.

9.4 Halvparten bruker underveisvurdering i arbeidet med grunnleggende ferdigheter

Det siste spørsmålet skolelederne fikk innenfor temaet grunnleggende ferdigheter handler om i hvilken grad underveisvurdering brukes systematisk av lærerne for å utvikle disse ferdighetene. Spørsmålet gikk til alle. Skoleledernes svar vises i tabell 9.9.

Tabell 9.9 Bruk av underveisvurdering – tall fra 2012 i parentes

I hvilken grad stemmer følgende påstand? "Lærerne benytter underveisvurdering systematisk for å utvikle elevenes grunnleggende ferdigheter"		I stor grad	I noen grad	I liten eller ingen grad	Total	N
		%	%	%	%	
Alle skoler		50 (59)	48 (40)	1 (1)	100	647
Skoleslag	Småskole (1. - 4.)	50	50	0	100	12
	Barneskole	56	44	1	100	319
	1-10 skole	47	52	1	100	130
	Ungdomsskole	43	56	1	100	93
	Videregående	44	51	5	100	93
Elevtall grsk.	Under 100	52	47	2	100	174
	100 - 299	51	49	0	100	218
	300 og mer	52	48	0	100	162
Elevtall VGS	De minste (< 250)	54	43	4	100	28
	Mellomstore (250 -599)	46	46	9	100	35
	De største (600 og over)	33	63	3	100	30
Landsdel	Oslo og Akershus	54	45	1	100	105
	Østlandet	52	46	2	100	170
	Sør- og Vestlandet	50	48	2	100	230
	Midt- og Nord-Norge	45	54	1	100	142
Innbyggertall	Under 3000	47	51	1	100	78
	3000 til 9999	58	40	2	100	143
	10.000 og mer	50	50	0	100	330

Halvparten av skolelederne oppgir at lærerne i stor grad benytter underveisvurdering systematisk for å utvikle elevenes grunnleggende ferdigheter. Kun en prosent sier at de ikke bruker underveisvurdering til dette. Sammenliknet med 2012 er det færre skoler i 2014 som bruker underveisvurdering systematisk. I 2012 var det 59 prosent av skolene som krysset av for at de gjorde dette i stor grad, mens andelen i 2014 er 50. Nedgangen kan i stor grad tilbakeføres til endringer blant videregående skoler. I 2012 var det 70 prosent av de videregående skolene som krysset av for i stor grad, mens det i 2014 er 44 prosent. Nedgangen for de videregående skolene er betydelig, men forklarer ikke den totale endringen fra 2012 til 2014. Også blant grunnskolene er det færre som sier at de benytter

underveisvurdering systematisk i arbeidet med grunnleggende ferdigheter i 2014 enn 2012, selv om nedgangen ikke er like stor som for videregående skoler. Alt i alt tyder tallene på at skoler bruker underveisvurdering i arbeidet med grunnleggende ferdigheter i mindre grad nå enn i 2012.

Det er i liten grad forskjell i andelen som bruker underveisvurdering etter kjennetegn ved skolene eller kommunene skolene ligger i. Andelen er noe lavere på videregående enn i barneskolen. Forskjellene etter skoleslag er imidlertid ikke svært store. Den største variasjonen finner vi når de videregående skolene deles inn etter elevtall. De største videregående skolene oppgir i mindre grad at underveisvurdering benyttes systematisk enn de minste videregående skolene.

9.5 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet ønsker mer kunnskap om hvordan skolene arbeider med elevenes grunnleggende ferdigheter. Skolelederne fikk derfor spørsmål om fire områder knyttet til dette arbeidet:

- I hvilken grad skolene har en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er
- Skolenes arbeid med de fem grunnleggende ferdighetene
- Skolenes bruk av kartleggingsprøve i digitale ferdigheter
- Skolenes bruk av underveisvurdering i arbeidet med grunnleggende ferdigheter.

Litt under halvparten av skolelederne oppgir at skolen deres i stor grad har etablert en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter innebærer. Et mindretall, tre prosent, sier at de i liten eller ingen grad har en slik forståelse ved skolen. Analyser etter skoleslag viser at andelen skoleledere som oppgir at de har en felles forståelse av grunnleggende ferdigheter er høyere på barneskolen enn på ungdomsskolen og videregående. Omtrent halvparten av barneskolene svarer *i stor grad* på spørsmålet, mens det tilsvarende tallet for videregående er omtrent en av tre.

Videre finner vi en sammenheng mellom skolestørrelse og det å etablere en felles forståelse av hva grunnleggende ferdigheter er for videregående trinn. Høyere elevtall henger sammen med mindre grad av felles forståelse av grunnleggende ferdigheter. Det er ingen tilsvarende sammenheng for grunnskolen.

Lesing er den grunnleggende ferdigheter som flest oppgir at de arbeider systematisk med. Hele 71 prosent oppgir at dette gjøres i stor grad. Det er også en relativt høy andel, litt over halvparten, som oppgir at elevenes muntlige og skriftlige ferdigheter utvikles som redskap for læring i alle fag. Regneferdigheter og digitale ferdigheter er de grunnleggende ferdighetene som skolene i minst grad arbeider med å utvikle som redskap i alle fag. Litt under halvparten oppgir at de arbeider systematisk med regneferdigheter som grunnleggende ferdighet, mens det tilsvarende tallet for digitale ferdigheter er en av tre.

Også i 2012 var leseferdigheter det som flest skoler jobbet systematisk med, mens færre svarte det samme for digitale ferdigheter og regneferdigheter. Alt i alt ser det ikke ut til å ha skjedd betydelig endringer fra 2012 til 2014 når det gjelder skolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter.

I hvilken grad skolene arbeider systematisk med å utvikle elevenes grunnleggende ferdigheter som redskap for læring i alle fag varierer etter skoleslag. Skoleledere ved de lavere trinnene oppgir i større grad at de arbeider systematisk med dette enn skoleledere på ungdomsskolen og i videregående. Videre viser analysene at mindre skoler i større grad jobber med de fem grunnleggende ferdighetene på tvers av alle fag enn store skoler. Dette gjelder både for grunnskoler og for videregående. Svarene tyder på vesentlige forskjeller i arbeidet med grunnleggende ferdigheter etter skolestørrelse og skoleslag.

Omtrent tre av fire skoler med 4. trinn bruker Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter. Bruken er mer utbredt blant barneskoler enn blant småskoler og 1-10 skoler. Det er også slik at større skoler bruker kartleggingsprøvene mer enn mindre skoler.

Omtrent ni av ti skoler svarer at de bruker informasjonen fra Utdanningsdirektoratets kartlegginger for å følge opp elevenes digitale ferdigheter. Dette varierer i liten grad etter skoleslag, landsdel og elevtall. Andelen skoleledere som svarer at de etterspør hvordan lærere følger opp elever som kom under bekymringsgrensen på kartleggingsprøven er også relativt høy. Omtrent åtte av ti skoleledere svarer ja på spørsmålet. Heller ikke her er det vesentlig variasjon etter skoleslag, landsdel og elevtall.

Halvparten av skolelederne oppgir at lærerne i stor grad benytter undervisvurdering systematisk for å utvikle elevenes grunnleggende ferdigheter. Kun en prosent sier at de ikke bruker undervisvurdering til dette. Det er i liten grad variasjon i andelen som bruker undervisvurdering etter skoleslag, landsdel og elevtall. Det har vært en nedgang i andelen skoler som bruker undervisvurdering systematisk i arbeidet med grunnleggende ferdigheter fra 2012 til 2014. I 2012 oppga 59 prosent at dette var noe de gjorde i stor grad, mens tallet for 2014 er 50 prosent. Nedgangen har vært størst for videregående skoler.

10 Forebygging av alvorlige skolehendelser

Utdanningsdirektoratet har siden 2009 samarbeidet med politiet for å sikre et godt beredskapsarbeid i utdanningssektoren. I 2013 laget Politidirektoratet og Utdanningsdirektoratet en veiledning i beredskapsplanlegging (gjennom prosjektet «Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner»), på oppdrag av Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Prosjektets første del er utarbeidelse og utsendelse av veilederen, mens andre del er et program hos politiet om å besøke alle utdanningsinstitusjoner i landet. Programmet startet i januar 2014. Målet med programmet er å bistå utdanningsinstitusjonene i arbeidet med å lage gode beredskapsplaner og å øve på disse.

Skolelederne har også tidligere fått spørsmål om skolenes arbeid med å forebygge alvorlige skolehendelser - i 2010 og 2012. Mange av spørsmålene fra de to foregående undersøkelsene er også med i høstens undersøkelse. Vi kommer til å sammenlikne svarene fra de ulike undersøkelsene der det er mulig. Funnene fra de to foregående undersøkelsene er presentert i rapportene *Spørsmål til Skole-Norge våren 2010* (Vibe og Sandberg, 2010) og *Spørsmål til Skole-Norge våren 2012* (Vibe, 2012). For mer detaljert informasjon om resultater av de foregående undersøkelsene henviser vi til disse rapportene.

10.1 Økende andel som har møter med politiet

Alle skolene fikk spørsmål om de har hatt møter med politiet som en del av beredskapsarbeidet i løpet av de tre siste årene. De som svarte nei ble i tillegg spurt om de har planlagt et slikt møte i løpet av året. Svarene vises i tabellene 10.1 og 10.2. Spørsmålet ble også stilt i 2010 og 2012, og vi sammenlikner resultatene fra de tre undersøkelsene i teksten.

Tabell 10.1 Møter med politiet etter skoleslag og landsdel

Har skoleledelsen i løpet av de tre siste skoleårene (2011-2012, 2012-2013 og/eller 2013-2014) hatt møte med politiet i forbindelse med beredskapsarbeid av alvorlige skolehendelser?						
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total	Antall
	%	%	%	%	%	
Barneskole	57	35	42	64	46	333
1-10 skole	77	64	67	63	66	132
Ungdomsskole	91	72	62	83	75	93
Videregående	76	88	69	90	80	93
Total	70	53	53	69	59	651
Antall	106	171	230	144	651	

Total 59 prosent av skolene har hatt møte med politiet i de siste tre årene. Dette er en klar økning fra de foregående undersøkelsene. I 2010 var andelen 45 prosent, og i 2012 var den 44. Økningen indikerer at det har blitt mer vanlig for skoler å ha slike møter.

Sammenliknet med forrige måling er andelen som svarer ja på spørsmålet høyere for hver enkelt av de fire landsdelene. Det vil si at alle landsdelene bidrar til økningen på nasjonalt nivå. Den høyeste økningen finner vi i Midt- og Nord-Norge. I 2012 oppga 50 prosent av skolelederne at de hadde hatt møte med politiet. Andelen er nå 69 prosent, noe som tilsvarer en økning på 19 prosentpoeng. Det er likevel forskjeller mellom landsdelene. Andelen som har hatt møte med politiet er høyere i Oslo og Akershus og Midt- og Nord-Norge enn på Østlandet og Sør- og Vestlandet.

Det er også forskjeller i andelen som har hatt møter med politiet mellom skoleslagene. Den laveste andelen finner vi blant barneskolene, og den høyeste blant ungdomsskoler og på videregående. Dette er i tråd med 2012 undersøkelsen og 2010 undersøkelsen. Imidlertid er forskjellen mindre nå enn tidligere. Det skyldes først og fremst at flere barne- og 1-10 skoler har hatt møter nå enn ved tidligere undersøkelser.

Tabell 10.2 Møter med politiet etter skoleslag og elevtall

Har skoleledelsen i løpet av de tre siste skoleårene (2011-2012, 2012-2013 og/eller 2013-2014) hatt møte med politiet i forbindelse med beredskapsarbeid av alvorlige skolehendelser?					
	De minste	De mellomstore	De største	Total	Antall
	%	%	%	%	
Barneskole	49	45	45	46	333
1-10 skole	51	69	84	66	132
Ungdomsskole	60	75	78	75	93
Videregående	71	74	93	80	93
Total	53	60	65	59	651
Antall	203	254	194	651	

Tabell 10.2 viser at det er noe variasjon i andelen som har hatt møte med politiet etter elevtall ved skolen. Andelen er høyere blant de store skolene enn blant de små. Dette ble også funnet i 2010 og 2012. Men forskjellen er noe mindre i den siste undersøkelsen enn i de to foregående. Forskjellene etter elevtall har blitt utjevnet over tid. Det skyldes først og fremst at andelen som har hatt møte med politiet har økt mer blant de minste skolene enn blant de store.

De som svarte nei på spørsmålet om de hadde hatt møter med politiet i forbindelse med beredskapsarbeid for alvorlige skolehendelser, fikk spørsmål om de hadde planlagt et slikt møte i løpet av 2014. Svarene vises i tabell 10.3.

Tabell 10.3 Møter med politiet etter skoleslag

Har skoleledelsen planlagt møte med politiet i forbindelse med beredskapsarbeid og forebygging av alvorlige skolehendelser i løpet av 2014?					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Ja	10	15	21	44	14
Nei	88	79	79	44	83
Vet ikke	2	5	0	13	3
Total	100	100	100	100	100
N	162	39	19	16	236

I alt 14 prosent av de 236 skolene som ikke hadde hatt møte med politiet i løpet av de tre siste årene oppgir at de skal ha et slikt møte i 2014. Ved å legge dette tallet sammen med antallet skoler som oppgir at de har hatt møte med politiet Ved å legge sammen tallene fra tabell 10.3 med tallene i tabell 10.1 finner vi at 64 prosent, av skolene har hatt eller planlegger møte med politiet i løpet av 2014. Det vil si at omtrent en av tre skoler hverken har hatt eller planlegger slike møter i 2014.

10.2 Under halvparten har avholdt beredskapsøvelse

Skolene fikk i alt tre spørsmål knyttet til hvordan de har forberedt seg på alvorlige skolehendelser. Spørsmålene handler om utarbeidelse av beredskapsplaner, beredskapsøvelser og andre tiltak som de har iverksatt.

Tabell 10.4 Utarbeidelse av beredskapsplaner etter skoleslag og landsdel

Har skolen utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner for å dekke alvorlige skolehendelser de siste tre årene?						
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total	Antall
	%	%	%	%	%	
Barneskole	92 %	72 %	75 %	71 %	77 %	328
1-10 skole	92 %	64 %	77 %	62 %	70 %	131
Ungdomsskole	91 %	83 %	86 %	58 %	83 %	92
Videregående	100 %	83 %	97 %	100 %	95 %	94
Total	93 %	75 %	80 %	71 %	79 %	645
Antall	104	169	231	141	645	

Et klart flertall av skolene oppgir at de har utarbeidet eller forbedret beredskapsplaner i løpet av de tre siste årene. 79 prosent svarer ja på spørsmålet. Tabellen viser at det er forskjeller i utarbeidelse av beredskapsplaner både etter skoleslag og etter landsdel. Videregående er det skoleslaget med høyest andel skoler med beredskapsplaner. 95 prosent av de videregående skolene oppgir at de har laget slike planer. Den laveste andelen finner vi i 1-10 skoler, hvor 70 prosent har svart ja på spørsmålet. Altså er det tre av ti skoler i denne gruppen som ikke har utarbeidet eller forbedret sine beredskapsplaner de siste tre årene.

Når det gjelder landsdel ser vi at andelen skoler med beredskapsplaner er høyest i Oslo og Akershus. 93 prosent i denne landsdelen har svart ja på spørsmålet. Spørsmålet om utarbeidelse av beredskapsplaner er ikke stilt tidligere, og vi kan derfor ikke sammenlikne over tid.

Tabell 10.5 Beredskapsøvelser de siste tre skoleårene etter skoleslag

Har skolen holdt beredskapsøvelse i løpet av de tre siste skoleårene (2011-2012, 2012-2013 og/eller 2013-2014)?					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Ja, bare med ledelsen	4	5	6	16	6
Ja, med ledelsen og lærere	17	11	22	16	16
Ja, med ledelsen, lærere og elever	15	18	15	20	17
Nei	56	54	48	45	53
Vet ikke	8	12	9	3	8
Total	100	100	100	100	100
Antall	331	130	93	94	648

I alt 39 prosent av skolelederne sier at skolen har hatt beredskapsøvelse i løpet av de siste tre årene. I 2012 var det 31 prosent som oppga det samme. Det vil si at andelen skoler som har hatt beredskapsøvelse er høyere i 2014 enn i 2012. I 2010 var det 42 prosent av skolene som oppga at de hadde hatt beredskapsøvelse. Den gang var det ingen avgrensning på når øvelsene skulle være gjennomført. Det vil si at skolelederne kunne svare ja på spørsmålet selv om siste øvelse ble avholdt for mer enn tre år siden. Det er sannsynlig at forskjellen i hvordan spørsmålet ble stilt bidrar til å forklare hvorfor såpass mange svarte ja i 2010 sammenliknet med 2012 og 2014.

Alt i alt tyder dette på at andelen skoler som har beredskapsøvelse har økt. Samtidig er andelen skoler som har avholdt beredskapsøvelse lav. Under halvparten av de som har svart på spørsmålene sier at de har hatt slike øvelser i løpet av de tre siste årene. Det vil si at mange skoler sjelden, kanskje aldri, avholder slike øvelser.

Tabell 10.6 Beredskapsøvelser de siste tre skoleårene etter landsdel

Har skolen holdt beredskapsøvelse i løpet av de tre siste skoleårene (2011-2012, 2012-2013 og/eller 2013-2014)?					
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total
	%	%	%	%	%
Ja, bare med ledelsen	7	8	6	3	6
Ja, med ledelsen og lærere	48	10	8	13	16
Ja, med ledelsen, lærere og elever	10	15	18	21	17
Nei	29	57	58	57	53
Vet ikke	7	10	9	6	8
Total	100	100	100	100	100
N	104	169	231	144	648

Det er klare forskjeller mellom landsdelene når det gjelder andelen skoler som har holdt beredskapsøvelse de siste tre årene. Andelen er høyere i Oslo og Akershus enn i de andre landsdelene. I alt 65 prosent av skolene i Oslo og Akershus har avholdt beredskapsøvelse de tre siste årene, mens det tilsvarende tallet er 32 til 37 prosent for de andre landsdelene. Også i 2012 ble det funnet at Oslo og Akershus var den landsdelen hvor flest oppga at de hadde hatt beredskapsøvelse. Avstanden mellom Oslo og Akershus er større nå i 2014 enn ved forrige undersøkelse.

Skolene fikk også spørsmål om de hvilke andre tiltak mot alvorlige skolehendelser de har iverksatt. De ulike tiltakene og skoleledernes svar vises i tabell 10.5.

Tabell 10.7 Andre tiltak mot alvorlige skolehendelser etter skoleslag

Har skolen iverksatt andre tiltak rettet mot elevene, lærerne eller foreldrene for å forebygge alvorlige skolehendelser?					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
Trivselstiltak	90	79	81	73	84
Sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever	58	56	73	71	62
Program for å øke sosialpedagogisk kompetanse	50	41	31	21	41
Andre tiltak	13	10	12	17	13
Ingen	4	12	6	6	6
Antall	331	130	93	94	648

Trivselstiltak er det tiltaket som flest skoler oppgir å ha iverksatt. 84 prosent av skolene sier at de har slike tiltak. Andelen er noe høyere på barneskolen enn på videregående. Sammenlikninger mellom årets undersøkelsen og den i 2012 viser at andelen som oppgir at de bruker tiltaket *Sosialpedagogisk oppfølging av enkeltelever* har gått noe ned. I 2012 var det 71 prosent som krysset av for dette, mens det i høstens undersøkelse var 62 prosent. Bortsett fra forskjellen på dette området er det kun mindre forskjeller mellom 2012 og 2014.

I alt 13 prosent av skolelederne som krysset av for at de gjennomførte *Andre tiltak* i tillegg til de som var nevnt i spørsmålet. De som krysset av for dette alternativet ble bedt om å beskrive tiltakene kort. Skoleledernes svar vises i sin helhet i vedlegg 10A. Kort oppsummert kan det sies at de fleste av tiltakene tilhører en av to hovedkategorier:

- Tiltak for å bedre læringsmiljøet, som ulike anti-mobbeprogram.
- Tiltak for å bedre sikkerheten ved skolen, som brannøvelser.

Kategorien *Ingen* inkluderer de som ikke krysset av for noen tiltak, heller ikke *Andre tiltak*. I alt 6 prosent av skolene kommer i denne kategorien. Dette er på linje med det som ble funnet i 2012 undersøkelsen.

10.3 Samarbeidet med politiet oppleves som godt

Skolens samarbeid med politiet ble undersøkt ved hjelp av to spørsmål. I det ene spørsmålet skal skolene svare på hvor godt samarbeidet er. Det andre spørsmålet handler om de har en fast kontaktperson i politiet. De to spørsmålene ble også stilt i 2012, og funnene fra de to undersøkelsene sammenliknes. Kun skoler som tidligere har svart at de har hatt møte med politiet skulle svare på denne delen.

Tabell 10.8 Skolens opplevelse av samarbeidet med politiet etter skoleslag

Opplever skolen at samarbeidet med politiet er godt?					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Alle
	%	%	%	%	%
1: veldig dårlig	1	1	0	0	1
2	3	5	1	0	2
3	14	10	10	4	10
4	22	16	18	18	19
5	38	43	34	34	38
6: veldig godt	23	24	37	45	30
Sum	100	100	100	100	100
Antall	153	86	68	74	381

Tabell 10.8 viser at et klart flertall av skolene krysser av for de to mest positive svarkategoriene når det blir spurt om hvordan de opplever samarbeidet med politiet. Andelen som krysser av for det mest positive svaralternativet er noe høyere blant ungdoms- og videregående skoler enn barne- og 1-10 skoler. Dette ble også funnet i 2012 undersøkelsen. Fordelingen for alle skoleslag – kolonnen lengst til høyre – er svært lik i denne undersøkelsen som i 2012.

Tabell 10.9 Skolenes kontaktperson i politiet etter skoleslag

Har skolen en fast kontaktperson i politiet?					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Alle
	%	%	%	%	%
Ja	44	52	81	77	59
Nei	46	44	19	19	35
Vet ikke	10	3	0	4	6
Sum	100	100	100	100	100
Antall	153	86	70	74	383

I alt 59 prosent av skolene som har hatt møter med politiet oppgir at de har en fast kontaktperson. Andelen er noe lavere i denne undersøkelsen enn i 2012. Den gang var det 69 prosent som svarte at de hadde en fast kontaktperson i politiet. Det innebærer at samtidig som flere skoler har møter med politiet i 2014 enn i 2012, så er andelen av disse som har en fast kontaktperson lavere i 2014 enn i 2012.

Tabellen viser at det er klare forskjeller mellom skoleslagene. Mens andelen som har en fast kontaktperson i politiet ligger rundt 80 prosent for ungdoms- og videregående skoler er det mellom 40 og 50 prosent av barne- og 1-10 skolene som oppgir det samme. Også i 2012 var det slik at ungdomsskoler og videregående oftere har en fast kontaktperson i politiet.

Tabell 10.10 Skolenes opplevelse av samarbeidet etter om de har kontaktperson

	Har skolen en fast kontaktperson i politiet?	
	Ja	Nei
	%	%
1: veldig dårlig	0	1
2	1	4
3	6	16
4	18	20
5	36	43
6: veldig godt	39	17
Sum	100	100
Antall	224	135

Tabell 10.10 viser at andelen skoleledere som krysser av for den høyeste svarkategorien på spørsmålet om opplevelsen av samarbeidet med politiet er mer enn dobbelt så høy blant skoler som har kontaktperson i politiet sammenliknet med skoler som ikke har en slik ordning. Dette ble også funnet i 2012 undersøkelsen og tyder på det er en sammenheng mellom det å ha kontaktperson i politiet og å være fornøyd med samarbeidet.

10.4 Fire av ti kjenner ikke til veiledningene

Høstens undersøkelse inneholdt to spørsmål om bruk av veiledninger i beredskapsplanlegging som ligger på www.udir.no. Spørsmålene har ikke blitt stilt tidligere. Det første spørsmålet, som handlet om kjennskap til veiledningene, gikk til alle. Det andre spørsmålet handlet om deltakernes oppfatning av veiledningene, og gikk til de som svarte ja på at de kjente til veiledningene.

Tabell 10.11 Kjennskap til veiledningene i beredskapsplanlegging. Andel som svarer ja.

Kjenner du til veiledningene i beredskapsplanlegging på www.udir.no?						
	Oslo og Akershus	Østlandet	Sør- og Vestlandet	Midt- og Nord-Norge	Total	Antall
	%	%	%	%	%	
Barneskole	57	54	48	68	54	331
1-10 skole	67	59	55	62	60	129
Ungdomsskole	48	76	55	92	65	93
Videregående	71	67	79	55	69	94
Total	58	60	54	66	59	647
Antall	105	170	230	142	647	

Tabell 10.11 viser at 59 prosent av skolelederne kjenner til veiledningene på udir.no. Det vil si at fire av ti ikke kjenner til veiledningene. Det er noe variasjon mellom landsdelene, der skoler i Midt- og Nord-Norge er de som i størst grad kjenner til veiledningene. Det er også forskjeller etter skoleslag. Tabellen peker på en tendens til at høyere skoleslag kjenner til veiledningene i større grad enn barne- og 1-10 skoler. Dette er i tråd med andre funn i dette kapitlet. Svarene viser i mange tilfeller at ungdoms- og videregående skoler jobber mer med alvorlige skolehendelser enn barne- og 1-10 skoler.

De som svarte ja på spørsmålet fikk et oppfølgingsspørsmål om hvor nyttige de synes veiledningene på udir.no er.

Tabell 10.12 Opplevelse av veiledningene på www.udir.no

I hvilken grad synes du veiledningene i beredskapsplanlegging på www.udir.no gir nyttig informasjon?					
	Barneskole	1-10 skole	Ungdomsskole	Videregående	Total
	%	%	%	%	%
I liten eller ingen grad	1	1	2	0	1
I noen grad	27	35	37	38	32
I stor grad	66	53	55	59	60
I svært stor grad	7	10	7	3	7
Total	100	100	100	100	100
N	180	77	60	64	381

Majoriteten av skolelederne har krysset av for at de synes veiledningene gir nyttig informasjon i stor grad. Altså oppleves veilederne som nyttige. Det taler for at økt kjennskap til (jmf tabell 10.11) og bruk av veiledningene kan være positivt for skolenes beredskapsarbeid.

Det er noen mindre forskjeller mellom skoleslagene. Skoleledere ved barneskoler er de som i størst grad opplever veiledningene som nyttige. Analyser etter landsdel viste ikke store forskjeller – disse analysene vises ikke her.

10.5 Oppsummering

Utdanningsdirektoratet har siden 2009 samarbeidet med politiet for å sikre et godt beredskapsarbeid i utdanningssektoren. I 2013 laget Politidirektoratet og Utdanningsdirektoratet en veiledning i beredskapsplanlegging (gjennom prosjektet «Alvorlige hendelser i barnehager og utdanningsinstitusjoner»), på oppdrag av Kunnskapsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Prosjektets første del er utarbeidelse og utsendelse av en veiledning i

beredskapsplanlegging, mens andre del er et program hos politiet om å besøke alle utdanningsinstitusjoner i landet. Programmet startet i januar 2014. Målet med programmet er å bistå utdanningsinstitusjonene i arbeidet med å lage gode beredskapsplaner og å øve på disse.

Andelen skoler som oppgir at de har hatt møter med politiet i forbindelse med beredskapsarbeid for alvorlige skolehendelser er høyere i denne undersøkelsen enn i de to foregående undersøkelsene. Totalt 59 prosent av skolene har hatt slike møter. Noe av økningen kan tilbakeføres til at barne- og 1-10 skoler i større grad enn tidligere har hatt slike møter. Det bidrar til at forskjellen mellom skoleslagene er mindre nå enn tidligere. Men fremdeles er det slik at andelen som har møter med politiet er høyere blant ungdoms- og videregående skoler enn blant barne- og 1-10 skoler.

Økningen har kommet over hele landet, men det er fremdeles forskjeller mellom landsdelene. Oslo- og Akershus og Midt- og Nord-Norge har den høyeste andelen skoler som har hatt møte med politiet om alvorlige skolehendelser i løpet av de tre siste årene.

Et flertall av skolene har utarbeidet eller forbedret beredskapsplanene i løpet av de siste tre årene. Videre har 39 prosent av skolene gjennomført beredskapsøvelser i løpet av den samme perioden. Andelen som har holdt beredskapsøvelse er høyere i Oslo og Akershus enn i de andre landsdelene. 65 prosent av skolene i Oslo og Akershus har hatt slike øvelser, mens det tilsvarende tallet er 32 til 37 prosent for de andre landsdelene. Andelen skoler som har hatt beredskapsøvelse har økt fra 2012 til 2014. Samtidig er det under halvparten av skolene som svarer at de har hatt slike øvelser i løpet av de siste tre årene. Det vil si at mange skoler sjelden, kanskje aldri, avholder slike øvelser.

Et klart flertall av skolene gir positive vurderinger av samarbeidet med politiet. Andelen som krysser av for det mest positive svaralternativet er noe høyere blant ungdoms- og videregående skoler enn barne- og 1-10 skoler. Dette ble også funnet i 2012 undersøkelsen. I alt 59 prosent av skolene som har hatt møter med politiet oppgir at de har en fast kontaktperson. Andelen er noe lavere i denne undersøkelsen enn i 2012. Den gang var det 69 prosent som svarte at de hadde en fast kontaktperson i politiet. Å ha en fast kontaktperson i politiet henger sammen med hvor fornøyd skolene er med kontakten. Andelen som beskriver samarbeidet som veldig godt er høyere blant skoler som har fast kontaktperson enn blant skoler som ikke har det.

I alt 59 prosent av skolelederne svarer at de kjenner til veiledningene i beredskapsplanlegging på udir.no. Det er noe variasjon mellom landsdelene, der skoler i Midt- og Nord-Norge er de som i størst grad kjenner til veiledningene. Det er også forskjeller etter skoleslag. Tabellen peker på en tendens til at høyere skoleslag kjenner til veiledningene i større grad enn barne- og 1-10 skoler. Blant de som kjenner til veiledningene oppgir et flertall at veiledningene gir nyttig informasjon. Det taler for at økt kjennskap til og bruk av veiledningene kan være positivt for skolenes beredskapsarbeid.

Kapitlet tyder på at det i mange tilfeller er forskjeller mellom skoleslagene og landsdelene i hvor langt de har kommet i beredskapsarbeidet for alvorlige skolehendelser. Oslo og Akershus skårer høyt på mange av spørsmålene som er stilt, og har kommet lenger i arbeidet enn andre landsdeler. Når det gjelder skoleslag er det de videregående skolene som skiller seg ut i positiv retning. Mange videregående skoler har hatt møter med politiet og har utarbeidet beredskapsplan.

Referanser

Riksrevisjonen (2013). *Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæring i bedrift*. Riksrevisjonen, Dokument 3:6 (2012-2013).

Utdanningsdirektoratet (2014). *Fag- og timefordeling og tilbudsstruktur for Kunnskapsløftet*. Udir, Rundskriv 1-2014. Lastet ned fra: <http://www.udir.no/Regelverk/Finn-regelverk-for-opplaring/Finn-regelverk-etter-tema/Innhold-i-opplaringen/Udir-1-2014-Kunnskapsloftet-fag--og-timefordeling-og-tilbudsstruktur/>

Vibe, Nils og Nina Sandberg (2010). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2010. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU rapport 14/2010.

Vibe, Nils (2012). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2012. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU rapport 21/2012.

Vibe, Nils og Miriam Evensen (2009). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2009. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU STEP rapport 45/2009.

Vibe, Nils (2010). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2010. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU rapport 40/2010.

Vibe, Nils og Elisabeth Hovdhaugen (2012). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2012. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo, NIFU rapport 47/2012.

Tabelloversikt

Tabell 1.1 Temaer og målgrupper i Utdanningsdirektoratets spørring høsten 2014.....	7
Tabell 2.1 Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av kommuner fordelt etter fylke.....	10
Tabell 2.2 Svarprosent for kommuner etter geografi og folketall.	10
Tabell 2.3 Sammensetning av nettoutvalget av kommuner etter geografi og folketall sammenliknet med populasjonen av kommuner (i parentes). Totalprosent.....	11
Tabell 2.4 Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av grunnskoler fordelt etter fylke.....	11
Tabell 2.5 Svarprosent for grunnskoler etter geografi, skoletype og skolestørrelse.....	12
Tabell 2.6 Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.....	13
Tabell 2.7 Sammensetning av nettoutvalget av grunnskoler etter geografi og trinn, sammenliknet med populasjonen av grunnskoler (i parentes). Totalprosent.	13
Tabell 2.8 Populasjon, bruttoutvalg og nettoutvalg av videregående skoler fordelt etter fylke.	14
Tabell 2.9 Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og elevtall, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.....	14
Tabell 2.10 Sammensetning av nettoutvalget av videregående skoler etter geografi og skoleslag, sammenliknet med populasjonen av videregående skoler (i parentes). Totalprosent.	14
Tabell 2.11 Personer ved skolene som deltok i besvarelsen av undersøkelsen. Flere svar mulig.....	15
Tabell 2.12 Personer eller funksjoner hos skoleeier som deltok i besvarelsen av undersøkelsen. Flere svar mulig.	16
Tabell 3.1 Eksempler på saker som nemnda har fremmet på eget initiativ:	18
Tabell 3.2 Fylkeskommunens vurdering av i hvilken grad nemnda har arbeidet med sakene listet nedenfor. Antall besvarelser: 17.....	19
Tabell 4.1 Grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter kommune og skole.....	26
Tabell 4.2 Skoleeiers grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?". Etter innbyggertall.	26
Tabell 4.3 Skoleleders grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter elevtall.	26
Tabell 4.4 Skoleeiers grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter landsdel.	27
Tabell 4.5 Skoleleders grad av enighet i påstanden "Det er viktig med nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i fag for å få en mer lik og rettferdig vurdering i hele landet?" Etter landsdel.	27
Tabell 4.6 Andel skoleledere og skoleeiere som har svart ja på spørsmål om de er kjent med at det finnes veiledende nasjonale tiltak for måloppnåelse, og hvorvidt skoleeier har vært en pådriver for å ta disse i bruk.	28
Tabell 4.7 Er skoleleder kjent med at det finnes veiledende nasjonale kjennetegn på måloppnåelse i matematikk, norsk, engelsk, samfunnsfag og naturfag på 10. trinn? Andel som svarer ja etter elevtall og landsdel.	28
Tabell 4.8 Skoleleders enighet i at skoleeier en pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse. Andel som svarer ja etter elevtall og landsdel.	29

Tabell 4.9 Skoleeier svar på om de har vært en pådriver for å ta i bruk de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse, etter innbyggertall og landsdel. Andel som svarer ja.	29
Tabell 4.10 Skoleleders grad av enighet i påstander om at de veiledende kjennetegnene er til nytte når de jobber med vurdering	30
Tabell 4.11 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med standpunktvurdering». Etter elevtall.....	30
Tabell 4.12 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med standpunktvurdering». Etter landsdel.....	31
Tabell 4.13 Skoleledernes begrunnelser for at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse ikke er til nytte når de jobber med standpunktvurdering, etter om alternativet er krysset av for (N=færre enn 10)	31
Tabell 4.14 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med undervisvurdering». Etter elevtall.....	31
Tabell 4.15 Skoleleders grad av enighet i påstanden «De veiledende kjennetegnene på måloppnåelse er til nytte når vi jobber med undervisvurdering». Etter landsdel.....	32
Tabell 4.16 Skoleledernes begrunnelser for at de veiledende kjennetegnene på måloppnåelse ikke er til nytte når de jobber med undervisvurdering, etter om alternativet er krysset av for (N=11).....	32
Tabell 4.17 Skoleleders vurdering av i hvilken grad de bruker lokalt utarbeidede kjennetegn på måloppnåelse, etter skolestørrelse og landsdel.	33
Tabell 4.18 Skoleeiers vurdering av i hvilken grad deres skoler bruker lokale kjennetegn på måloppnåelse, etter innbyggertall og landsdel.	33
Tabell 5.1 Hva slags type læremidler som brukes totalt sett og brutt ned på skoletype. Prosent.	36
Tabell 5.2 Bruk av ulike læremidler til spesialundervisning. Prosentandeler	37
Tabell 5.3 Tilrettelegging for digitale læremidler ved skolen. Tall fra 2013 i parentes.....	38
Tabell 5.4 Skoleledelsens vektlegging av bruk av ulike digitale læremidler. Tall fra 2013 i parentes. Prosent.	39
Tabell 5.5 Skoleledernes tilrettelegging for bruk av læremidler. Prosentandeler. Tall fra 2013 i parentes.....	40
Tabell 6.1 Kjennskap til Foreningen !les og deltakelse i aksjonene deres.....	44
Tabell 6.2 Kjennskap til Foreningen !les og deltakelse i aksjonene deres etter skolestørrelse.....	44
Tabell 6.3 Kjennskap til Foreningen !les og deltakelse i aksjonene etter landsdel	45
Tabell 6.4 Årsaker til at skoler ikke har vært med på aksjonene til Foreningen !les. Flere svar mulig.	45
Tabell 6.5 Ungdomsskolers deltakelse i txt-aksjonen og Faktafyk.....	46
Tabell 6.6 Skolenes bruk av samtidslitteratur.....	47
Tabell 6.7 Videregående skolars deltakelse i Rein tekst-aksjonen.	47
Tabell 6.8 Videregående skolars deltakelse i ungdommens kritikerpris	48
Tabell 6.9 Egne satsinger for å stimulere elevene til å lese mer.....	48
Tabell 6.10 Plan for skolebiblioteket.....	49
Tabell 6.11 Skolebibliotekenes ressurser.....	49
Tabell 6.12 Hva skolelederne er mest fornøyd med ved skolebiblioteket	50

Tabell 6.13 Flere lesetiltak utenfra.	51
Tabell 7.1 Prosentandel som oppgir at det er/ikke er utviklet arenaer for dialog og samarbeid mellom skolen (ledelse, pedagogiske personalet) og skolehelsetjenesten etter fem kjennetegn ved skolen.....	54
Tabell 7.2 Skoleledernes svar på om dagens tilbud av skolehelsetjeneste tilfredsstill skolenes reelle behov. Prosentandel.....	55
Tabell 7.3 Skoleledernes svar på om dagens tilbud av skolehelsetjeneste tilfredsstill elevenes reelle behov. Prosentandel.....	56
Tabell 7.4 Spørsmål 14: Tilbyr skolehelsetjenesten skoleleder og lærere støtte og veiledning i medisinskfaglige spørsmål til skoleleder og lærere?.....	57
Tabell 8.1 Kjenner du til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen? Og har du benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag? Etter skoleslag og kommune.	60
Tabell 8.2 Kjenner du til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen? Og har du benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag? Etter skolestørrelse.....	60
Tabell 8.3 Kjenner du til ordningen med fem prosent fleksibilitet i fag- og timefordelingen for grunnskolen? Og har du benyttet muligheten til å omdisponere inntil fem prosent av timene fra ett eller flere fag til andre fag? Etter landsdel.....	60
Tabell 8.4 Er det skoler i din kommune som har benyttet muligheten til å omdisponere timer? Og er fag- og timefordelingen i deres kommune/fylkeskommune fastsatt som en lokal forskrift? Etter kommunestørrelse og landsdel.	61
Tabell 8.5 Hvorfor benyttes ikke muligheten for fleksibilitet? Etter skoleslag.	62
Tabell 8.6 Hvorfor benyttes ikke muligheten for fleksibilitet? Etter skolestørrelse.	62
Tabell 8.7 Hvorfor benyttes ikke muligheten for fleksibilitet? Etter landsdel.	62
Tabell 8.8 I hvilke fag har du flyttet på timer? Til, fra og prosentpoeng differanse mellom til og fra (N=128).....	63
Tabell 8.9 For hvilke trinn har du omdisponert timer? Prosent.	64
Tabell 8.10 I hvilken grad opplever dere ordningen som positiv? Etter skoleslag.	65
Tabell 9.1 Felles forståelse av grunnleggende ferdigheter ved skolene.....	68
Tabell 9.2 Skolenes arbeid med de fem grunnleggende ferdighetene. Tall fra 2012 i parentes.	69
Tabell 9.3 Skolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter etter skoleslag.....	70
Tabell 9.4 Grunnskolenes arbeid med grunnleggende ferdigheter etter elevtall.....	71
Tabell 9.5 Videregående skolars arbeid med grunnleggende ferdigheter etter elevtall.....	72
Tabell 9.6 Skolenes bruk av Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter.....	73
Tabell 9.7 Skolenes bruk av informasjon fra Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter.....	74
Tabell 9.8 Skolenes bruk av Utdanningsdirektoratets kartleggingsprøve i digitale ferdigheter.....	74
Tabell 9.9 Bruk av underveivurdering – tall fra 2012 i parentes.....	75
Tabell 10.1 Møter med politiet etter skoleslag og landsdel.....	79
Tabell 10.2 Møter med politiet etter skoleslag og elevtall.....	80
Tabell 10.3 Møter med politiet etter skoleslag.....	80

Tabell 10.4 Utarbeidelse av beredskapsplaner etter skoleslag og landsdel.....	81
Tabell 10.5 Beredskapsøvelser de siste tre skoleårene etter skoleslag.....	81
Tabell 10.6 Beredskapsøvelser de siste tre skoleårene etter landsdel.....	82
Tabell 10.7 Andre tiltak mot alvorlige skolehendelser etter skoleslag.....	82
Tabell 10.8 Skolenes opplevelse av samarbeidet med politiet etter skoleslag.....	83
Tabell 10.9 Skolenes kontaktperson i politiet etter skoleslag.....	84
Tabell 10.10 Skolenes opplevelse av samarbeidet etter om de har kontaktperson.....	84
Tabell 10.11 Kjennskap til veiledningene i beredskapsplanlegging. Andel som svarer ja.....	85
Tabell 10.12 Opplevelse av veiledningene på www.udir.no	85

Figuroversikt

Figur 3.1 Hvor mange saker har nemnda fremmet på eget initiativ det siste året? Antall besvarelser: 17.	18
Figur 3.2 Hvilke måter jobber yrkesopplæringsnemnda for å heve kvaliteten på fag- og yrkesopplæringen? Antall besvarelser: 16.	20
Figur 3.3 På hvilke måter er yrkesopplæringsnemnda involvert i dimensjoneringsprosessen. Antall besvarelser: 17.	21
Figur 3.4 Hvordan vurderer fylkeskommunen yrkesopplæringsnemndas rolle? Antall besvarelser: 17.	22
Figur 3.5 Hvordan samarbeider fylkeskommunen med det regionale arbeidsliv om videregående opplæring? Antall besvarelser: 17.	22
Figur 3.6 Hvilket av de følgende utsagnene beskriver situasjonen i fylket best når det gjelder utviklingsarbeid innenfor fag- og yrkesopplæringen?	23

Vedlegg

Vedlegg 8A: Andre fag det flyttes timer fra eller til

Håndverksrulling

Forsering vgs

Montessoriskole. Lengre skoledag, som gir mulighet til fordypning i mange fag.

Montessoritid/fordypning

Det gjelder for enkeltelever og spesialundervisning hvor elevene følger annen fag- og timefordeling

Matematikk på videregående nivå for ekstra motiverte og faglig sterke 10.klasseelever.

SmArt-verksted, arbeid med elevers styrker for å få større arbeids glede og mer læring.

Sosial kompetanse 1. - 7. kl

Natur, Miljø og Friluftsliv, Fysisk aktivitet og helse, Design og redesign, Sal og Scene.

Leksetid

Historie. Dette går tverfaglig

Musikalprosjekt på ungdomsskolen, julespill på barneskolen

Turdag i skogen

Fysisk aktivitet og helse Natur og miljø Levande kulturarv

Utedag og Olweusprogrammet

Vi har utvida skuleveka med 2 timar

Har en pott vi kaller "Tid til å leve-timer" som brukes etter elevers interesse/styrking av sider

elevene ønsker. Et slags valgfagstilbud der styrking av interessefelt er viktigst, men også til

ekstraøving der elevene ønsker det

Samisk som andrespråk

innsats for andre, trafikk, medier og kommunikasjon, fysisk aktivitet

F&H, Natur, miljø og friluftsliv. Innsats for andre og Sal og Scene

Design og redesign, trafikk, fysisk aktivitet

Samisk, finsk

Faget Arbeid

Matematikk

Fleksitime

Vedlegg 10A: Andre tiltak for å forebygge alvorlige skolehendelser

Aktiv skole365

Anti-mobbe-plan, trafiksikkerhetsplan,

ART

ART

Art, Repulse

Brann, evakuering, mobbing og sikker internettbruk

Brannøvelser

Brannøvelser

Brannøvelser, sosiale sammenkomster, felles samlinger om temaet

Brannøvingar

Bruker Olweus programmet

Det har ikke vært behov

Elevkonferanser, foreldregruppe mot mobbing ol.

Elevmeglning

Elevmekling, MOT-skole

Fadderordning, bibliotekassistenter

Felles kursing innefor sosialpedagogisk kompetanse, men ikke i form av program.

Foreldrenettverk

Foreldresamarbeid, STOPP-regler osv.

FySak - Fysiskaktivitet kvar dag lenket saman med planen for sosialkompetanse

Fysisk aktivitet, 1 time hver dag, gå-grupper,

Fysisk sikkerhet

Gjennomgang av konkret trussel i samlet kollegium i samarbeid med politiet.

Gjennomgang i personalet av tenkte hendelser, der vi har laget en plan for å samle alle elever inne, dersom det skulle bli behov for det.

Godt klassemiljø

Gutte- og jentegruppe. Kontrakter med Ungdom mot Vold for enkeltelever

Handl.plan mot mobbing

handlingsplan mot mobbing, Manifest ot mobbing

HSA arbeide. To treff for foreldre og barn pr. skoleår. Systematisk opplegg for tema på foreldremøter fra 1.kl. - 7.kl.

I mangel av intercom har vi laget egen varslingsrutine for låsing av dører ved evt. truende hendelser.

IKO-modellen: systematisk oppfølging ved bekymring, mestringsavtaler raskt, TFS-møte (tverrfaglige samarbeidsmøter) , samarbeidsmøter med ungdomsteam i politiet, jevnlig samarbeid med utekontakt og fritidsarena

Informasjonsmøter

Installasjon av talevarslingsanlegg

Intern trivselsundersøkelse

Kontakt eksterne samarbeidspartnere, som f.eks. PPT, BUP, familiekontor, barnevern og politi

Kurs som politiet hadde for personalet

Ledelsen har elevsamtaler med alle elever på 6. og 7.trinn, klassekontakter + trinnlærere + ledelsen møtes for å samsnakke om psykososialt arbeid

Læringsmiljø, klasseledelse, rusforebygging

Megling

Miljøarbeider, Securitas

Miljøarbeidere. Samarbeid med Utekontakten

Miljølærerstilling
Mobbeplan
Nettvett-kampanje
Ny beredskapsplan
Nye rutiner for varsling av foreldre om elever ikke møter på skolen
Olweus mobbeforebygging
Opprettet sosiallærer på barnetrinnet med tanke på forebyggende arbeid og åpen dør
PALS
PALS
PALS, trivselsledere, prosjektet Et løft for løring m/Thomas Nordahl mm
Planlegg ROS-analyse i samarbeid med politiet.
Politibesøk
Psykisk helse
Regelmessig besøk fra politiet, tett samarbeid med politiet med tanke på å forebygge
Respekt
Risikovurderinger
Samarbeid med FAU
Samarbeid med forebyggende avdeling i politiet
Samarbeid med kommunalt kriseteam, rutiner / beredsskap for å fange opp risikoelever
Samarbeid med lag, foreninger, ungdomsklubb, Lions osv
Samarbeid med politiet omkring enkeltelever med risikoadferd
Samtaler og drøfting
Skolen har arbeidet systemisk med kompetanseheving i klasseledelse, samarbeidet med Midt-norsk komp.senter for atferd.
Sosiallærer
Sosialpedagogisk handlingsplan
Stort fokus på HMS-arbeid generelt
Ta alle henvendelser på alvor fra foreldre, elever §9a, respekt-program, brannøvelser og rutiner, refleksjon med lærere, elever, ansatte om alvorlige hendelser ut fra caser, tidlig innsats generelt, varslet Rådm. om behov for varselsystem
Tilrettelegging av elevstyrte miljøtiltak
Tiltaksplan mot krenkende atferd
TL-program, LP-modell
Trafikk og rus med russ og politi og helsesøster
Trivselsledere, hyggekvelder, foreldresamlinger
Trivselslederprogrammet, Elevkantine
Trivselslederprogrammet
Trivselslederprogrammet og Pals
Ulike skolemiljøtiltak, Drømmeskolen, Stor satsing på sosial handlingskompetanse
Varslingssystem
Veiledning fra eksterne
VIP
Zippy's venner
Årshjul for det psykososiale miljøet. Vi er i gang med å implementere ny Handlingsplan for alvorlige og ekstreme hendelser.

Nordisk institutt for studier av
innovasjon, forskning og utdanning

Nordic Institute for Studies in
Innovation, Research and Education

www.nifu.no